

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Vývoj zaměstnanecké struktury obyvatelstva v pražské
čtvrti Braník v letech 1850–1900**

Lucie Dolejšová

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lucie Dolejšová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Vývoj zaměstnanecké struktury obyvatelstva v pražské čtvrti Braník v letech 1850-1900

Název anglicky

Development of the Employee Structure of the Population in the Braník district of Prague 1850-1900

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zpracovat vývoj zaměstnanecké struktury obyvatel v pražské čtvrti Braník a vytvořit historicko-demografický obraz oblasti v rozmezí let 1850-1900. Cílem teoretické části práce bude vymezení základních demografických pojmů a popsání povolání obyvatel v té době. Hlavním cílem bude na základě studia matrik a dalších archivních materiálů vytvořit historicko-demografickou studii Braníku a proměnu zaměstnanecké struktury místních obyvatel.

Metodika

Pro zpracování teoretické části budou použity metody sběru dat, konkrétně bude čerpáno z odborné literatury a internetových zdrojů. V praktické části budou studovány matriční záznamy Římskokatolické farnosti Braník a další archivní materiály. Vyhodnocená data budou zpracována do přehledných grafů a tabulek.

Doporučený rozsah práce

60-70

Klíčová slova

Braník, povolání, matrika, narození, sňatek, úmrtí

Doporučené zdroje informací

AUGUSTA, Pavel, ed. Praha 4 křížem krážem. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1.

BRONCOVÁ, Dagmar a Milan POLÁK. Praha 4 známá neznámá. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7.

HÁSEK, Václav. Učebnice pro začínající rodopisce. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8.

ŘIČAŘ, Kristoslav. Občanská genealogie: základy rodopisné práce. Praha: Ivo Železný, 2000.

ROUBÍČEK, V. Úvod do demografie. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Ing. Martin Slaboch, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2018

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vývoj zaměstnanecké struktury obyvatelstva v pražské čtvrti Braník v letech 1850–1900" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu Mgr. Ing. Martinu Slabochovi, Ph.D. za celou řadu užitečných a cenných rad při vedení této práce. Především mu děkuji za vynaložený čas a odborné vedení při psaní diplomové práce.

Vývoj zaměstnanecké struktury obyvatelstva v pražské čtvrti Braník v letech 1850–1900

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na historicko-demografický vývoj a zaměstnaneckou strukturu pražské čtvrti Braník v druhé polovině 19. století. Diplomová práce je rozdělena na teoretická východiska a vlastní výzkum. Teoretická část se zabývá historií a vývojem matričních zápisů, druhy matrik, prováděnými církevními obřady a soustavou státních archivů. Následně jsou popsána povolání, která byla obvyklá ve zkoumaném období. Dále práce popisuje historii Braníku, významné objekty a život místních obyvatel. Vlastní výzkum je zaměřen na demografický vývoj a strukturu povolání obyvatel v letech 1850–1900. Zdrojem byly matriční záznamy narozených, oddaných a zemřelých, které jsou k dispozici online na oficiálních stránkách Archivu hlavního města Prahy.

Klíčová slova: Braník, povolání, matrika, narození, sňatek, úmrtí

Development of the employee structure of the population in the Braník district of Prague 1850–1900

Abstract

This thesis focuses on historical-demographic development and employment of Braník in Prague in the second half of 19th century. Thesis is divided into theoretical part and own research. Theoretical part deals with history and development of parish registers, register types, performed by church ceremonies and systems of state archives. Then is described professions, which were common in the investigated period. Next part describes history of Braník, important object and lives of local citizens. Own research is focused on demographic development and employment structure of the population in 1850-1900. The sources were the registers of births, married and deceased, which are available online at the official website of the Prague City Archive.

Keywords: Braník, profession, register, birth, marriage, death

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Literární rešerše	13
4 Teoretická východiska	15
4.1 Demografie.....	15
4.2 Matriky	17
4.2.1 Historie matrik	17
4.2.2 Vývoj matričních zápisů	18
4.2.2.1 Období 1605–1756	18
4.2.2.2 Období 1756–1783	19
4.2.2.3 Období 1784–1849	19
4.2.2.4 Období 1850–1949	21
4.2.2.5 Období 1950–2000	23
4.2.2.6 Období 2001– současnost.....	23
4.2.3 Druhy matrik.....	24
4.2.3.1 Vojenské matriky.....	24
4.2.3.2 Civilní matriky.....	24
4.2.3.3 Matriky dalších církví.....	25
4.2.3.4 Matriky živé a neživé	26
4.3 Církevní obřady.....	27
4.3.1 Křest.....	27
4.3.2 Sňatek.....	27
4.3.3 Pohřeb	28
4.4 Soustava státních archivů	29
4.5 Povolání.....	30
4.6 Braník.....	37
4.6.1 Historie.....	37
4.6.2 Branický pivovar.....	39
4.6.3 Branické ledárny	40
4.6.4 Dominikánský dvůr.....	40
4.6.5 Kostel sv. Prokopa	41

4.6.6	Branický hřbitov	43
4.6.7	Kostel Narození Panny Marie.....	43
4.6.8	Kostel sv. archanděla Michaela	44
4.6.9	Život v Braníku.....	44
4.6.10	Demografický vývoj v Braníku v letech 1869–2011	46
5	Vlastní práce	48
5.1	Matriky narozených	48
5.1.1	Porodnost mezi lety 1850–1900	49
5.2	Matriky oddaných	55
5.2.1	Sňatečnost mezi lety 1850–1900	56
5.3	Matriky zemřelých	61
5.3.1	Úmrtnost mezi lety 1850–1900.....	62
5.4	Povolání obyvatel.....	69
6	Závěr.....	80
7	Seznam použitých zdrojů	83
8	Seznam obrázků, grafů, tabulek a příloh	86
9	Přílohy	88

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá demografickým vývojem pražské čtvrti Braník a zaměstnaneckou strukturou místních obyvatel v letech 1850–1900. Vzhledem k nenalezení podobných či stejných studií dané oblasti lze předpokládat, že výzkum týkající se pražské čtvrti Braník nebyl doposud uskutečněn a zpracován. Na začátku teoretické části práce jsou shrnuty základní informace o demografii a s tím související sňatečnost, porodnost a úmrtnost. Dále se práce věnuje historii a vývoji matričních zápisů a následně popisuje druhy matrik. Pozornost je věnována také prováděným církevním obřadům a rozsáhlé soustavě státních archivů. Následuje popis povolání, která byla obvyklá pro zkoumané období. Poté je v práci popsána historie pražské čtvrti Braník, s tím související významné objekty a život místních obyvatel v minulosti. Na závěr teoretické části byl uveden demografický vývoj dané oblasti získaný ze statistického úřadu.

Ve vlastní části teoretické práce je sledován demografický vývoj obyvatel pražské čtvrti Braník v druhé polovině 19. století. Konkrétně jsou sledovány počty narozených, zemřelých a oddaných obyvatel a s tím související poměr pohlaví, četnost manželských a nemanželských dětí, náboženské vyznání a další procesy demografické reprodukce. Pro přehlednost a možnost porovnání je období rozděleno na dvě části, tedy na období let 1850–1874 a následně na roky 1875–1900. V neposlední řadě byla sledována povolání místních obyvatel a jejich proměna v průběhu zkoumaného období.

Matriční knihy jsou naskenovány a uloženy na internetových stránkách Archivu hlavního města Prahy, ze kterých bylo pro vlastní část práce čerpáno. Konkrétně byly využity matriky narozených, oddaných a zemřelých. Vzhledem k tomu, že v letech 1850–1900 nebyla zřízena samostatná farnost pro obec Braník, byly potřebné zápisy zkoumány z matričních knih farnosti Michle a následně z farnosti Podolí. Braník spadal pod farnost Michle do roku 1857 a během let 1857–1907 patřila obec pod samostatnou farnost Podolí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce bylo zpracovat vývoj zaměstnanecké struktury obyvatel v pražské čtvrti Braník a vytvořit historicko-demografický obraz oblasti v rozmezí let 1850–1900. Povolání obyvatel a demografické ukazatele jsou zkoumány z římskokatolických matričních knih vedených ve farnostech Podolí a Michle.

Z matričních knih narozených je pro výzkum sledován počet narozených v jednotlivých letech, počet narozených dvojčat, struktura pohlaví, počet manželských a nemanželských dětí, jména narozených a náboženské vyznání. Z matričních knih oddaných je zkoumán počet sňatků v každém roce, počet uskutečněných svateb v jednotlivých měsících, věk ženicha a nevěsty a místo, odkud pocházeli. V případě matrik zemřelých je pro výzkum využit počet zemřelých osob v jednotlivých letech, poměr pohlaví, věková struktura, rodinný stav, náboženské vyznání a příčina úmrtí.

Následující část vlastní práce je věnována povolání obyvatel obce Braník. Pro výzkum jsou využity všechny tři druhy matrik. Z matrik narozených je sledováno povolání rodičů, u matrik oddaných je využito informací o povolání snoubenců a z matrik zemřelých je sledováno povolání zemřelých.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na teoretická východiska a vlastní práci. Pro splnění cílů práce byly využity kvantitativní metody, konkrétně se jedná o studium archivních materiálů. Kvantitativní metody byly využity pro teoretickou i praktickou část práce.

Pomocí kvantitativních metod se získávají informace z většího množství dat a posléze tak umožňují pohlížet na problematiku z obecného hlediska. Výhodou kvantitativního výzkumu je poskytnutí přesných a numerických dat a možnost zkoumání velkých skupin.

Dalšími výhodami je reliabilita (spolehlivost) a validita (platnost). Nevýhodou jsou příliš abstraktní a obecná získaná data, která neumožňují hlubší vhled na danou problematiku.¹

V teoretické části byla z kvantitativních metod využita metoda sběru dat. Informace byly získávány především z odborné literatury, která se zabývá demografií, genealogií, výzkumem matričních záznamů, povoláním a historií pražské čtvrti Braník. Pro vlastní část práce byla využita badatelská činnost, která je nezbytná pro výzkum z matričních knih narozených, oddaných a zemřelých vedených pro určitou oblast. Výhodou studia archivních dokumentů je především důvěryhodnost a standardizace dat. Nevýhodou je, že není možné se doptat autora na podrobnější nebo nejasné informace. Matriční knihy jsou naskenovány a umístěny na oficiálních stránkách Archivu hlavního města Prahy, proto zkoumání matričních záznamů probíhalo online prostřednictvím internetových stránek.

---

¹ WALKER, Ian. Výzkumné metody a statistika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 218 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.

3 Literární rešerše

Vysokoškolská učebnice s názvem *Úvod do demografie* od autora Vladimíra Roubíčka pojednává o základních pojmech a metodách demografie. Popisuje různé metody stavu, struktury a reprodukce obyvatelstva, kde se zabývá úmrtnostními tabulkami a jejich využitím. Dále se zabývá zkoumáním stavu a pohybu obyvatelstva a populačním vývojem. Nakonec ukazuje demografický vývoj v České republice.

Publikace s názvem *Učebnice pro začínající rodopisce* od Ing. Václava Háška a kolektivu autorů byla sepsána pomocí České genealogické a heraldické společnosti v Praze. Kniha popisuje genealogii a její historii, dále se zabývá soustavou státních archivů, matrikami, katastry a zemskými deskami. Nakonec jsou zde doporučení a návody, jak psát svou rodovou a rodinnou kroniku.

Kniha *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích* od autorky Blanky Lednické vysvětluje pojmy a postupy využívané v genealogii. Dále také popisuje matriky, archivy a důležité historické prameny. Kniha je také příručkou, jak postupovat při bádání v archivech a sestavování rodokmenu. Vše ukazuje na svém vlastním výzkumu předků v rodině Kohoutkových.

Povoláním se zabývá kniha *Řemesla a výroba* od autorů Aleny a Vlastimila Vondruškových. Především se věnuje postupnému vývoji různých řemesel. Nejprve představuje historii od pravěku až po 20. století a následně podrobněji rozpracovává popis a vývoj jednotlivých řemesel. Autor je pro přehlednost rozděluje do jednotlivých kapitol dle surovin a zpracovaných materiálů, jako například zpracování dřeva obsahuje řemesla tesařství, truhlářství, kolářství a další. U každého řemesla je popsán jeho vývoj, postup výroby a užívané materiály a pomůcky. V neposlední řadě je kniha doplněna o řadu fotografií.

Dílo *Občanská genealogie: základy rodopisné práce* od autora Kristoslava Řičaře pojednává o genealogii a životě předků v minulosti. Popisuje matriční zápisy a jejich historii, dále fungování církví, právo, politickou správu a školství v minulých staletích. V knize jsou doporučené postupy pro získání kompletního obrazu o životě našich předků.

Kniha *Praha 4*, sepsána kolektivem autorů seznamuje veřejnost s městskou částí Praha 4. Nejprve se kniha zabývá historií Prahy 4 a dále v jednotlivých kapitolách popisuje historii a významná místa všech zmíněných městských částí jako je Braník, Podolí, Krč, Hodkovičky, Michle, Nusle a další.

4 Teoretická východiska

4.1 Demografie

Slovo demografie se skládá ze dvou řeckých slov: démos (překládající jako „obec“, nebo „lid“) a grafein („psátí“, nebo „pis“).² Již v polovině 17. století lze zaznamenat počátky demografie v práci J. Graunta, která se zabývá problémy úmrtnosti v Londýně. Poprvé byl pojem demografie použit A. Guillardem v roce 1855. V minulosti byla snaha nahradit termín demografie různými pojmy, které se však neujaly. Jedná se například o demologii, která měla zdůrazňovat nedeskriptivní charakter vědy, nebo populacionistika (populační věda), také nazývána jako věda o obyvatelstvu.³

Demografie je společenská věda, která se zabývá demografickými jevy a procesy, konkrétně reprodukcí lidských populací. Jedná se o obnovu obyvatelstva určitého území nahrazením generací zemřelých generacemi živě narozených (reprodukce), nebo obnova vlivem migrací obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že objektem studia demografie jsou lidské populace, je nutné vysvětlit pojmy populace a obyvatelstvo. Lidská populace se označuje za biologický systém, který se nepřetržitě reprodukuje a nastává u něj dvojí vztah, konkrétně přirozený a společenský. Přirozeným vztahem se rozumí plození, rození a zachování druhu a společenský vztah označuje reprodukci materiálních předpokladů pro zachování existence lidstva. Za obyvatelstvo se označuje soubor lidí žijících na určitém území, který se skládá z různých populací, etnik a národů.⁴

Demografie studuje procesy porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti, rozvodovosti a potratovosti, které se získávají z evidence událostí, jako je narození, úmrtí, rozvod, potrat a jiné. Vzhledem k tomu, že se demografie zabývá i vývojem populace v minulosti, jedná se o historický obor. V praxi lze rozlišovat určité druhy demografie, jako například historická demografie využívající historických metod, paleodemografie používá

---

² ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4. s. 15.

³ VODÁKOVÁ, Alena, KALIBOVÁ, Květa a PAVLÍK, Zdeněk, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-30-3. s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 9–10.

archeologické a paleoantropologické materiály, nebo matematická demografie uplatňující matematické metody a další.⁵

Porodnost je hromadný jev rození dětí, který se vztahuje k určité populaci a závisí především na schopnosti ženy a muže rodit děti (plodivosti). Oproti tomu fertilita je počet dětí, které se narodí. Při porodnosti se rozlišují děti na manželské, nemanželské a děti z předmanželských koncepcí, tzn. děti, které se narodí dříve než osm měsíců po svatbě rodičů. Dále se rozlišují živě narozené, které jsou sledovány podle rozložení a pořadí porodů, a mrtvě narozené děti. Jedním z ukazatelů porodnosti je hrubá míra porodnosti udávající počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel. Používá se ke srovnání s jinými zeměmi, které mají podobnou věkovou strukturu populace. Nejčastěji se používá obecná míra plodnosti, která udává počet živě narozených dětí na 1000 žen v reprodukčním věku v daném roce.⁶

Sňatečnost je hromadný jev zakládání manželství mezi mužem a ženou, nazývaný též uzavírání sňatků. Sňatek, na rozdíl od narození a úmrtí, nemusí nastat u všech obyvatel populace, která je zkoumána. Uzavření manželství je omezováno některými faktory, jako například minimální věk, stupeň pokrevnosti a rodinný stav. Pro výpočet sňatečnosti se používá hrubá míra sňatečnosti, která udává počet sňatků na 1000 obyvatel středního stavu v rozmezí jednoho roku. Ukazatel není vhodný pro srovnávání s jinými zeměmi z toho důvodu, že je ovlivněn věkovou strukturou obyvatelstva.⁷

Vymírání určité populace neboli úmrtnost navazuje na demografickou událost nazývanou úmrtí. Způsob života, kvalita životních podmínek, vývoj nemocnosti a v neposlední řadě i životní prostředí se stávají důsledkem úrovně úmrtnosti. Jedním z ukazatelů je hrubá míra úmrtnosti, která udává počet zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu. Ukazatel je příliš ovlivněn věkovou strukturou obyvatel, proto se v dnešní době užívají přesnější míry

---

⁵ VODÁKOVÁ, Alena, KALIBOVÁ, Květa a PAVLÍK, Zdeněk, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-30-3. s. 10-11.

⁶ Tamtéž, s. 33–34

⁷ Tamtéž, s. 37–38

úmrtnosti. Jedná se například o mateřskou úmrtnost, kojeneckou úmrtnost a novorozeneckou úmrtnost.⁸

4.2 Matriky

„Slovo *matrika* pochází z latinského *matricula*, výrazu označujícího seznamy duchovních.“⁹

V matrikách lze nalézt zápisy o narození, úmrtí a oddání. V roce 2007 se začaly matriky digitalizovat, tedy skenovat matriční knihy do počítačů. Jako první byl zdigitalizován SOA v Třeboni v roce 2008. Po těchto událostech se snížil počet návštěvníků badatelen o přibližně 60%. Výhodou je především ochrana archivních materiálů pro další generace, ale i úspora času pro badatele, kteří museli čekat i půl roku, než se do badatelen dostali. Kromě matrik se začínají digitalizovat i ostatní archiválie, jako například soupisy poddaných podle víry, obecní kroniky nebo gruntovní knihy.¹⁰

4.2.1 Historie matrik

Již v roce 1212 se konal Pařížský koncil, na kterém byla stanovena povinnost vést matriky, ale podrobněji upravena byla až v roce 1563 na tridentském koncili v Itálii. Nejstarší dochovaná matrika v Čechách z roku 1531 se nachází v Jáchymově a je církve luteránské. V Praze se nachází nejstarší matrika římskokatolické církve z roku 1582, konkrétně se jedná o farnost sv. Jindřicha na Novém Městě. Během třicetileté války (1618–1648) se pozastavilo zakládání matričních knih a farní úřady zůstaly v nečinnosti. Římskokatolická církev se po skončení války snažila obnovit činnost farních úřadů, ale vzhledem k nedostatku duchovních, zahrnovaly farnosti někdy až 20 obcí. Po těchto událostech je zřejmé, že nejvíce matrik bylo založeno právě v období po třicetileté válce (1654–1690).^{11, 12}

Běžně farnosti zahrnovaly 3–15 obcí, jejichž počet určoval počet obyvatel v nich. Během let se začal značně zvyšovat počet obyvatel v obcích a farní úřady byly obsazeny, proto

---

⁸ VODÁKOVÁ, Alena, KALIBOVÁ, Květa a PAVLÍK, Zdeněk, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-30-3. s. 66–67

⁹ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 16.

¹⁰ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 239.

¹¹ Tamtéž, s. 36–37.

¹² ŘÍČAŘ, Kristoslav. *Občanská genealogie: základy rodopisné práce*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-1081-1. s. 23.

se v roce 1756 konalo první rozdělení farností. Josefské patenty znamenaly v roce 1784 druhé dělení vycházející ze správního členění země. Při stěhování na různá místa, povodních nebo požárech (Dobruška, Žiželice apod.) docházelo ke ztrátám nebo ničení matričních knih.¹³

4.2.2 Vývoj matričních zápisů

4.2.2.1 Období 1605–1756

Tripartitní matrika (zápisy křtu, sňatku a pohřbu) byla v prvním období zapisována do jedné knihy, rozdělené na tři části, do kterých se chronologicky se zapisovaly události v českém a německém jazyce. Existují matriční knihy, kde jsou zaznamenány křty dětí nemanželských, pohřby popravených osob nebo sňatky katů a jiných osob na okraji společnosti. Zmíněné zápisy byly vždy zařazeny na závěr matričních knih.¹⁴

Křty, sňatky a pohřby se zapisovaly odlišným způsobem. V případě zápisu křtu bylo uvedeno datum události, obec, křestní jméno dítěte, jméno i příjmení otce, křestní jméno matky a dále jméno, příjmení, postavení (řemeslo) a obec u kmotrů a svědků a v neposlední řadě jméno, příjmení a hodnost kněze, který prováděl křest. U sňatků se zapisoval datum, obec, křestní jméno nevěsty, jméno a příjmení ženicha a otce nevěsty, dále jméno, příjmení, řemeslo a obec u svědků svatby a kněz byl zapsán jménem a příjmením. Nejkratší byl veden zápis o pohřbu, kde se uváděl datum pohřbu, obec, křestní jméno a příjmení zesnulého a informace o zaopatření poslední svátostí. Delší zápis se prováděl pouze u výjimečných událostí, jako například požár a v případě úmrtí významné osoby.¹⁵

Pro zapisování do matričních knih se užívalo humanistické písmo, které přecházelo do novogotické kurzivy a nerozlišovalo se tvrdé a měkké y-i. Vždy na začátku období se zapisoval rok velkým písmem, měsíc nebyl zapisován číslovkou, ale slovně v latině a datum arabskou číslicí. U otce se místo příjmení zapisovalo převážně příjmení, jedná se například o přezdívkou, nebo přídomek po gruntu. V některých případech bylo příjmení

---

¹³ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 37.

¹⁴ Tamtéž, s. 40.

¹⁵ Tamtéž, s. 40.

zkomoleno nebo pozměněno, protože se zápisy pořizovaly z ústně předávaných informací těsně před začátkem obřadu.¹⁶

4.2.2.2 Období 1756–1783

Římskokatolická církev nařídila zapisovat do matričních knih výhradně latinským jazykem psaným latinkou, ale lze nalézt výjimky psané stále německým a českým jazykem. Původní formy zápisu se rozšiřovaly o datum narození u křtu, data tří ohlášek u sňatku a u zápisu pohřbu se uváděl datum úmrtí. Kromě obce se začala uvádět i příslušnost k určitému panství a příjmi se podtrhávalo kvůli přehlednosti. Všechny tři druhy zápisu událostí již byly vedeny většinou odděleně v jednotlivých matričních knihách. Dvorský dekret v roce 1770 nařizoval přesnou podobu zápisů, který se týkal obsahu a počtu sloupců v knihách a v neposlední řadě byl zaveden bezplatný zápis křtu. Nově se začaly používat čísla popisná u domů, která se začala v matrikách zapisovat do samostatného sloupce. V roce 1781 byl zaveden patent Josefa II. znamenající právní platnost veřejných listin z důvodu nezbytnosti evidovat obyvatele pro statistické účely. Od té doby bylo nutné užívat dědičné příjmení a bylo možné se hlásit k jinému než římskokatolickému náboženství i zakládání nových církevních sborů.¹⁷

4.2.2.3 Období 1784–1849

Vedení jednotlivých matrik pro různé obřady bylo nařízeno patentem Josefa II. v roce 1784, který také přesně stanovil formulář pro zápis sloupců v matričních knihách. Formulář byl sestaven pro lepší orientaci v informacích týkajících se manželského páru, osoby a obce. Do matričních knih se zapisovalo v českém a německém jazyce novogotickým písmem s kurzívou. Jazyk zápisu určoval region, ve kterém se fara nacházela. V některých knihách ve zmíněném období lze nalézt kombinace nového a původního písma.¹⁸

Zápisy o narození obsahovaly informace o dítěti, matce, otci a kmotru nebo svědkovi. Do zápisu se uvedl datum narození a křtu, obec s číslem popisným, křestní jméno dítěte, náboženské vyznání, pohlaví a lože. Do této kolonky se psalo, zda se jedná o manželské

---

¹⁶ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 41–42

¹⁷ Tamtéž, s. 42.

¹⁸ Tamtéž, s. 43.

nebo nemanželské dítě. Do sloupce s křestním jménem se uvádělo jméno faráře a porodní báby, která musela potvrdit, že dítě porodila konkrétní matka. Později se pro tento zápis vytvořil samostatný sloupec. V části zápisu otce se uvádělo jeho jméno a příjmení, řemeslo, náboženství, obec a panství. U matky se zapisovalo její jméno a rodné příjmení, náboženství, obec a panství. V některých případech zde byl místo matky napsán její otec. Kmotr nebo svědek byli zapsáni jménem a příjmením, obcí, řemeslem a museli vše potvrdit svým podpisem. Vzhledem k tomu, že většina lidí neuměla psát, byli zde podepsáni farářem a poté se podepsali třemi křížky. V té době se do matriční knihy zapisovaly i mrtvě narozené děti a mrtvé plody narozené v 7. měsíci těhotenství.¹⁹

U sňatků se uváděl datum a obec s číslem popisným. Zápis ženicha obsahoval jméno a příjmení, řemeslo, věk, náboženství, rodinný stav, jméno a příjmení rodičů ženicha, otcovo řemeslo a obec. V rubrice nevěsta se uvádělo její jméno a příjmení, věk, rodinný stav, jméno a příjmení rodičů a otcovo řemeslo a obec. Svědek byl zapsán stejným způsobem jako u křtu a opět musel vše stvrdit svým podpisem. Pokud se jednalo o nezletilé snoubence, musel vše písemně odsouhlasit otec a potvrdit svým podpisem a podpisem dvou svědků. V poslední kolonce se uváděly poznámky. Jednalo se například o souhlas vrchnosti se sňatkem nebo data ohlášek.²⁰

Zápisy o úmrtí byly prováděny opět podle stanoveného formuláře a obsahovaly datum úmrtí a pohřbu, obec s číslem popisným, jméno a příjmení zesnulého, věk, příčina smrti, zaopatření svátosti a jméno kněze provádějícího obřad a poslední svátost. Věk zemřelého nemusí vždy odpovídat skutečnosti, protože nebyl zpětně kontrolován dle zápisu o narození. Příčinu smrti stanovoval lékař pouze ve městech nebo u movitých osob, u ostatních ji uváděla pověřená osoba. V případě úmrtí dítěte se uvádělo navíc jméno a příjmení otce a u zemřelé manželky byl záznam doplněn o jméno a příjmení manžela.²¹

Dvorský dekret v roce 1790 nařizoval vedení jmenných indexů. Jednalo se o seznam jmen seřazený podle abecedy, který obsahoval příjmení, jméno, obec a číslo stránky v matriční

---

¹⁹ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 44.

²⁰ Tamtéž, s. 44.

²¹ Tamtéž, s. 44–45.

knize, kde se záznam nachází. V některých případech byly indexy zaznamenávány podrobněji, konkrétně se zde uváděl datum události a jména rodičů. Indexy se nacházely na začátku matriční knihy, v zadní části, za obcemi nebo jednotlivými částmi. Lze nalézt i samostatně zpracované knihy, sloužící jen pro indexy s odkazem na konkrétní matriku.²²

Následující dvorský dekret z roku 1792, který se snažil vyvarovat ztrátě nebo přidávání listů v matrikách foliováním jednotlivých stránek. Po sedmi letech vydalo České gubernium nařízení provádění druhopisů. Všechny matriky musely být přepisovány a každý rok odevzdávány konzistoři (orgán církve). Nařízení bylo zavedeno pro zachování údajů následujícím generacím a chránilo zápisy před požáry a různým poškozením.²³

Díky císařským patentům v té době se stavěly všeobecné nemocnice, nalezince, starobince, porodnice a ústavy choromyslných. V roce 1786 byl vydán dekret pro samostatné vedení matričních knih zmíněných institucí. Pro příklad lze uvést zavedení matrik pro zaopatřovací ústav v minoritském klášteře v Olomouci nebo zemskou porodnici a nalezinec v Praze na Novém městě u kostela sv. Apolináře.²⁴

4.2.2.4 Období 1850–1949

Díky zrušení vrchnostenské správy se zápisy v matrikách rozšiřovaly o informace rodičů a prarodičů, obce podle bývalého panství, politického okresu a kraje. Vydávaly se rodné listy pro účel zápisu data narození snoubenců do knihy oddaných. Od roku 1890 se u křtu zapisovalo datum narození rodičů a místo a datum sňatku. Matrika zemřelých nově zaznamenávala věk, datum narození a počet let v manželství. Oproti minulému období příčinu smrti již zaznamenával pouze lékař do ohledacího protokolu. Zápisy do matrik byly zapisovány latinkou v českém jazyce. Do farního archivu byly ukládány všechny důležité listiny, jako křestní listy, úmrtní listy, povolení vojenského úřadu a povolení otce. Pro zabránění dodatečného zápisu do knih byla od roku 1860 zapisována pořadová čísla jednotlivých zápisů.²⁵

---

²² HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 45.

²³ Tamtéž, s. 45.

²⁴ Tamtéž, s. 46.

²⁵ Tamtéž, s. 47–48.

Od roku 1868 se zaváděly civilní matriky, kam se zapisovalo narození úmrtí a sňatek, který byl možný uzavírat na okresních úřadech. Nové matriky se zakládaly v církevních sborech Československé církve husitské, povolené v roce 1921 a ve sborech Československé církve pravoslavné povolené v roce 1922. Farní obvody církví se neshodovaly s obvody farností římskokatolických a byly velmi rozsáhlé. Stavovské matriky se vedly v období 2. světové války (1939–1945) pouze pro říšské příslušníky v Protektorátu Čechy a Morava. Dnes jsou uloženy na matričních úřadech.²⁶

Matriky narozených obsahovaly zápisy o dítěti, rodičích, rodičích matky, porodní bábě, křtícím a kmotrovi. U dítěte se uváděl den, měsíc a rok narození, jméno, náboženství, pohlaví, lože a jméno křtícího. U otce se uvádělo jméno, příjmení a řemeslo, u matky pouze jméno a příjmení. Otec matky byl zapsán jménem, příjmením a řemeslem. Matka matky se zapisovala jménem, příjmením, místem a číslem domu odkud pochází a místem bydliště. U kmotrů se zapisovalo jméno, příjmení, obec a řemeslo a musel být vždy vlastnoručně podepsán, nebo vše potvrdil křížem. Porodní bába se zapisovala jménem, příjmením a zda byla zkoumaná nebo nezkoumaná. Dále zde bylo místo na poznámky. V případě smrti jednoho z rodičů před provedením zápisu, byl ke jménu dotyčného dopsán křížek.²⁷

U matrik oddaných se uváděl den, měsíc a rok sňatku, identifikace kněze, ženichovo jméno, příjmení, povolání a bydliště, stejně byl zapsán i jeho otec a u matky ženicha se zapisovalo jméno, rodné příjmení a bydliště. Jméno, rodné příjmení a bydliště se zapisovalo u nevěsty i její matky a u otce se dopisovalo povolání. U snoubenců se uváděl věk, stav a vyznání. Svědci museli sňatek stvrdit vlastnoručním podpisem a doplnit bydliště a povolání. Musely být doloženy listiny (křestní listy a potvrzení ohlášek), které se zaznamenávaly do poznámek, kde byl uveden také způsob uložení sbírky listin.²⁸

Matrika zemřelých byla opět rozšířena o některé informace. Uváděl se den, rok a měsíc úmrtí a pohřbu, místo úmrtí, jméno a příjmení, věk, povolání, stav, pohlaví, příčina úmrtí, datum

---

²⁶ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 48.

²⁷ Tamtéž, s. 48.

²⁸ Tamtéž, s. 48–49.

a místo narození, jméno kněze, místo pohřbu a poznámky. U mrtvých dětí byly zapsáni rodiče, jejich povolání a bydliště a v případě smrti manžela nebo manželky se uvádělo jméno a příjmení pozůstalého.²⁹

4.2.2.5 Období 1950–2000

Státní správa nově převzala vedení matrik dle zákona o matrikách z roku 1950 a byly stanoveny matriční úřady a matriční obvody. Matriky vedené do roku 1869 se uložily do krajských archivů a pozdější knihy byly uloženy na matriční úřady. Nové období neznamenovalo pouze změnu označení na matriky narození, manželství a úmrtí, ale i zkrácení zápisů o událostech. U zápisu narození se již neuváděly informace o prarodičích, náboženské vyznání bylo nahrazeno státním občanstvím a u místa se zapisovala pouze středisková obec, nebo město bez čísla popisného. Dále se zde uvádělo příjmení, jaké bude dítě užívat. V matrice úmrtí se příčina úmrtí zapisovala typem diagnózy a stanovoval ji lékař. U manželství se dále uvádělo příjmení, jaké bude po svatbě užívat manžel a jaké manželka.³⁰

Matriční zápisy se prováděly spisovnou češtinou podle pravidel českého pravopisu. Na začátku období si lidé často měnili svá příjmení z německého na české nebo na nové příjmení. *„V roce 1950 byla založena „Zvláštní matrika Brno“, do které byly zapisovány události (narození, oddání a úmrtí), které nastaly mimo území naší republiky, v případě narození a úmrtí například na lodi nebo v letadle; u sňatku pak při jeho uzavření na zastupitelském úřadu ČR v jiném státě.“*³¹

4.2.2.6 Období 2001–současnost

V roce 2001 se matriční zápis rozsáhle změnil dle zákona o matrikách, jménu a příjmení. Nově byli rodiče identifikováni rodným číslem, jménem, příjmením, datem a místem narození. Novela zákona z roku 2008 znamenala změnu matričních zápisů do digitální podoby a záležitosti týkající se registrovaného partnerství. Dále se u novomanželky nemusí

---

²⁹ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 49.

³⁰ Tamtéž, s. 51–52.

³¹ Tamtéž, s. 52.

přechylovat příjmení a lze užívat příjmení nové i rodné a lidé mohou sňatky uskutečňovat prakticky na jakémkoli místě, včetně horkovzdušného balonu nebo pod hladinou vody.³²

4.2.3 Druhy matrik

4.2.3.1 Vojenské matriky

Vojenské matriky sloužily pro činné příslušníky armády a jejich rodinu. Stejně jako ostatní matriky se rozdělovaly na matriky narozených, oddaných a zemřelých a jejich vedením byly pověřováni vojenští duchovní. Vojenské příslušníky lze vyhledat dle časového období a vojenského útvaru, kde příslušník sloužil. V matričních zápisech se u mužů uváděla hodnost a vojenský útvar, ostatní informace jsou sepisovány stejnou formou jako u církevních matrik. Ve výjimečných případech lze nalézt výrazně nadepsané nebo oddělené vojenské záznamy i v římskokatolických matrikách. Do vojenských matrik se zapisovalo výhradně v latinském, českém nebo německém jazyce.³³

Zásadní zlom nastal v roce 1949, kdy se veškerá agenda přesunula na státní správu a vedení vojenských matrik bylo zrušeno. Sbírká matrik se později uložila do Vojenského ústředního archivu a v roce 1993 byla rozdělena mezi Českou a Slovenskou republiku. Soupis matrik lze nalézt v ročence VHA z roku 2005 nebo digitalizované formě, která probíhá od roku 2010.³⁴

4.2.3.2 Civilní matriky

Civilní matriky se začaly zakládat v roce 1868 (viz výše). Byly zavedeny pro zápis lidí, kteří vyznávali nepovolené církve nebo se nehlásili k žádnému náboženskému vyznání. Byl zde zapsán svědek místo kmotra a komisař okresního úřadu nahradil křtícího nebo oddávajícího kněze. V roce 1949 byly civilní matriky zrušeny a umístěny na příslušném matričním úřadě. Po určité stanovené době jsou převezeny do archivů.³⁵

---

³² HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 53.

³³ Tamtéž, s. 54–55.

³⁴ Tamtéž, s. 55.

³⁵ Tamtéž, s. 55.

4.2.3.3 Matriky dalších církví

V roce 1877 byla státem uznána **Starokatolická církev**, ve které byly matriky zavedeny již v roce 1871. Farní a filiální obce zprvu vznikaly převážně v německých obcích na severní Moravě a v severních Čechách. V roce 1900 se založila česky mluvící obec v Praze s matrikami vedenými o pět let později. V minulosti se biskupské sídlo nacházelo ve Varnsdorfu a nyní je přesunuto do hlavního města Prahy. Odsun německého obyvatelstva po 2. světové válce a přesun církevních matrik pod státní správu zasáhl i starokatolické matriky. Dnes se část matrik (psaných v němčině) nachází ve Starokatolické knihovně a v archivu v Praze na biskupském ordinariátě.³⁶

Vzhledem ke hledání duchovní a náboženské identity po založení Československé republiky se na konci roku 1919 od římskokatolické církve oddělila **Československá církev**, která byla státem uznána o necelý rok později. Ve stejném roce začaly vznikat i matriky. Církev je považována za nástupce učení mistra Jana Husa a po jejím vzniku se začala rychlým tempem rozpínat. Během pěti let se jen v Praze založilo 17 sborů. V roce 1950 se matriky přesunuly na matriční úřady a jsou průběžně předávány do archivů.³⁷

Pravoslavná církev byla po tolerančním patentu roku 1781 trpěna pod názvem: Řecká nesjednocená církev. Česká pravoslavná obec, která začala vést matriky, byla založena v 70. letech 19. století v Praze v chrámu svatého Mikuláše. Nové chamy se budovaly i v lázeňských městech na západu Čech. „*Na shromáždění dne 15. 6. 1922 schválili věřící nový status české pravoslavné náboženské obce. Biskup Gorazd (vlastním jménem Matěj Pavlík) se stal představeným pravoslavné církve československé.*“³⁸ V Praze a Olomouci se nacházejí sídla biskupství. Matriky jsou uloženy na matričních úřadech nebo v archivech.

V roce 1933 byla zřízena farnost **řeckokatolické církve** v kostele svatého Klimenta v Praze. Do té doby církev patřila nejprve pod lvovskou eparchii a následně pod prešovské biskupství. Jednalo se pouze o území spadající pod monarchii. Církev byla v roce 1950

---

³⁶ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 56.

³⁷ Tamtéž, s. 56–57.

³⁸ Tamtéž, s. 57.

zakázána a její obnovení se dočkala až v roce 1993. Matriky byly předány na matriční úřady v roce 1950.³⁹

Bratr Řehoř v Kunvaldu v roce 1457 založil **Jednotu bratrskou**. Protireformace v roce 1621 znamenala hromadný odchod věřících do jiných zemí nebo uchování víry v tajnosti. Rozsáhlé pronásledování římskokatolickou církví v 18. století způsobilo velké vlny migrace do Saska v letech 1722, 1737 a 1744. Až v roce 1861 se církev obnovila a začala zakládat sbory například v Potštejně a v Dubé. Ve 30. letech 20. století existovalo 5 německých a 10 českých sborů. Po 2. světové válce německé sbory zanikly. Matriky byly předány na matriční úřady v roce 1950.⁴⁰

Příznivci **Českokobratrské církve evangelické** byli nuceni v roce 1621 odejít do exilu a na našem území zbyl pouze malý počet lidí, kteří svou víru tajili. Záznamy o těchto lidech se zapisovaly do římskokatolických matrik s protestantským náboženstvím. Toleranční patent povolil pouze protestantské církve augsburského a helvetského vyznání. V roce 1790 byly založeny sbory Německé evangelické církve a Reformovaný český sbor pro česky mluvící oblasti. V té době se pod dohledem římskokatolické církve zakládaly samostatné matriky. Úplnou samostatnost získaly matriky až v roce 1849. Německá evangelická církev byla roku 1948 zakázána a její majetek byl zestátněn. Dnes má církev 13 seniorátů tvořených z obvodů s farními sbory. V roce 1950 byly matriky přesunuty na matriční úřady a jsou postupně předávány do archivů.⁴¹

4.2.3.4 Matriky živé a neživé

Veškeré matriky lze rozdělit dle stáří matričních záznamů na živé a neživé. Živé matriky lze nalézt na příslušných úřadech a do archivu se předávají pouze neživé matriky. Záznamy o narození mladší 100 let a záznamy o sňatku a úmrtí mladší 75 let se považují za živé matriky. Aby bylo možné převést matriku do archivu je nutné, aby nejnovější záznam na poslední straně matriky splňoval zmíněnou časovou podmínku. Je pravděpodobné,

---

³⁹ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 57–58

⁴⁰ Tamtéž, s. 58.

⁴¹ Tamtéž, s. 58–59.

že například matriční kniha se záznamem z roku 1820 se v archivu stále nenachází, protože poslední zápis byl proveden v roce 1950. Neživé matriky jsou tedy takové, které jsou uloženy v archivech.⁴²

4.3 Církevní obřady

4.3.1 Křest

V dřívějších dobách se křtu účastnil otec, porodní bába, kmotři a svědkové. Vzhledem k tomu, že žena v období šestinedělí byla považována za nečistou a do kostela nesměla, nemohla být u křtu přítomna. Porodní bába přinesla novorozeně do kostela a předala jej kmotru. Počet kmotrů či svědků se lišil vzhledem k regionálním zvyklostem.⁴³

Rodiče volili křestní jméno pro dítě po rodičích, kmotrech, známých osobnostech, světcích, prarodičích a podobně. V případě úmrtí předchozího dítěte mohlo být vybráno stejné křestní jméno. Vzhledem k častému úmrtí novorozenců bylo dítě křtěno co nejdříve po porodu, nejpozději den po narození. Pokud dítě zemřelo hned po narození, mohlo být pokřtěno porodní bábou. Na konci 19. století se křest prováděl i několik dnů nebo týdnů po porodu.⁴⁴

Velice často se prováděly také křty nemanželských dětí, u nichž byla v matriční knize nevyplněna rubrika otec. Svobodné matky byly v té době odsunuty na okraj společnosti. V případě, že se matka vdala, byl otec dodatečně dopsán do matriční knihy.⁴⁵

4.3.2 Sňatek

Do roku 1781 bylo nezbytně nutné, aby sňatek povolila vrchnost. V pozdějších dobách musel svolit ke sňatku otec, v případě vojáků muselo být doloženo povolení od vrchního velitele útvaru. V některých případech se sepisovala svatební smlouva. Nejprve se zjišťovalo, zda nejsou snoubenci v pokrevní příbuznosti a poté mohly proběhnout ohlášky, které se konaly v místě bydliště ženicha i nevěsty. Ohlášky se konaly před nedělní

---

⁴² LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 16.

⁴³ Tamtéž, s. 109.

⁴⁴ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 38.

⁴⁵ Tamtéž, s. 38.

mši a faráři vždy sepsali potvrzení a vzájemně si oznamovali jejich provedení. Následně byly záznamy zapsány do knihy ohlášek.⁴⁶

Svatby se konaly většinou v úterý a v době adventu nebo velikonočního půstu nebyl sňatek možný. Svatbě mohly bránit určité překážky, které mohly být oznámeny předem a tím bylo zabráněno sňatku. Jednou z překážek mohla být zletilost snoubenců, která byla do roku 1919 stanovena na 24 let, do roku 1951 na 21 let a posléze na 18 let. Pokud vydal otec souhlas se sňatkem, mohla být překážka odstraněna.⁴⁷

K provedení sňatku mohla bránit také pokrevní příbuznost. Církev mohla sňatek povolit, pokud se jednalo o vztah sestřence-bratranec, nebo vztah švagrovský. V té době se švagrovství považovalo za příbuznost i vzhledem k nepokrevnímu vztahu. Pro udělení povolení museli snoubenci požádat o tzv. církevní dispens. Dalšími překážkami mohla být tělesná neschopnost, uzavřené jiné manželství, různé náboženství snoubenců, kněžské svěcení a řeholní slib, zločin, únos, nepočestnost a příbuznost vzniklá osvojením nebo adoptí. Okresní úřad mohl provádět civilní obřady a rozvody dle zákona z roku 1868.⁴⁸

4.3.3 Pohřeb

Posledním uvedeným církevním obřadem je pohřeb. „*Katolický církevní pohřeb se skládal z obřadu zádušní mše v kostele, průvodu na hřbitov, vysvěcení hrobu a uložení ostatků.*“⁴⁹ Těsně před smrtí nemocného se povolal kněz, aby provedl poslední zpověď a přijal poslední pomazání (zaopatření svátostí). Poslední pomazání znamená potřetí umírajícího olivovým olejem a odříkání modlitby knězem. Po smrti musela příslušná osoba (později lékař) provést ohledání zemřelého a stanovit příčinu smrti. Před pohřbem byl nebožtík připraven k poslednímu rozloučení, kterému předcházelo umytí, oblečení a následné vystavení mrtvého na postel obklopenou svícemi. Od roku 1918 lze provést také kremaci, před kterou probíhá poslední rozloučení v krematoriu nebo se koná zádušní mše v kostele. Po kremaci

---

⁴⁶ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 38–39.

⁴⁷ Tamtéž, s. 39.

⁴⁸ Tamtéž, s. 39.

⁴⁹ Tamtéž, s. 40.

je popel uložen do příslušné urny, která může být uložena do hrobu, kolumbária, nebo lze popel rozptýlit na rozptylové louce nacházející se v určité části hřbitova.⁵⁰

4.4 Soustava státních archivů

Studium archivních materiálů bylo do poloviny 20. století velmi problematické a náročné. Archiválie byly uloženy v menších archivech na mnoha místech, přičemž některé neumožňovaly přístup badatelům. Církevní písemnosti všeho druhu, které jsou nezbytné při studiu archiválií, se nacházely na příslušných farnostech. Vzhledem k výraznému roztržštění materiálů byli badatelé nuceni neustále cestovat na různá místa pro získání potřebných informací ke zkoumanému problému a orientace v materiálech nebyla snadnou záležitostí. V dnešní době je studium archiválií mnohem snadnější vzhledem k uspořádání současné sítě archivů. V České republice existuje Národní archiv, Státní oblastní archivy, Archivy územních samosprávných celků, Specializované archivy a Bezpečnostní archivy.⁵¹

*„Národní archiv (NA) soustřeďuje archiválie vzniklé činností nejvyšších státních a samosprávných orgánů, jakož i dalších institucí s celostátní působností.“*⁵² Sídlo NA je na Praze 4 a nacházejí se zde i židovské matriky.⁵³ Ve **Státních oblastních archivech (SOA)** se nacházejí archiválie institucí krajského významu, společenských organizací, fondy ústředních správ velkostatků, státních lesů, školských a kulturních institucí, rodinné fondy a v neposlední řadě také církevní matriky a fondy.⁵⁴ SOA sídlí v Praze, Plzni, Litoměřicích, Třeboni a Zámrsku, dále se sem řadí i Moravský zemský archiv v Brně a Zemský archiv v Opavě. **Archivy územních samosprávných celků** mohou vznikat pouze při náležité akreditaci. Nacházejí se zde archivní materiály, které vznikly činností konkrétního územního celku. Nejčastěji je badateli využíván Archiv hlavního města Prahy (AHMP). Dále existuje Archiv města Brna, Ostravy, Ústí nad Labem a Plzně.⁵⁵ **Specializované archivy** opět

---

⁵⁰ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 39–40.

⁵¹ Tamtéž, s. 25.

⁵² Tamtéž, s. 28.

⁵³ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 23.

⁵⁴ ŘÍČAŘ, Kristoslav. *Úvod do genealogie: kdo jsou moji předkové a odkud přišli?*. Praha: Horizont, 1995. ISBN 80-7012-082-7. s. 40.

⁵⁵ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 28.

vyžadují akreditaci získanou ministerstvem vnitra. Většina původních archivů se zvláštním významem se řadí k této rozsáhlé skupině. V archivech jsou uloženy materiály z činností především politických a kulturních institucí. Posledním zmíněným archivem jsou **Bezpečnostní archivy** zřízené ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany, bezpečnostními sbory a podobně.⁵⁶

4.5 Povolání

V matričních knihách lze mimo jiné nalézt i údaje o povolání obyvatel. U záznamů o narozených a pokřtěných se zapisovalo povolání rodičů a prarodičů dítěte. V zápisech v matrice oddaných jsou záznamy o povolání snoubenců a jejich rodičů. Nakonec v matrikách zemřelých je zapsáno povolání zemřelého, v případě vdaných či ženatých osob i povolání manžela (manželky). U zemřelých dětí se uvádělo povolání rodičů. Činnost obživy obyvatel lze tedy vyčíst a studovat ze všech tří druhů matrik.

V pravěku se první lovci a sběrači zabývali výrobou různých nástrojů, které byly ze dřeva, kostí, parohů, a především z kamene. Poté v době neolitu se přecházelo k zemědělskému způsobu života a s tím souvisela změna vyráběných produktů. Hlavní surovinou byl stále kámen, ze kterého se vyráběli zbraně, motyky a výrobky potřebné k zemědělství. Neolit znamenal i počátky výroby textilií a vypalované keramiky (hrnce, mísy, džbány a podobně). V eneolitu se začaly těžit nerostné suroviny, hlavně jíl a vápenec a také se tavia měď pro výrobu šperků a ozdob.⁵⁷

V době bronzové a železné byla činnost zaměřena především na výrobu zbraní. Jednou ze surovin byl bronz, který se zpracovával v domácích dílnách a odlévaly se z něj například dýky, sekery, kotlíky a různé šperky. Dále se používaly původní materiály, ale jejich výroba se neustále zdokonalovala. V mladší době železné se na našem území usídlilo mnoho Keltů, kteří provozovali rozvinutou hutnickou výrobu železa. Zřizovali oppida, ve kterých se soustřeďovala výrazná část řemeslné výroby, jako například zlatnictví, výroba mincí

---

⁵⁶ HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8. s. 28–29.

⁵⁷ VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Řemesla a výroba*. Praha: Vyšehrad, 2015. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-634-5. s. 12–13.

a předměty denní potřeby. Mimo oppida byla například hutnická výroba, výroba keramiky a textilu.⁵⁸

S příchodem slovanských kmenů v 5. a 6. století se na území Čech a Moravy začalo praktikovat především vyspělejší zemědělství. Řemeslná výroba se omezovala na zemědělské produkty a jen základní výrobu keramiky a tkanin. V 8. století se začala postupně rozšiřovat řemeslná výroba (zpracování železa a drahých kovů), ale až 9. století znamenalo výraznější rozvoj řemesel. Vládnoucí vrstva vyžadovala širší sortiment a větší produkci nabízených výrobků. Velký zájem byl především o výrobu železa a zbraní.⁵⁹

Na počátku středověku sloužila řemeslná výroba především pro potřeby nejvyšších vrstev obyvatel. Ostatní lidé se živili z vlastních surovin a jiné potřebné věci si opatřovali výměnou zboží. Obyvatelé venkova si sami pěstovali obilí a zpracovávali mléko a maso. Část surovin odváděli knížeti, nebo jim byly suroviny násilím zabaveny. Vzhledem k tomu, že ve městech neuměli zpracovávat obilí ani dobytek, vznikaly řemesla jako pekařství, mlynářství a řeznictví. Ve 13. století se začal radikálně zvyšovat počet obyvatel a bylo nutné zvyšovat zemědělskou a řemeslnickou produkci. Důležitou změnou ve vývoji řemesel a obchodu znamenal především vznik měst ve 13. století.⁶⁰

Na konci 15. století se rozvinula těžba stříbra, což způsobilo stabilitu hodnoty peněz. Výroba se zaměřovala na módní oděvy, zdobení domů a luxusní předměty. V 16. století se také začalo podnikat především v pivovarnictví. V té době se rozvíjelo hornictví, železářství, sklářství, těžba a zpracování dřeva a textilní výroba, to znamenalo především technický rozvoj.⁶¹

Po třicetileté válce nastalo v českých zemích nevolnictví. Produkty vyráběné řemeslníky se omezovaly pouze na městský trh a zemědělci na něj nemohli vstupovat vůbec. Zemědělské přebytky byly skupovány vrchností, která je dále prodávala za vyšší ceny. Zejména v potravinách se snížila produkce, což znamenalo zhoršení ekonomické situace pekařů

---

⁵⁸ VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Řemesla a výroba*. Praha: Vyšehrad, 2015. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-634-5. s. 12–13.

⁵⁹ Tamtéž, s. 14.

⁶⁰ Tamtéž, s. 15–17.

⁶¹ Tamtéž, s. 18–19.

a řezníků. Naopak výroba spotřebního zboží narůstala. Na konci 18. století se zaváděla manufakturní výroba, která mohla vyrábět neomezené množství produktů a zaměstnávat vysoké množství obyvatel. Díky tomu se začalo zlevňovat zboží, které si mohli koupit i obyvatelé nižších vrstev. V roce 1781 bylo patentem Josefa II. zrušeno nevolnictví a tím nastala nová éra řemeslné výroby.⁶²

Od konce 18. století začal prudce stoupat počet obyvatel s dělnickými profesemi. Převážně do průmyslových oblastí se začali stěhovat lidé ze zemědělských oblastí, které byli většinou velmi chudé. Tento jev znamenal změny ve struktuře povolání. Zejména tovární výroba znamenala konec některých řemesel, jednalo se například o textilní řemesla a řemesla zpracování kovů. V městských oblastech postupně narůstal počet obyvatel a mezi nimi se objevovali také kvalifikovaní dělníci.⁶³

Vzhledem ke zvyšovanému počtu obyvatel ve městech se zlepšovala ekonomická situace místních řemeslníků. Narůstal odbyt jejich zboží, převážně potravin, nábytku a oděvů. Přilepšili si hlavně cukráři, řezníci, pekaři, truhláři, krejčí a ševci. Stoupala také návštěvnost hostinců a využívání služeb jako například holičství.⁶⁴

V 19. století se průmyslová výroba týkala hlavně pivovarnictví, cukrovarnictví, železářství, strojírenství a dalších rostlinných surovin a zemědělských produktů. Ve 20. století se začala průmyslová výroba rozšiřovat na spotřební zboží, což znamenalo postupné snižování počtu řemeslníků. Začala vzrůstat masová výroba nábytku, oděvů a vznikaly uzenářské závody a průmyslové mlékárny. Téměř úplný zánik řemesel nastal až v době znárodnování majetku za socialismu.⁶⁵

V minulosti neexistovala dovolená, ale pouze volno ve dnech církevních svátků. V neděli se nepracovalo, protože tento den byl považován za svátek. Celkem bylo volných dnů, kdy

---

⁶² VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Řemesla a výroba*. Praha: Vyšehrad, 2015. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-634-5. s. 20–21.

⁶³ Tamtéž, s. 22.

⁶⁴ Tamtéž, s. 22.

⁶⁵ Tamtéž, s. 22.

se nepracovalo přibližně 50–60 v roce. Každou neděli se chodilo do kostela na mši svatou a o všech svátcích se obyvatelé účastnili dalších církevních akcí.⁶⁶

V dřívějších dobách bylo povolání výsadou především mužů, kteří museli zajistit obživu sobě i své rodině. Ženy ve většině případů zůstávaly v domácnosti, kde sice pracovaly, ale nepovažovalo se to za povolání. Mimo vlastní domov ženy pracovaly pouze výjimečně, jako příklad lze uvést svobodné povolání porodní bába. Neprovdané ženy se živily jako služebné nebo nádenice, ale po svatbě už zůstávaly většinou v domácnosti. V případě smrti manžela se u ženy uvádělo povolání výminkářka, domkářka a podobně, avšak pouze do chvíle, než se znovu provdala nebo dům převzal její syn. Některé ženy se živily jako švadleny. Většinou byly najímány za mzdu a šily především košile, zástěry, rukavice a spodní kalhoty.⁶⁷

Za jedno z nejdůležitějších povolání se považovala **porodní bába**. V tehdejší společnosti byla velmi uznávána, protože sloužila jako gynekolog-porodník a v některých případech také jako psycholog pro nastávající matku. Porody byly mnohdy složité a končily i smrtí matky nebo dítěte, proto musela porodní bába zvládat řadu dovedností. V případě různých komplikací se starala o matky v šestinedělí a pomáhala jim s péčí o novorozence. Od počátku 19. století bylo pro výkon povolání povinné skládat zkoušku, která zahrnovala provádění různých církevních úkonů při případné smrti matky či dítěte po porodu. Součástí zkoušky byl i nouzový křest novorozence. Od 2. poloviny 20. století začaly ženy rodit v porodnicích a povolání porodní báby zanikalo.⁶⁸

Muži na vesnicích se velmi často živili jako sedláci nebo rolníci. **Sedláci** se rozlišovali podle velikosti polí, které obdělávali. Malí sedláci měli ve společnosti nižší postavení oproti velkým sedlákům. Velcí hospodáři vlastnili tolik polí, že museli zaměstnávat čeledíny a nádeníky, aby stihli obdělávat všechna svá pole. Oproti tomu malý sedlák většinou zaměstnával pouze svou rodinu.

---

⁶⁶ ŘIČAŘ, Kristoslav. *Občanská genealogie: základy rodopisné práce*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-1081-1. s. 48.

⁶⁷ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 103.

⁶⁸ Tamtéž, s. 105.

Majitelé chalup s vlastnictvím několika málo polí se nazývali **chalupníci**. Jejich obživa spočívala s výnosy z půdy nebo případně z provozování dalších řemesel. Někteří větší sedláci dovolovali jinému člověku postavit chalupu na určité části pozemku, která patřila ke statku. Tento člověk byl nazýván **podsedník**, který poté zakoupil i část polí k obdělávání. Vlastnictví lidí se předávalo z otce na syna, tedy pokud byl otec chalupník, jeho syn zdědil kromě majetku i povolání. Velmi častým povoláním byl také **domkář** nebo zahradník. Jednalo se o člověka, který vlastnil dům se zahradou. Vzhledem k tomu, že nevlastnil žádná pole, obdělával pole vrchnosti, z čehož dostával mzdu. Později si domkáři přivydělávali i jiným řemeslem, které by je uživilo.⁶⁹

Lidé ve vyšším věku neměli dost síly se postarat o celá hospodářství, proto se z nich stávali **výminkáři** neboli vejminkáři. Otec rodiny se rozhodl odejít na odpočinek, proto hospodářství předal synovi, který nastoupil na jeho místo. Nejčastěji po sepsání svatební smlouvy. V minulosti bylo běžné, že se děti staraly o své rodiče až do jejich smrti. Syn poskytl otcí byt v rámci hospodářství a také mu zajistil stravu. Někdy dostal otec i kus zahrady či pole, kde mohl pracovat. Výminkáře lze v podstatě přirovnat k dnešnímu důchodci.⁷⁰

Na vesnicích i ve městech se lidé živilo jako **řemeslníci**. Jednalo se například o krejčího, tesaře nebo ševce, který původně sešíval kožené výrobky a později vyráběl a spravoval obuv. V 19. století bylo velmi rozšířené povolání **hrnčič**. Jednalo se o řemeslníka vyrábějícího nádoby z hlíny. Ve všech domácnostech se vyskytovaly všelijaké keramické nádoby, které vyráběli právě hrnčiči na hrnčičských kruzích a následně vypalovali v pecích. Postupem času byla keramika nahrazována jinými materiály, proto hrnčičské řemeslo pomalu zanikalo. Ve městech se vyskytovala povolání jako pekař či řezník. Ve vesnicích si lidé základní potřeby obstarávali sami, proto nebyla tato povolání potřeba.^{71, 72}

---

⁶⁹ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 103.

⁷⁰ Tamtéž, s. 103.

⁷¹ ŘIČAŘ, Kristoslav. *Občanská genealogie: základy rodopisné práce*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-1081-1. s. 49.

⁷² LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 104.

Velmi rozšířeným a důležitým povoláním byl bezesporu kovář a mlynář. Byli velmi váženými občany, protože jejich výrobky a služby nebyly možné v běžné domácnosti zajistit. **Kováři** vyráběli veškeré kovové předměty, které byly nezbytné pro běžný život. Důležitá byla výroba podkov pro koně, kování na kola a vozy, výroba hřebíků a podobně. Pro kovářství byla potřeba manuální zručnost a velmi dlouhé učení. V neposlední řadě často zajišťovali zubařskou péči. Kovářské řemeslo se dělilo i na konkrétnější obory podle druhu výrobku, například zámečníky, zbrojíře a kotláře. **Mlynáři** mleli obilí na mouku v kamenných žernovnicích nebo ve vodních mlýnech. Museli velmi dobře umět s mlýny a přivádět do nich vodu. Často si na práci najímali mlynářské čeledíny, kteří jim pomáhali.⁷³

Existovaly tři stupně řemeslníků. Nejnižším stupněm byl učedník, který se teprve vzdělával v určitém oboru. Vykonávat činnost samostatně, bez dohledu mistra, mohl pouze po složení učňovské zkoušky. Středním stupněm byl řemeslník, který mohl svou činnost vykonávat samostatně. Posledním stupněm byl mistr, který mohl vzdělávat učedníky v oboru. Mistrem se mohl stát pouze ten, který vykonával činnost po dlouhou dobu, složil mistrovské zkoušky a následně se za něj museli zaručit jiní mistři v oboru.⁷⁴

Na vesnicích i ve městech se vyskytovalo povolání **nádeník**. Například sedláci si v případě nouze najímali nádeníky na různé práce a dávali jim za to mzdu. Jednalo se o jednorázovou výpomoc, proto nikdy neměli jistotu, že i druhý den budou mít práci. Každý den čekali na sjednaném místě, jestli si je sedlák vybere na práci. Většinou se jednalo o chudé obyvatelstvo žijící v nájmech. V jedné místnosti žily dokonce i čtyři rodiny.⁷⁵

Za specifické povolání v minulosti lze považovat **vojáky**. V roce 1781 byla dle josefinských reforem pro nižší společenskou třídu zavedena povinná doživotní vojenská služba. Po 21 letech se permanentní vojenská služba zrušila a nastolila se nová pravidla. Délku služby určovala příslušnost ke konkrétnímu pluku, nejdéle však byla stanovena na 14 let. Pokud chtěl voják uzavřít sňatek se ženou, muselo být vydáno povolení od velitelství pluku.

---

⁷³ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 104.

⁷⁴ Tamtéž, s. 104.

⁷⁵ Tamtéž, s. 104–105.

Vzhledem k tomu, že plat vojáka by sotva stačil na uživení rodiny, byla často žádost ke sňatku zamítnuta. Po skončení služby se již vojáci mohli oženit.⁷⁶

Zástupcem vrchnosti byl tzv. **rychtář**. Jednalo se o volenou či dědičnou funkci. Někdy se funkce předávala z otce na syna, nebo se na každé období volil člověk z jiné rodiny. Rychtáře volili obyvatelé z vyšších společenských vrstev. Jeho úkolem bylo ujednávat spory mezi místními obyvateli a vybírání daní a poplatků pro vrchnost. V neposlední řadě měl navenek zastupovat obec.⁷⁷

Povolání vyskytující se na vesnicích a ve městech se začala markantněji odlišovat s příchodem průmyslové revoluce. Na vesnicích se až do počátku 20. století povolání příliš neměnila a byla spjata se zemědělstvím, ale ve městech přichází změny již v první polovině 19. století. Začínají se objevovat povolání jako dělník, úředník či sklář.^{78, 79}

---

⁷⁶ LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0. s. 106–107.

⁷⁷ Tamtéž, s. 107.

⁷⁸ Tamtéž, s. 107.

⁷⁹ ŘIČAŘ, Kristoslav. *Občanská genealogie: základy rodopisné práce*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-1081-1. s. 48–49.

4.6 Braník

Braník je v současné době součástí městské části Praha 4. Rozkládá se na pravém břehu řeky Vltavy. Dle lidového výkladu pochází název od slova brána, proto se lze setkat se špatným hovorovým označením Bráník. Jazykovědci uvádějí, že pojmenování vzniklo z termínu branný neboli opevněný, ozbrojený, ohrazený. Název pravděpodobně vznikl dle nějakého opevnění umístěného na Branické skále, ale jeho existenci se dosud nepodařilo dokázat.⁸⁰

4.6.1 Historie

První zmínky o Braníku pocházejí již z roku 1088, kdy byl zaznamenán v zakládací listině vyšehradské kapituly. Bohužel ta je v dnešní době považována za pozdější padělek. První potvrzené zmínky jsou ze 14. století, kdy byla část Braníku ve vlastnictví českých královen a část patřila pražským kostelům.⁸¹

Od druhé poloviny 14. století se zakládaly vinice na stráních v Braníku a jeho okolí. Nelze opomenout ani obchodování s dřívím po Vltavě, které mělo v Braníku odpradávnou tradici. Karel IV. udělil v roce 1366 privilegium kanovníkům Pražského hradu, které jim umožňovalo vybírat z dříví clo. V neposlední řadě už od 14. století se začaly lámat Branické skály, ze kterých byl prodáván vápenec.⁸²

Během husitské revoluce vlastnictví Braníka připadlo pražským měšťanům, ovšem ne na dlouho. Později jim byl majetek sebrán. V 16. století opět připadl majetek staroměstské obci, která ho koupila včetně skal. Po bitvě na Bílé Hoře byl majetek zabaven a vrácen byl až v roce 1622. Panovník Ferdinand II. věnoval Branický dvůr dominikánům od sv. Jiljí. Významné je také období během třicetileté války, kdy byl zničen celý dvůr a tvrz. Bohužel se nedochovaly žádné zprávy ani stopy z tehdejších dob. V 17. století byl postaven Dominikánský dvůr, který představoval střed obce.⁸³

---

⁸⁰ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 41.

⁸¹ AUGUSTA, Pavel, ed. *Kniha o Praze 4: Nusle, Michle, Krč, Podolí, Braník*. Praha: MILPO, 1996. ISBN 80-901749-5-7. s. 65.

⁸² *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 41.

⁸³ Tamtéž, s. 43.

Braník byl malou obcí, ale i přesto pražský primátor František Dittrich zařídil v roce 1856 pravidelné paroplavební spojení s Prahou. Z tohoto období byly pořízené císařské otisky map stabilního katastru umístěné v příloze A a indikační skica stabilního katastru v příloze B. Do doby, než byl Braník připojen k Praze, se zde nijak významněji nestavělo. Bylo to především z toho důvodu, že jedinou průmyslovou činností bylo od 19. století pálení vápna. Zdejší vápno bylo velmi proslulé, proto se vyváželo pod značkou „Pasta di Praga“ dokonce až do Itálie. V 18. století bylo v provozu 6 lomů a v roce 1840 byla vybudována první moderní vápenka, jejíž součástí byly právě nové pece. Vápenku postavila firma A. Kleina a V. Lanny. V roce 1879 se v Braníku u řeky postavila obecní vápenka, která dávala místním obyvatelům práci. Vápenka je zobrazena v příloze C. Přibližně po padesáti letech byla zbourána a místo ní byla postavena tramvajová trať.⁸⁴

Braník byl v tehdejších dobách proslulý svými ovocnými sady, zelinářskými a květinovými zahradami, které lze vidět v příloze D. Vypěstované produkty se dovážely nejen do celé Prahy, ale dokonce i do ciziny. Na přelomu 19. a 20. století byl postaven známý pivovar a ledárny. Ledárny sloužily k uskladnění ledu, který byl získáván v zimních obdobích ze zamrzlé Vltavy. Led se celý rok rozvážel po Praze do hostinců a mlékáren. V tomto období byl postaven kostel sv. Prokopa, který se nachází na vrchu u nynější základní školy. Dále zde byla pošta s telegrafní stanicí, přístaviště parníků a železniční stanice umístěná mezi Hodkovičkami a Braníkem.⁸⁵

V letech 1906–1907 byla postavena vodárna v Braníku, která měla sloužit pro obec Vršovice. Na projektu se společně podílela firma K. Kress s profesorem J. Kotěrou, který navrhl fasádu. Do necelých 30 let bylo vybudováno 54 studní, ale kvalita vody se neustále zhoršovala. Z toho důvodu bylo v roce 1948 zřízeno 26 nových studní. Rozsáhlé rekonstrukce probíhaly během let 1959–1960, které však nebyly dostačující, proto byla činnost vodárny v roce 1966 úplně zastavena.⁸⁶

---

⁸⁴ AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 26.

⁸⁵ Tamtéž, s. 27.

⁸⁶ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 135.

V roce 1905 byla dokončena stavba tunelu skrz Vyšehradskou skálu a Braník byl pro obyvatele Prahy dostupnějším než dříve. Velký zlom nastal 1. ledna 1922, kdy byl Braník připojen k Praze. Byla vystavena nová škola, známé Branické divadlo a postupně se začalo omezovat lámání vápence. V poválečném období se začaly vystavovat nové komunikace a v roce 1945 byl postaven železniční most, který spojoval Beroun s centrem Prahy. Dále se vystavěla silniční komunikace podél Vltavy, která spojovala Braník s Podolím, most spojující pravý a levý břeh řeky a následně i Jižní spojka, která byla napojena na most.⁸⁷

4.6.2 Branický pivovar

Na konci 19. století se několik pražských sládků rozhodlo založit volné Společenství pražských sládků. Vše se událo z toho důvodu, že sládci chtěli společně a lépe odolávat konkurenci. V roce 1899 byli zapsáni do obchodního rejstříku jako Společenský pivovar pražských sládků, akciová spol. V květnu téhož roku se začal stavět pivovar a o 14 měsíců později byl dokončen (příloha E). Na výstavbě se podílely výhradně české firmy, například firma V. Nekvasila nebo firma Novák & Jahn v Bubnech. Autorem první značky pivovaru, která je dodnes na budově vyobrazena, byl Mikoláš Aleš. V době, kdy byl pivovar uveden do provozu, nebyl ještě vyhotoven tunel pod vyšehradskou skálou, proto muselo být pivo do Prahy dováženo lodí.⁸⁸

Pivovar se udržoval v dobách hospodářské krize i nacistické okupace, ale v letech 1942–1946 musel být jeho provoz pozastaven. V roce 1948 byl znárodněn a následně v roce 1958 byl připojen k národnímu podniku Pražské pivovary. Po zrušení nuselského pivovaru byla jeho výroba přesunuta do Braníka. Branický pivovar byl několikrát rekonstruován, naposledy v 90. letech 20. století. Vzhledem k tomu, že se poptávka neustále zvyšovala a výraznější zásahy do dispozice nebyly možné (z důvodu statusu kulturní památky), byla výroba přesunuta na Smíchov. Značka je ve vlastnictví pivovaru Staropramen, ale stále se vaří pod svou původní značkou Braník.^{89, 90}

---

⁸⁷ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 45–46.

⁸⁸ Tamtéž, s. 60–62.

⁸⁹ Tamtéž, s. 62–63.

⁹⁰ *Jak se zrodilo branické pivo*. [online]. vyšehradскеj.cz, [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://vysehradskej.cz/branicky-pivovar/>

4.6.3 Branické ledárny

Během let 1908–1911 byly vybudovány firmou Václava Nekvasila secesní objekty akciové branické ledárny. Stavba se uskutečnila dle projektu Josefa Kovařovice. Místo pro výstavbu bylo velmi dlouze vybíráno, ale nakonec bylo vybráno nechladnější místo ve vltavské kotlině. Stavba byla dobře technicky promyšlená. Na zdech byla korková izolace, která chránila budovu před teplem, malé věžičky na střeše odváděly teplý vzduch ven, a navíc zde byl promyšlený systém větrání a kanalizací.⁹¹

U budovy byla zátoka, odkud v zimních měsících dělníci vysekávali led. Posléze dřevěnými bidly s háky posouvali ledové kry směrem k výtahům, pomocí nichž je dostávali do haly. Ledárny jsou zobrazeny v příloze F a v příloze G. Práce v ledárnách byla sezónní, proto v nich bylo jen několik stálých zaměstnanců. V létě museli velké kry rozsekávat na malé kusy, které rozváželi do hostinců, mlékáren, nemocnic a podobně. V zimě byli navíc najímání dělníci, kteří svou práci přes zimu vykonávat nemohli, nebo podskalští voraři.^{92, 93}

Konec ledáren byl způsoben několika faktory. Příčinou bylo nejenom masové rozšíření mrazáků a lednic, ale i vybudování přehrad. Slapská přehrada způsobila přítoky teplejší vody, proto již v roce 1954 Vltava nezamrzala. Od té doby slouží objekt především pro skladovací účely.⁹⁴

4.6.4 Dominikánský dvůr

V roce 1610 se konvent dominikánů u sv. Jiljí dohodl se Starým městem na výměně majetku v Modřanech za usedlost v Braníku, jednalo se o pozdější Dominikánský dvůr. Dominikáni začali usedlost opravovat a přestavovat na panské sídlo a založili zde pivovar. V polovině 19. století byl pořízen podrobný popis Dominikánského dvora, ve kterém je do detailu sepsáno, co se v Dominikánském dvoře nachází. Uvádí se například, že obytná budova je celá z cihel a kamene a jsou v ní pokoje, kuchyň a sklep, dále hned u vjezdu do dvora

---

⁹¹ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 128.

⁹² Tamtéž, s. 128.

⁹³ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 59.

⁹⁴ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 129.

se nachází byt bednáře, stáj a nad ní byt sládka, předsín a podobně. V neposlední řadě popis uvádí, že se zde nachází kaple sv. Kříže, ve které je socha sv. Jana Nepomuckého. V pivovaru byl kysací sklep, sušárna sladu, sýpky, pokoj s příslušenstvím a podobně a od roku 1853 byl většinou pronajímán. Součástí Dominikánského dvora byl vedlejší dům, místo kterého v dnešní době stojí panelový dům.⁹⁵

V 60. letech 19. století probíhaly rozsáhlé rekonstrukční práce, týkající se především modernizace pivovaru. Například byla postavena nová lednice a varna. Vzhledem k tomu, že v roce 1900 pražští sládci postavili v Braníku nový pivovar, musela být výroba piva v Dominikánském dvoře v roce 1907 ukončena. Roku 1899 byla zrušena i kaple sv. Kříže.⁹⁶

V roce 1912 bylo v Dominikánském dvoře otevřeno kino a od roku 1925 byl objekt vlastnictvím pražského magistrátu. Ve 30. letech měl být Dominikánský dvůr zbourán, ale naštěstí byla demolice odsunuta. Po 2. světové válce byl využíván pro byty a různé provozní účely. Vzhledem k tomu, že nebyl objekt opravován, je dnes ve velmi špatném stavu.⁹⁷

4.6.5 Kostel sv. Prokopa

Braník patřil v minulosti pod farní obvod Michle a od roku 1856 pod farní obvod Podolí. Vzhledem k tomu, že většina obyvatel byla katolického vyznání, bylo pro ně velmi obtížné cestovat na bohoslužby do jimi vzdáleného Podolí. Často byla věřícími využívána kaple sv. Kříže, která byla součástí Dominikánského dvora. V roce 1892 byl založen *Spolek pro vystavění a zřízení chrámu Páně v Braníku*, který měl pomoci vybudovat vlastní kostel. Spolku se během relativně krátké doby podařilo získat dostatek prostředků a v polovině roku 1900 se začalo stavět. Pro projekt byl vybrán architekt Rudolf Vomáčka, který vyprojektoval kostel v novorománském slohu. Dne 22. září 1901 byl kostel dokončen a vysvěcen k počtě českého světce sv. Prokopa. K úplnému dokončení chyběla pouze věž, na kterou nevystačily

---

⁹⁵ LAŠŤOVKOVÁ, Barbora. *Pražské usedlosti*. 2. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-346-6. s. 66.

⁹⁶ Tamtéž, s. 66.

⁹⁷ Tamtéž, s. 67.

finanční prostředky. O tři roky později, zásluhou mistra zednického Františka Strnada, byla stavba dokončena. Kostel je vyfotografován v příloze H.^{98, 99}

Od 1. ledna 1907 se stal prvním farářem P. Jan Mačí, který se v Braníku zasloužil o mnoho věcí. Zařídil nové jesličky, elektrické osvětlení kostela, nové zvony, zasloužil se o zhotovení sochy sv. Václava apod. Po jeho odchodu na odpočinek v roce 1938 místo něj nastoupil P. Emanuel Třebický, který zde zůstal až do roku 1961. Po něm následoval P. Jaroslav Novák a v roce 1967 nastoupil ThDr. Vladimír Benda, který zde působil až do roku 2005. V roce 2005-2015 byl farářem P. Jiří Ptáček MIC. Nakonec byl ustanoven farářem P. Mgr. Grzegorz Tanderys MIC, který zde působí dodnes.^{100, 101}

Jednolodní kostel s kněžištěm je ukončený apsidou s křížovou klenbou a v průčelí na loď navazuje později dostavěná věž, přes kterou se vchází dovnitř. Po vstupu do kostela po pravé straně je umístěna žulová deska, na které je zlatým písmem napsáno:

„Chrám Páně sv. Prokopa byl postaven v době 1900–1904 spolkem k tomu cíli sdruženým za panování papežů Lva XIII. a Pia X., v době, kdy v čele arcidiecéze Pražské stál kardinál kníže – arcibiskup Lev baron Skrbenský z Hříště, osadu pak farní Podolsko-branicou spravoval Antonín Brož, farář, k jehož ruce byl Karel Svoboda, kaplan. Na stavbu chrámu Páně přispěli většími dary: Matice náboženská, obec Braník, Okresní výbor na Královských Vinohradech, J. J. kníže Adolf Josef Schwarzenberg, Antonín Šercl, obchodník z Prahy, Jan Zimpl, obchodník z Prahy, Podolská cementárna, šlechta česká, duchovenstvo česko-moravské, kláštery a četní dobrodinci domácí i cizí. Patronát kostela přijala obec Braník. Na den sv. Václava, patrona země České, dne 28. září Léta Páně 1904“¹⁰²

Zajímavostí kostela je socha tzv. Vltavské Madony. Při velkých povodních v roce 1890 připlavala po Vltavě soška Madony, která byla z vody vytažena v Braníku. Nález byl

---

⁹⁸ MATĚJKA, Ivan a OTRATA, Jan Jakub. *Slavné stavby Prahy 4*. Praha: Foibos ve spolupráci s městskou částí Praha 4, 2008. Slavné stavby. ISBN 978-80-87073-11-7. s. 56.

⁹⁹ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 55–56.

¹⁰⁰ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 67.

¹⁰¹ *O nás*. [online]. franostbranik.cz, [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.farnostbranik.cz/o-nas/>

¹⁰² AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 115.

inzerován v tehdejších novinách, ale nikdo se o ni nepřihlásil. Po dostavbě kostela zde byla uložena místními farníky, kde ji lze vidět i dnes.¹⁰³

4.6.6 Branický hřbitov

Dnešní hřbitov se skládá z jedné staré části a dvou nových částí. Všechny části jsou spojené a obklopené zdí. Hřbitov leží ve svahu vedle malého lesa a vstupuje se do něj z dnešní Vrbovy ulice. Stará část hřbitova má deset oddělení a s velkou pravděpodobností byla založena v polovině 80. let 19. století. Později byl rozšířen na severní a východní stranu až do dnešní podoby. Po vstupu lze na pravé straně nalézt kolumbárium a urnový háj. V zadní části hřbitova se nacházejí hroby obětí Pražského povstání v roce 1945. Na hřbitově je pochována řada známých osobností. Lze zmínit například filmového režiséra Jaroslava Macha, fotbalistu Antonína Pernera a operního pěvce a člena ND Antonína Votavu.¹⁰⁴

4.6.7 Kostel Narození Panny Marie

Kostel se nachází v Baarově ulici v Michli. Do roku 1857 spadala obec Braník pod farní obvod obce Michle. Kostel byl postaven v letech 1724–1726 stavebníkem a právníkem Václavem Neumannem z Puchtoltze. V té době byla vlastníkem Michle Pražská univerzita, která vydala ke stavbě povolení. V minulosti byla součástí kostela socha madony s Ježíškem, která je nyní součástí sbírky Národní galerie. Kostel byl v roce 1818 poprvé opravován a druhá rekonstrukce proběhla v roce 1939.¹⁰⁵

Kostel je postaven v barokním slohu a má tvar protáhlého osmiúhelníku. Na východní straně se nachází předsíň s hlavním vchodem. Dříve se mohlo dovnitř vstupovat i z jižní strany. Kostel nemá žádnou věž, pouze malou věžičku, která vzrůstá nad profilovanou atikou. V minulosti byl u kostela hřbitov, kde byly údajně pohřbeny osoby s rytířskými kříži (nejvyšší vyznamenaní německé armády za 2. světové války). Hřbitov byl již dávno zrušen.¹⁰⁶

---

¹⁰³ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 66.

¹⁰⁴ AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 123–124.

¹⁰⁵ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 127.

¹⁰⁶ AUGUSTA, Pavel, ed. *Knihy o Praze 4: Nusle, Michle, Krč, Podolí, Braník*. Praha: MILPO, 1996. ISBN 80-901749-5-7. s. 138–139.

4.6.8 Kostel sv. archanděla Michaela

Podolský kostel byl od roku 1858 do roku 1907 farním kostelem pro obec Braník a jedná se o jeden z nejstarších kostelů v Praze. Kostel má původní románskou kapli ze 13. století, na jejíž střeše se nachází malá věžička. Roku 1887 byl kostel rozšířen na západní a severní straně. Na západní straně byl přidělán nižší přístavek pro vstup do kostela a nad ním se nachází kůr s varhanami. Na severní straně lze nalézt sakristii (místnost pro ukládání věcí potřebných pro bohoslužbu), nad kterou je oratoř.¹⁰⁷

V roce 1683 byl kolem kostela založen hřbitov, který se od roku 1885 začal postupně přeměňovat na park. V tom roce byl nad Podolím založen hřbitov nový. V dnešním parku se dosud zachovalo jen několik náhrobků a hrobových desek na zdi kostela. V rohu parku se nachází dřevěná zvonice s kamennou podezdívku pocházející ze 17. století.¹⁰⁸

4.6.9 Život v Braníku

První škola v Braníku se nacházela v přízemní budově, která vypadala jako venkovské stavení. Děti se zde učily ve velmi nevyhovujících podmínkách, proto se v březnu roku 1894 začala stavět škola nová. Téhož roku byla dostavěna a 8. září byla vysvěcena. Původně měla budova pouze dvě patra, ale postupem času bylo vybudováno i třetí podlaží. V roce 1938 byla postavena nová školní budova, která stojí ve vedlejší ulici.¹⁰⁹

Obyvatelé Braníka mimo jiné provozovali živnostenskou činnost jako bylo ševcovství a krejčovství. Vzhledem k existenci zahrad byla velká část lidí zaměstnána jako zahradníci či zelináři. Způsoby obživy nabízela také řeka Vltava. Kromě těžby ledu v zimních měsících, se naopak v létě mohli lidé živit jako rybáři. Vzhledem k rozvinuté lodní dopravě byla část obyvatel zaměstnána jako plavčíci nebo jiní pomocníci při paroplavbě. Obyvatelé byli především české národnosti, proto byly zakládány různé spolky.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 63.

¹⁰⁸ *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 182–183.

¹⁰⁹ AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem kráčem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 63.

¹¹⁰ MERXBAUER, Václav a NITRA, Josef. *140. výročí založení sboru dobrovolných hasičů Braník*. [online]. (PDF). sdhbranik.webnode.cz, 2011 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: https://sdhbranik.webnode.cz/_files/200000603-4aea24cddf/Bran%C3%ADk%20140_k%20tisku.pdf

„V 70. letech 19. století byl Braník ještě součástí českého venkova, což mělo mj. vliv na spolkovou činnost.“¹¹¹ Rakouské úřady zaujímaly negativní postoj k založení České obce sokolské a Českého ochotnického spolku, proto byl v roce 1871 založen spolek Branické bratrstvo. Do spolku patřili dobrovolní hasiči, sokolové a divadelní ochotníci. Braničtí sokolové měli své místnosti na cvičení v restauraci Na Kovárně. Přibližně po roce působení bohužel restaurace vyhořela i se všemi cvičebními pomůckami. I přes nezdárné začátky pokračoval sokol ve své činnosti dál. První veřejné vystoupení se pořádalo v roce 1889 a v roce 1891 se poprvé zúčastnili druhého všesokolského sletu. Vlastní sokolovnu se jim podařilo postavit až po 2. světové válce.¹¹²

Spolek divadelních ochotníků, hned po jeho založení v roce 1871, uspořádal 25. března 1871 své první představení s názvem Paní Marjánka, matka pluku od J. K. Tyla. Divadlo se hrávalo na různých místech, například v hostincích Na Kovárně, U Přemysla a U Kotvy. Spolek musel překonávat řadu obtíží, jako byl zákaz okresního hejtmanství, který zabránil uskutečnění představení Otec od A. Jiráska. 27. července roku 1924 se pro ochotníky začalo stavět divadlo a 1. srpna 1925 se odehrálo první představení Naši furianti od Ladislava Stroupežnického.¹¹³

Braník byl velmi oblíbený pro rekreaci, proto zde stála řada hostinců, restaurací, a dokonce i hotelů. Nacházely se zde dva hotely, konkrétně hotel Na Kopečku a hotel U Myslivce, který vlastnil Emanuel Malík. Později zde byl i lesní hotel Zátíší, který měl vlastní autobusové spojení. Z hostinců lze zmínit zahradní hostinec U Šimků. Dále se zde nacházel výletní restaurant Teheran, který sloužil spíše jako kavárna a cukrárna, a nakonec lázeňská restaurace Ve Mlýnku. Místní obyvatelé měli rozsáhlý výběr restaurací a hostinců pro trávení volného času.¹¹⁴

---

¹¹¹ AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 41.

¹¹² *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 51–52.

¹¹³ AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. Knihy o Praze. ISBN 80-903481-8-1. s. 86–87.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 162–168.

4.6.10 Demografický vývoj v Braníku v letech 1869–2011

Na stránkách ČSÚ nebo v Historickém lexikonu obcí České republiky lze nalézt údaje o počtu obyvatel a počtu domů v Braníku od roku 1869. Zmíněné údaje byly zpracovány do tabulky č. 1. V prvním uvedeném roce, tedy v roce 1869 žilo v Braníku 1 520 obyvatel ve 138 domech, na každý dům připadalo v průměru 11 obyvatel. V roce 1880 se počet obyvatel nepatrně zvýšil na 1 847 a počet domů byl 158. V roce 1890 zde žilo 2 334 obyvatel ve 183 domech. Roku 1900 se počet obyvatel zvýšil na 3 178 a bylo zde 211 domů. V každém domě žilo v průměru 15 obyvatel, což je o 4 obyvatele více než v prvním udávaném roce. Při dalším sčítání lidu v roce 1910 žilo v Braníku 3 616 obyvatel ve 236 domech. V roce 1921 se počet obyvatel nepatrně snížil a činil 3 581. Zřejmě byl počet obyvatel nižší z důvodu 1. světové války. Počet domů se zvýšil na 272. Průměrný počet obyvatel na jeden dům klesl na 13 osob.¹¹⁵

Markantní nárůst obyvatel a zvýšení počtu domů zaznamenal rok 1930. Počet obyvatel se téměř zdvojnásobil a činil 6 738, stejně tak počet domů se zvýšil na 577. V roce 1950 Braník obývalo 11 594 lidí na 1 103 domů. 2. světová válka pravděpodobně počet obyvatel v Braníku neovlivnila. V roce 1961 nebyl zjištěn počet domů. Počet obyvatel se nepatrně zvýšil na 12 646 osob. Rok 1970 opět zaznamenal relativně vysoký nárůst, který činil 20 612 obyvatel na 1 289 domů. V roce 1980 žilo v Braníku 22 883 obyvatel na 1 461 domů. Roku 1991 se nepatrně snížil počet obyvatel na 20 541 osob. Počet domů se zvýšil na 1 601. V roce 2001 žilo v Braníku 18 445 obyvatel a bylo zde 1 652 domů. Snižování počtu obyvatel pravděpodobně zapříčinilo stěhování lidí za Prahu do nově postavených domů.

V roce 2011, ve kterém bylo provedeno zatím poslední celostátní sčítání lidu, žilo v Braníku celkem 18 455 obyvatel a počet domů se zvýšil na 1 699. V průměru žilo v každém domě necelých 11 obyvatel. V porovnání s prvním sledovaným rokem (1869) byl průměrný počet

---

¹¹⁵ Historický lexikon obcí České republiky — 1869–2005 [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf/cf538eaa-7f70-49f6-8e76-dc88932650ef?version=1.0>

lidí v jednom domě prakticky stejný jako v roce 2011. Za celé sledované období se počet obyvatel, stejně jako počet domů, zvýšil přibližně dvanáctkrát.^{116, 117}

Tabulka 1 - Demografický vývoj v letech 1869–2011

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1869	1 520	138
1880	1 847	158
1890	2 334	183
1900	3 178	211
1910	3 616	236
1921	3 581	272
1930	6 738	577
1950	11 594	1 103
1961	12 646	-
1970	20 612	1 289
1980	22 883	1 461
1991	20 541	1 601
2001	18 445	1 652
2011	18 455	1 699

Zdroj: vlastní zpracování

¹¹⁶ Počet obyvatel podle výsledků sčítání od roku 1869 v městských částech Prahy a jejich částech. [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=Bran%C3%ADk&bkt=QnJhbsOta..&katalog=all&pvo=SCHIST08obyv>

¹¹⁷ Počet domů podle výsledků sčítání od roku 1869 v městských částech Prahy a jejich částech. [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=Bran%C3%ADk&bkt=QnJhbsOta..&katalog=all&pvo=SCHIST08domy1>

5 Vlastní práce

Ve vlastní práci se čerpalo z matrik narozených, oddaných a zemřelých, které obsahovaly údaje z pražské čtvrti Braník v letech 1850–1900. Vzhledem k tomu, že Braník patřil do roku 1857 pod farní obvod obce Michle a během let 1857–1907 pod farnost Podolí, bylo ve vlastní části práce čerpáno z matrik těchto farností. Celé zkoumané období je rozděleno na dvě části, konkrétně na období 1850–1874 a 1875–1900.

5.1 Matriky narozených

Pro zjištění informací z matriky narozených bylo čerpáno z dvou matričních knih z farního obvodu Michle a z šesti matričních knih farního obvodu Podolí. Od roku 1850 byly v knize uvedeny chronologicky kolonky: datum narození a křtu, jméno faráře, jméno pokřtěnce, náboženské vyznání (katolické/nekatolické), pohlaví (mužské/ženské), lože (manželské/nemanželské), otec, matka, bydliště, kmotři, porodní bába a poznámky. U rodičů dítěte se uvádělo také jejich povolání a jméno a povolání jejich rodičů. Od roku 1855 byla navíc uvedena kolonka mrtvě narozené. V některých případech byl u jména dítěte uveden také datum případné smrti, nebo pouhý křížek. Jména rodičů se podtrhávala z důvodu přehlednosti zápisu.

Pro první část vlastní práce byly využity informace o jménu dítěte, datu narození a křtu, pohlaví, náboženském vyznání a zda bylo dítě manželské či nemanželské. Děti byly křtěny velmi brzo po porodu, přibližně dva dny po narození, ale v nouzových případech je mohla pokřtít porodní bába. U dětí zemřelých hned po porodu se v matrikách zapisovalo pokřtění porodní bábou. Pokud by narozené dítě zůstalo nepokřtěné, tak v případě smrti by nemohlo být pohřbeno do posvátné půdy hřbitova. Pro náboženské vyznání, pohlaví a lože byla stanovena malá kolonka, kde se většinou zapisovala čárka, ale v někdy se vše zapisovalo do kolonky slovně.

V případě nemanželských dětí byla kolonka pro otce prázdná, nebo byla dodatečně doplněna, pokud se otec k dítěti přihlásil. U některých zápisů nemanželských dětí bylo na udání zapsáno jméno a povolání možného otce. Otec se však k dítěti nepřihlásil. Většina nemanželských dětí měla za matku ženu, která se živila jako služebná nebo dělnice. Zajímavostí je, že většina dětí narozených mimo manželství zemřela několik dní nebo týdnů

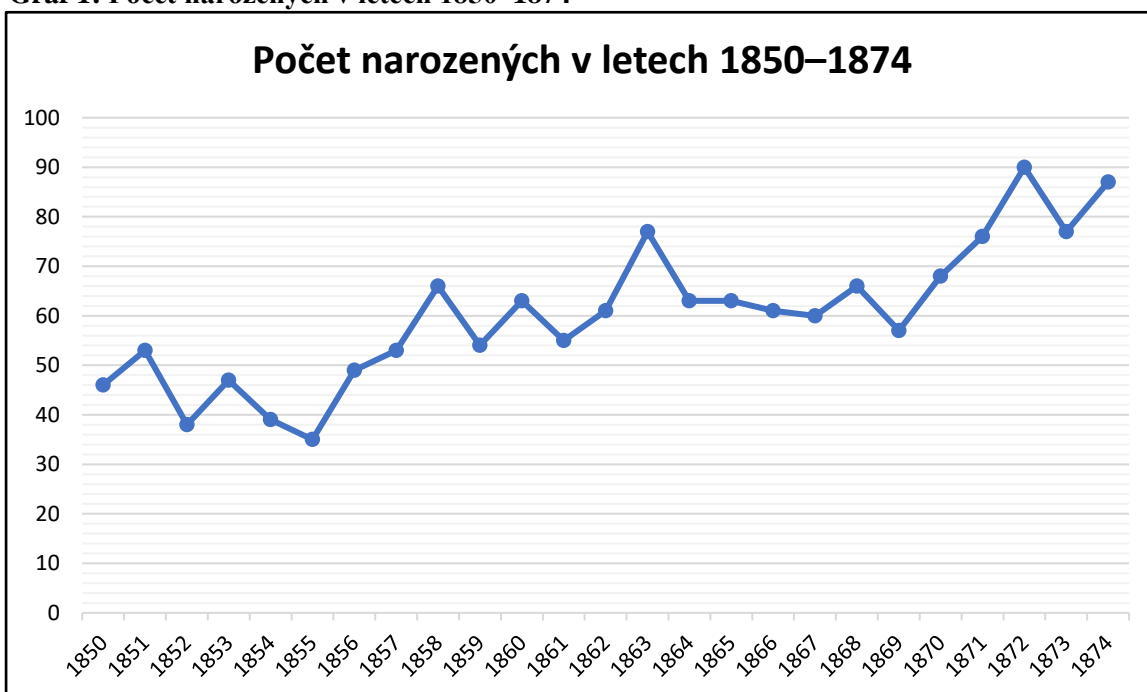

po porodu. Vzhledem k tomu, že nemanželské děti a jejich matky byly odsouzeny k životu v hanbě, stávalo se, že matka své dítě usmrtila.

Ve starších zkoumaných matričních záznamech se u většiny mrtvě narozených dětí zapisovalo pouze jméno a příjmení rodičů a někdy také povolání. Později se již zapisovalo vše řádně, tzn. u otce a matky byly uvedeny jména, povolání, jména a povolání jejich rodičů a místo odkud pocházejí. U matky povolání nebylo zapisováno, protože vdané ženy v té době většinou nepracovaly.

5.1.1 Porodnost mezi lety 1850–1900

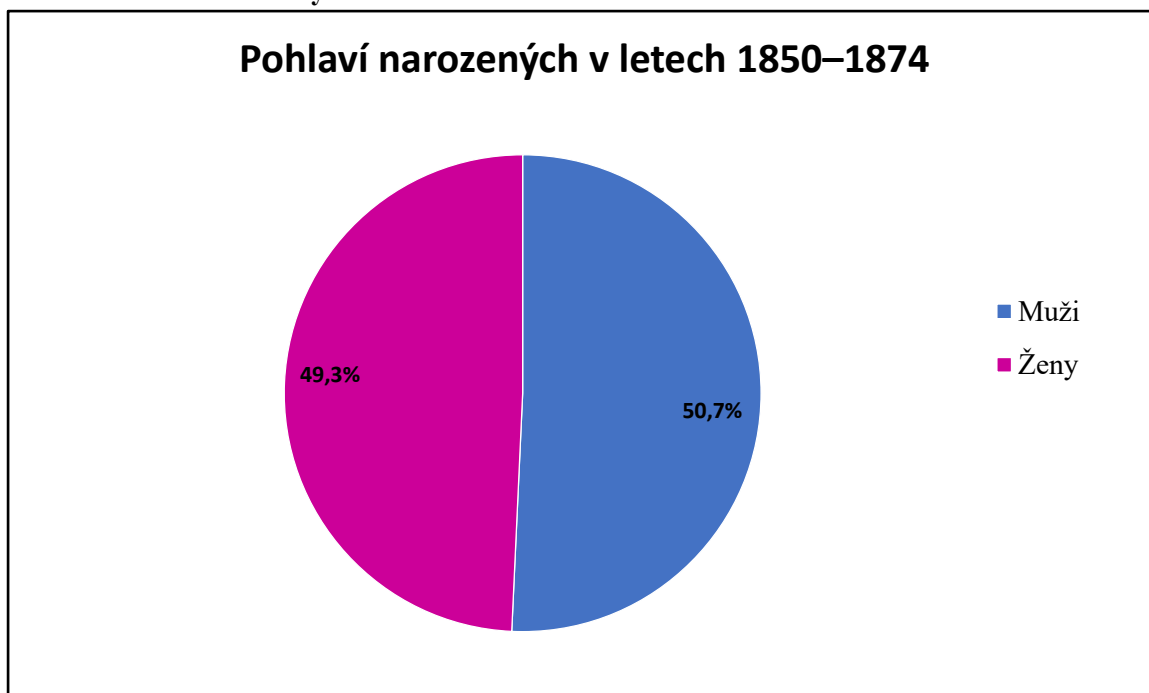
Graf 1: Počet narozených v letech 1850–1874

Zdroj: vlastní zpracování

V prvním sledovaném období, tedy mezi lety 1850–1874, se narodilo celkem 1504 dětí. Každý rok se v průměru narodilo 60 dětí. Graf č. 1 uvádí, že nejsilnějším rokem, co se týče narozených, je rok 1872, kdy přišlo na svět 90 dětí. Naopak nejméně narozených dětí je v roce 1855, kdy se narodilo pouhých 35 osob. Vývoj počtu narozených má stoupající tendenci s nestálým trendem, jelikož počty narozených v jednotlivých letech jsou kolísavé.

Graf 2: Pohlaví narozených v letech 1850–1874

Zdroj: vlastní zpracování

V letech 1850–1874 se dle grafu č. 2 rodilo více dětí mužského pohlaví nežli ženského pohlaví. Z celkového počtu 1 504 dětí se narodilo 763 dětí mužského pohlaví a 741 dětí ženského pohlaví. Konkrétně bylo narozeno 50,7% osob mužského pohlaví a 49,3% osob ženského pohlaví. V tomto období se v Braníku narodilo celkem 26 párů dvojčat. Mezi nimi bylo 7 párů dvojčat mužského pohlaví, 12 párů dvojčat ženského pohlaví a nakonec 7 párů v kombinaci mužského a ženského pohlaví.

Tabulka 2: Nejčastější jména pokřtěných dětí v letech 1850–1874

Mužské jméno	Počet	Ženské jméno	Počet
Josef	209	Marie	179
František	114	Anna	159
Antonín	112	Josefa	82
Václav	106	Antonie	49
Jan	65	Kateřina	45
Karel	46	Barbora	43
Ostatní	90	Ostatní	170
Mrtvě narozené	21	Mrtvě narozené	14

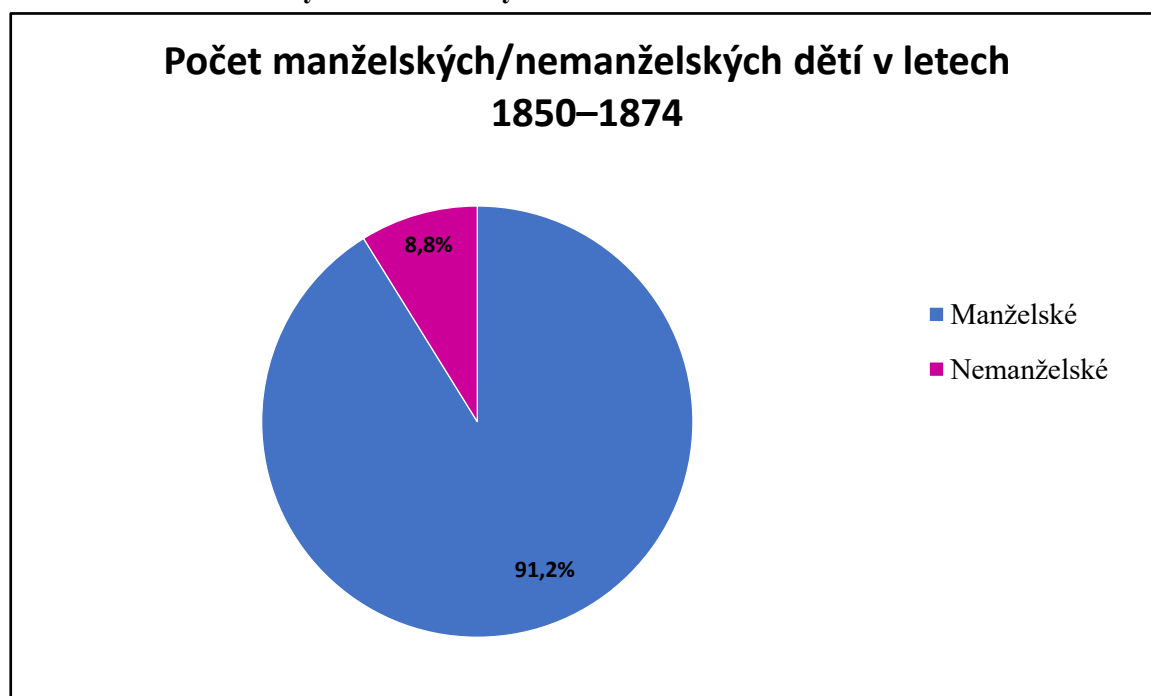
Zdroj: vlastní zpracování

Údaje nejčastějších jmen v prvním sledovaném období jsou zaznamenány v tabulce č. 2. Z celkového počtu 763 dětí mužského pohlaví bylo 209 dětem (27,4%) dáno jméno Josef.

Druhým nejčastěji dávaným jménem bylo jméno František, kterým bylo pojmenováno celkem 114 chlapců (14,9%). Dále se mezi nejčastějšími objevovalo jméno Antonín (14,7%), Václav (13,9%), Jan (8,5%) a Karel (6%). Mezi ostatní (11,8%) jsou zařazena například jména: Tomáš, Matěj, Ferdinand, Adolf, Kamil a Alois. U mrtvě narozených plodů a dětí se v matrikách většinou neuváděla jména. V tomto období bylo celkem 21 mrtvě narozených dětí mužského pohlaví.

Nejčastěji užívaná ženská jména jsou uvedena v tabulce č. 2. Z celkového počtu 741 dětí ženského pohlaví bylo nejčastěji dáváno jméno Marie s počtem 179 (24,2%). Druhým nejčastějším jménem s počtem 159 (21,5%) bylo jméno Anna. Další v pořadí je jméno Josefa, kterým bylo pojmenováno celkem 82 dětí (11,1%). Mezi nejčastější jména novorozenců se dále řadí Antonie (6,6%), Kateřina (6,1%) a Barbora (5,8%). Méně častá jména jsou v tabulce zařazena mezi ostatní (22,9%), jedná se například o jména Božena, Johana, Terezie, Růžena, Amálie a Anežka. Vzhledem k tomu, že mrtvě narozeným dětem se jména nedávala, bylo v tomto období celkem 14 dětí ženského pohlaví bez uvedeného jména.

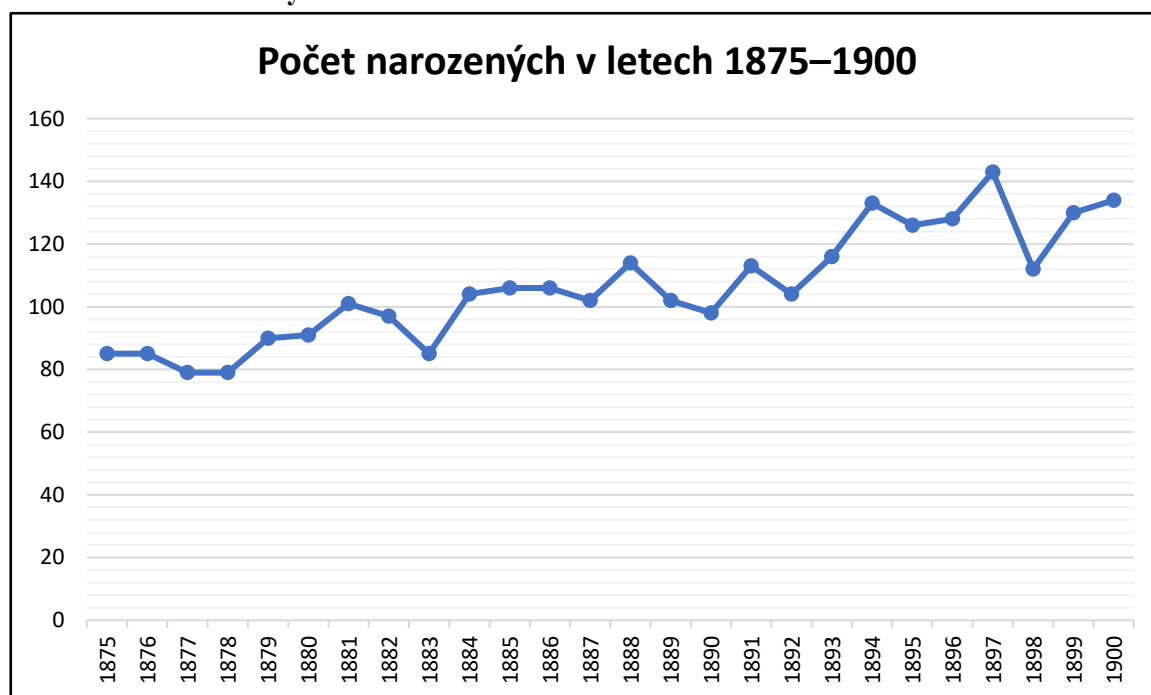
Graf 3: Počet manželských/nemanželských dětí v letech 1850–1874

Zdroj: vlastní zpracování

Z matrik narozených lze mimo jiné vyčíst také počty manželských a nemanželských dětí, které jsou uvedeny v grafu č. 3. V prvním sledovaném období, tedy v letech 1850–1874, se narodilo celkem 1 371 manželských dětí a 133 dětí nemanželských. Na 91,2% dětí narozených v manželství připadá 8,8% dětí narozených svobodným matkám. Většina rodičů narozených dětí se hlásila ke katolickému vyznání, konkrétně v počtu 1 473 osob. Pouhých 31 dětí se narodila rodičům židovského vyznání. Katolického vyznání bylo 98% dětí a židovského vyznání 2% dětí. Jiné vyznání se v matrikách narozených v Braníku neuvádělo.

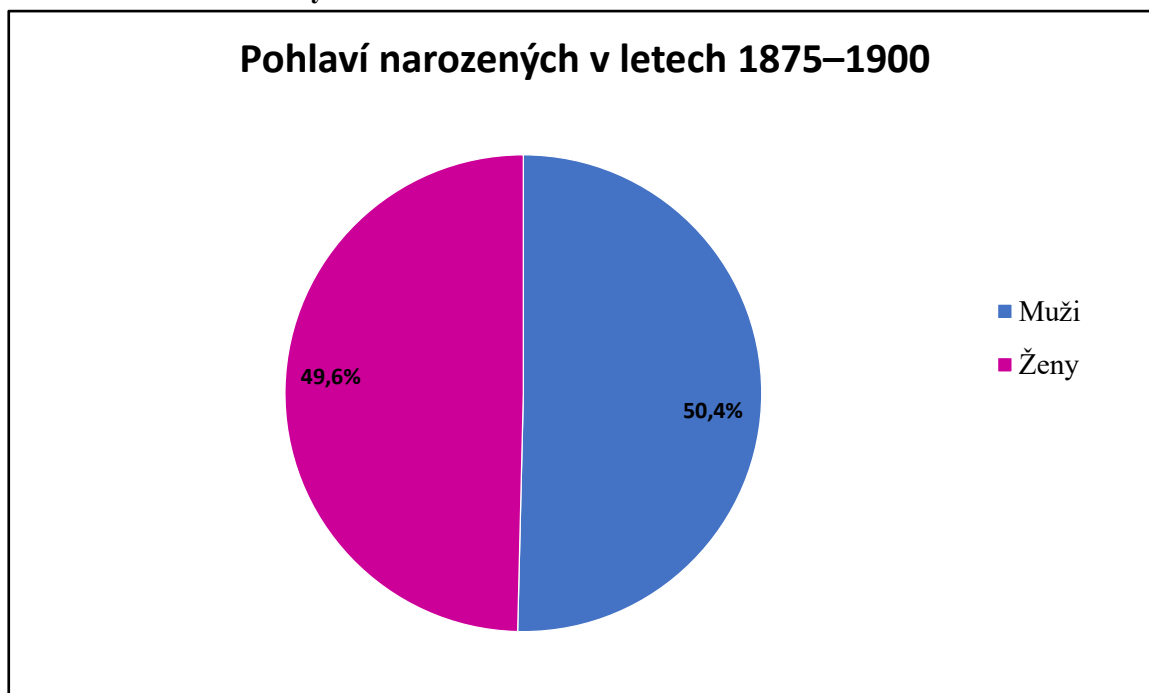
Graf 4: Počet narozených v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

Ve druhém zkoumaném období (1875–1900) se v Braníku narodilo celkem 2 763 dětí. Každý rok se v průměru narodilo 106 dětí. Nejvíce narozených je v grafu č. 4 uvedeno v roce 1897, kdy přišlo na svět 143 dětí. Dále v pořadí je poslední sledovaný rok (1900) s celkovým počtem 134 narozených a hned za ním je rok 1894, kdy bylo narozeno 133 dětí. Nejméně narozených bylo dokonce ve dvou zkoumaných letech, konkrétně se jedná o roky 1877 a 1878, kdy se v každém z nich narodilo celkem 79 dětí. Vývoj počtu narozených má stoupající tendenci s mírně kolísavými hodnotami.

Graf 5: Pohlaví narozených v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

V letech 1875–1900 se dle grafu č. 5 narodilo více dětí mužského pohlaví. Z celkového počtu 2 763 osob bylo 1 392 dětí mužského pohlaví (50,4%) a dětí ženského pohlaví se celkem narodilo 1 371 (49,6%). Během druhého sledovaného období bylo zaznamenáno celkem 27 párů narozených dvojčat. Jednalo se o 9 párů mužského pohlaví, 8 párů ženského pohlaví a 10 párů v kombinaci mužského a ženského pohlaví.

Tabulka 3: Nejčastější jména pokřtěných dětí v letech 1875–1900

Mužské jméno	Počet	Ženské jméno	Počet
Josef	302	Marie	362
František	187	Anna	239
Václav	180	Josefa	119
Antonín	164	Antonie	93
Karel	117	Růžena	55
Jan	75	Františka	49
Ostatní	328	Ostatní	412
Mrtvě narozené	39	Mrtvě narozené	42

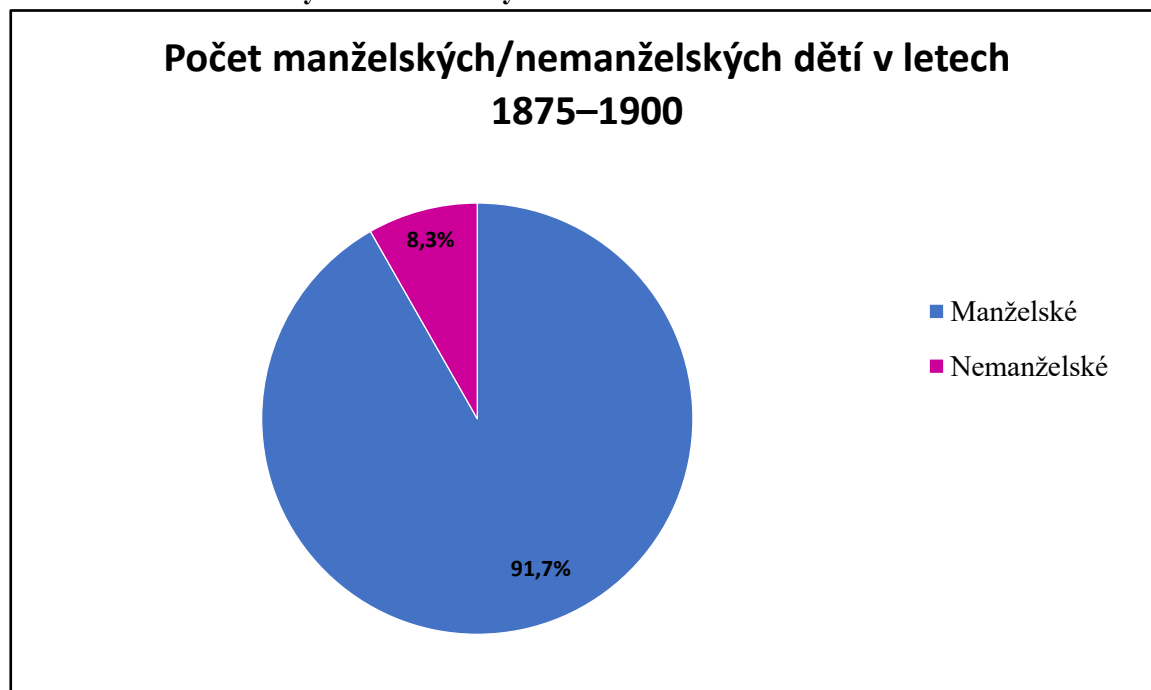
Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji užívaná jména v letech 1875–1900 jsou zaznamenána v tabulce č.3. Z celkového počtu 1 392 dětí mužského pohlaví bylo nejčastěji dáváno jméno Josef s počtem 302

(21,7%). Druhým nejčastějším jménem byl František, které dostalo celkem 187 (13,4%) narozených chlapců. Přibližně stejný počet dětí dostalo jméno Václav. Jednalo se celkem o 180 dětí (12,9%). Další v pořadí jsou jména Antonín (11,8%), Karel (8,4%) a Jan (5,4%). Mezi ostatní dávána jména (23,6%) se řadí například Pavel, Oldřich, Pankrác, Ondřej, Augustýn, Celestýn a Bohumil. Mrtvě narozených dětí mužského pohlaví (bez uvedeného jména) bylo celkem 39 (2,8%).

Počet nejčastěji užívaných ženských jmen je zaznamenán v tabulce č. 3. Z celkového počtu 1 371 dětí ženského pohlaví bylo 362 dětí (26,4%) pojmenováno jménem Marie. Velmi častým užívaným jménem byla také Anna s počtem 239 (17,4%). Celkem 119 dětem ženského pohlaví (8,7%) se dalo jméno Josefa. Mezi další častá užívaná jména se řadila Antonie (6,8%), Růžena (4,0%) a Františka (3,6%). Mezi ostatní jména (30,1%), která byla méně častá, se řadí například Helena, Berta, Karla, Jindřiška, Markéta, Albína, Veronika a Alžběta. Mrtvě narozených dětí ženského pohlaví (bez uvedeného jména) bylo celkem 42 (3,1%).

Graf 6: Počet manželských/nemanželských dětí v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

Ve druhém zkoumaném období byl opět zjištěn počet manželských a nemanželských dětí. Z celkového počtu 2 763 narozených bylo 2 535 manželských dětí a pouhých 228 dětí se narodilo mimo manželství. Dle grafu č. 6 tedy připadá 91,7% manželských dětí na 8,3% dětí nemanželských. Většina dětí se narodila rodičům katolického vyznání. Jedná se celkem o 2 735 osob, tedy 99%. Pouhé 1% z celkového počtu dětí se narodilo rodičům židovského vyznání, konkrétně se jednalo o 28 dětí. Jiné náboženství se v matrikách narozených nevyskytovalo.

5.2 Matriky oddaných

Pro zjištění informací z matriky oddaných bylo čerpáno z dvou matričních knih z farního obvodu Michle a z dvou knih z farního obvodu Podolí. Od roku 1850 byly v matriční knize předtištěny chronologicky kolonky: měsíc a den sňatku, číslo domu, jméno ženicha, náboženství, stáří, stav (svobodný/vdovec), jméno nevěsty, náboženství, stáří, stav, jméno a stav svědků. Od roku 1851 byla přidána kolonka oddávajícího kněze. Kolonky pro ženicha a nevěstu se spojily, tudíž byly zapsány do jednoho vymezeného sloupce. Na konec zápisu byla navíc zařazena kolonka pro poznámky.

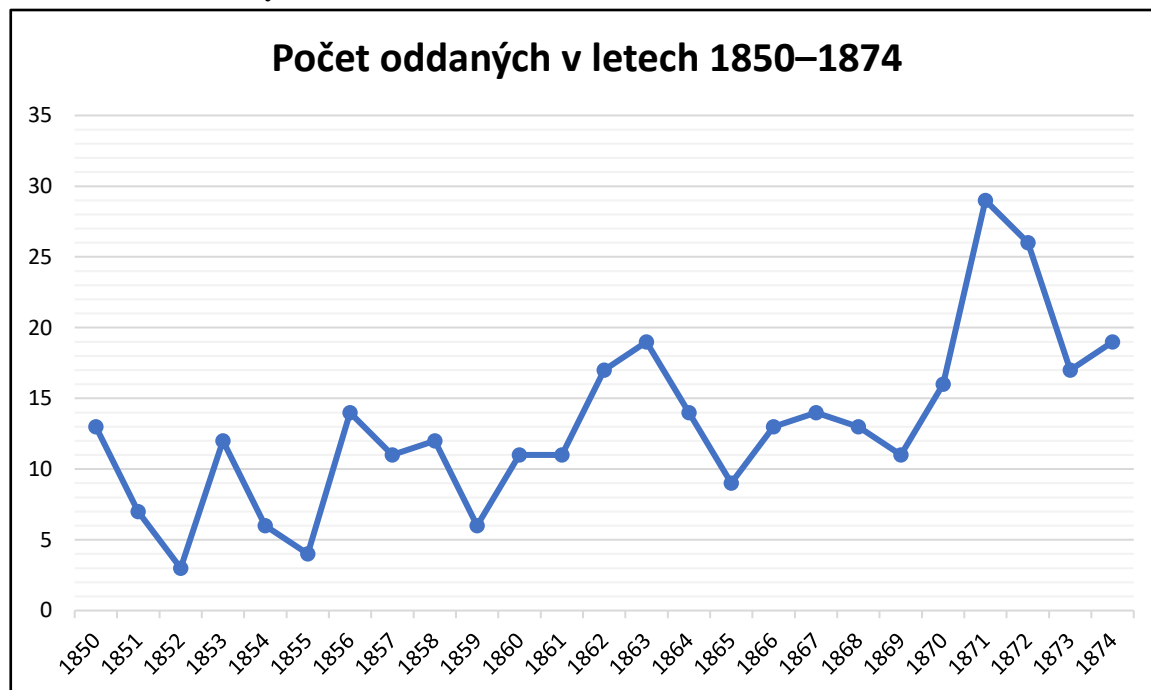
Z matriky oddaných byly pro tuto část využity informace o datu uskutečněného sňatku, místu a věku. Bylo obvyklé, že byli snoubenci oddáni v místě bydliště nevěsty. Většina snoubenců byla ve stavu svobodný/svobodná, ale nebylo neobvyklé, že uzavírali sňatek i vdovci a vdovy. Jednalo se spíše o vdovce, protože ženy často v mladém věku umíraly po porodu. Muži se většinou znovu oženili, aby bylo postaráno o jejich děti a mohli mít případně další potomstvo.

V matričních zápisech se v kolonce ženich uvádělo jeho jméno a příjmení, povolání, dále jména a příjmení jeho rodičů a povolání otce. U nevěsty se zapisovalo její jméno a příjmení, případně povolání, pokud pracovala. Dále stejně jako u ženicha jméno a příjmení rodičů a povolání otce. Jméno a příjmení snoubenců se pro přehlednost podtrhávalo. Pro uvedení náboženství a stavu byly vyhrazené úzké kolonky, do kterých se zaškrtovalo svobodný/svobodná a katolického/nekatolického vyznání. V některých obdobích se do těchto kolonek zapisovalo slovně.

V poslední kolonce poznámky byly zapisovány potřebné informace k uzavření sňatku. Jednalo se například o křestní list ženicha, křestní list nevěsty a domovský list. Dále byl připisován souhlas otce nevěsty, ženicha nebo obou se sňatkem. V poznámkách byl podepsán otec a svědkové. Pokud se neuměli podepsat, potvrdili souhlas třemi křížky.

5.2.1 Sňatečnost mezi lety 1850–1900

Graf 7: Počet oddaných v letech 1850–1874

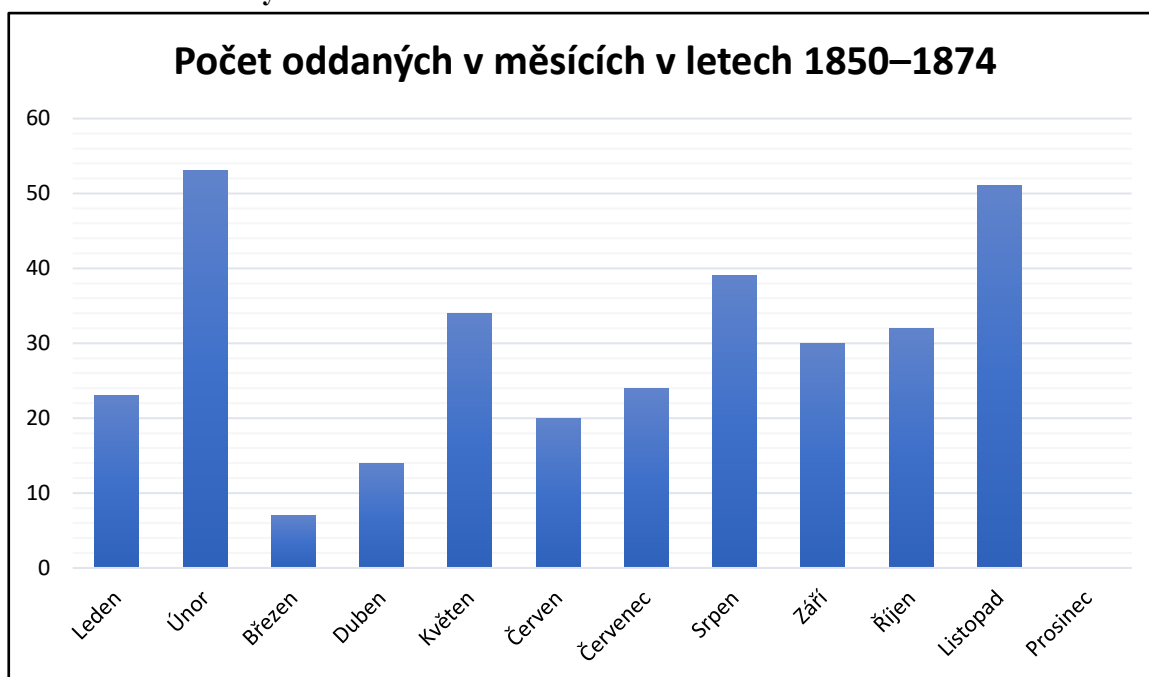

Zdroj: vlastní zpracování

V prvním sledovaném období, tedy v letech 1850–1874, se v pražské čtvrti Braník oddalo celkem 327 párů. Na grafu č. 7 je uvedeno, že nejvíce svatebních obřadů se uskutečnilo v roce 1871, kdy bylo oddáno celkem 29 snoubenců. Druhé místo v žebříčku zaujímá hned následující rok, konkrétně rok 1872, kdy bylo oddáno celkem 26 párů. Nejmenší počet sňatků se uskutečnil v roce 1852, kdy se oddaly pouze 3 páry a hned poté následuje rok 1855, kdy se uskutečnily 4 sňatky. V průměru se mezi roky 1850–1874 uskutečnilo přibližně 13 sňatků za rok. Celkový vývoj sňatků má lehce rostoucí tendenci s relativně velkým množstvím kolísavých hodnot.

Graf 8: Počet oddaných dle měsíců v letech 1850–1874

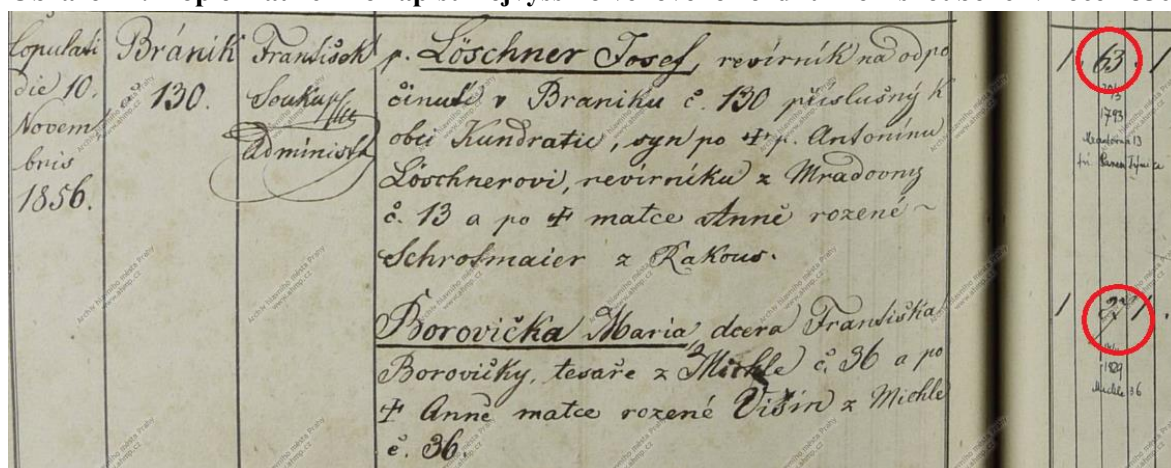
Zdroj: vlastní zpracování

V období mezi lety 1850–1874 lze mimo počet uzavřených sňatků v každém roce sledovat počty sňatků v jednotlivých měsících, které jsou uvedeny v grafu č. 8. Nejvyšší počet sňatků (z celkového počtu 327 svateb) se uzavřelo v únoru, listopadu a srpnu. V únoru bylo zaznamenáno celkem 53 svateb, v listopadu celkem 51 svateb a v srpnu bylo oddáno celkem 39 párů. Naopak nejméně uskutečněných sňatků bylo v prosinci, březnu a dubnu. Z grafu vyplývá, že se v prosinci neuskutečnila žádná svatba. V březnu bylo oddáno celkem 7 snoubenců a v dubnu se uskutečnilo celkem 14 sňatků.

Mimo počty sňatků v jednotlivých letech a jednotlivých měsících byl sledován i průměrný věk mužů a žen v období let 1850–1874. Průměrný věk mužů, kteří vstupovali do svazku manželského je 30,2 let. U žen je výsledný průměrný věk 27,1 let. Ženy byly v průměru o 3,1 roku mladší než muži v den sňatku. Dále byl zkoumán průměrný věkový rozdíl mezi snoubenci, který byl zjišťován z jednotlivých věkových rozdílů snoubenců. V prvním zkoumaném období byl věkový rozdíl oddaných v průměru 5,02 let. Nejvyšší věk oddaného muže byl 71 let, který si bral ženu ve věku 52 let. Sňatek byl uskutečněn 2. listopadu 1862. Naopak nejnižší věk je zaznamenán 21 let u dokonce 6 oddaných párů. Nejstarší nevěstou byla žena ve věku 61 let, která uzavřela sňatek s mužem ve věku 52 let. Snoubenci byli

oddání 17. května 1874. U výzkumu nejmladších nevěst byla zaznamenána dívka ve věku 17 let. Sňatek byl uskutečněn 19. dubna 1874 a její snoubenec byl o 6 let starší. Nejvyšší věkový rozdíl mezi snoubenci byl 36 let a sňatek byl uskutečněn 10. listopadu 1856. Jednalo se o Josefa Loschnera z Braníku č. 130, kterému bylo 63 let a Marii Borovičkovou z Michle č. 36, které bylo v době sňatku 27 let. Matriční zázpis o uzavření sňatku lze vidět na obrázku č. 1.

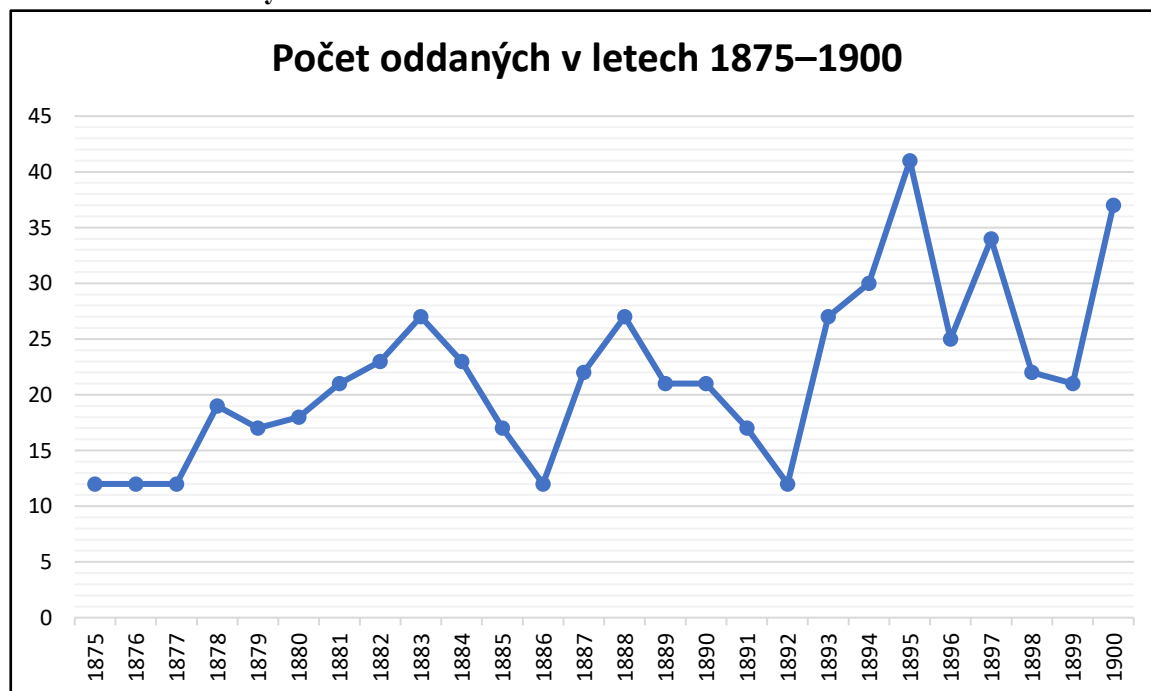
Obrázek 1: Kopie matričního zázpisu nejvyššího věkového rozdílu mezi snoubenci v roce 1856

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=3FFD0D1774E443E1AA126F550FA01B88&scan=163#scan163>

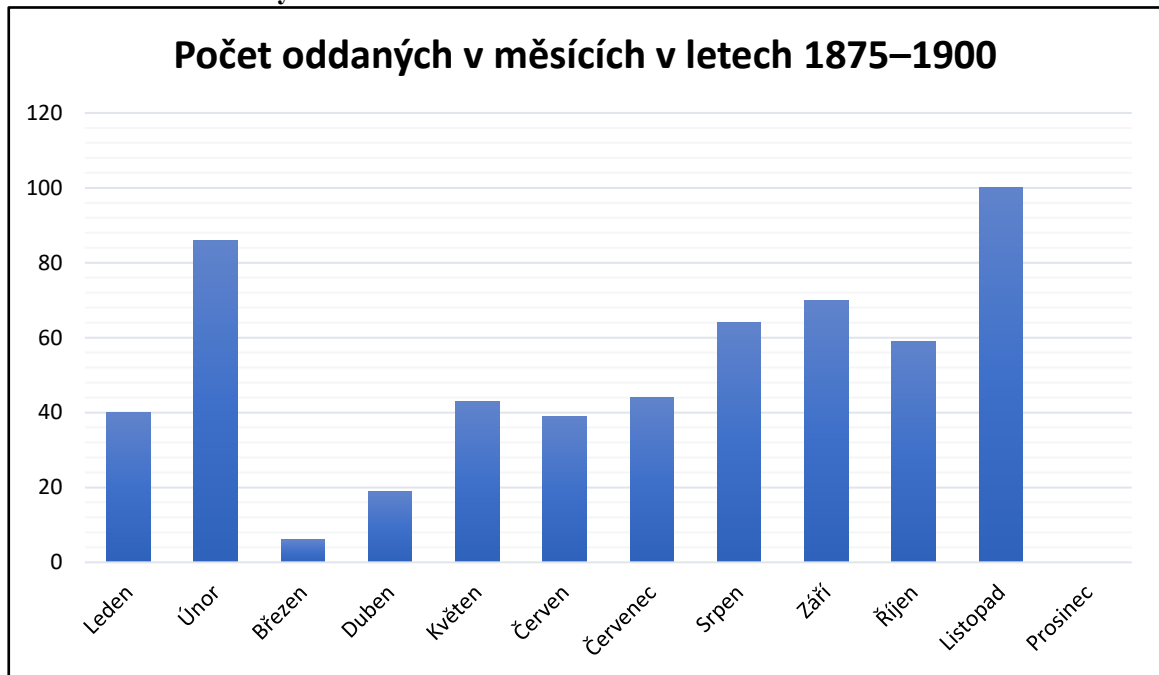
Graf 9: Počet oddaných v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

Ve druhém sledovaném období, konkrétně v letech 1875–1900, se v pražské čtvrti Braník oddalo celkem 570 párů. Na grafu č. 9 je uvedeno, že nejvíce oddaných bylo zaznamenáno v roce 1895, kdy se uskutečnilo celkem 41 svateb. Na druhém místě bylo zaznamenáno celkem 37 sňatků v roce 1900. Za zmínku stojí i rok 1897, kdy se uskutečnilo 34 svateb, jedná se tedy o třetí nejvyšší počet sňatků v tomto období. Nejnižší počet sňatků se uskutečnil hned v 5 sledovaných letech. Jedná se o roky 1875, 1876, 1877, 1886 a 1892, kdy bylo uskutečněno 12 svateb za rok. V druhém sledovaném období bylo průměrně oddáno necelých 22 párů za rok. Vývoj počtu svateb je nestálý, protože je dle grafu vidět kolísavý charakter. Lze však říci, že má díky růstu počtu obyvatel, lehce rostoucí tendenci.

Graf 10: Počet oddaných dle měsíců v letech 1875–1900

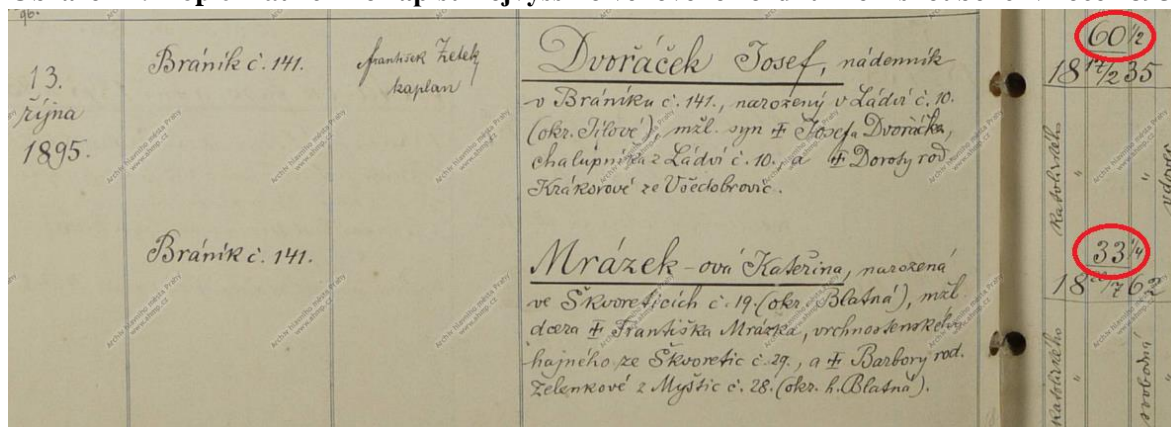
Zdroj: vlastní zpracování

Ve druhém zkoumaném období, konkrétně v letech 1875–1900, lze opět sledovat počty sňatků v jednotlivých měsících. Dle grafu č. 10 se nejvyšší počet sňatků (z celkového počtu 570 svateb) uskutečnil v listopadu, únoru a následně v září. V listopadu se uskutečnilo celkem 100 svateb, v únoru bylo zaznamenáno 86 svateb a v září bylo oddáno celkem 70 párů. Naopak nejnižší počet sňatků se uskutečnil v prosinci, březnu a dubnu. Stejně jako

v prvním zkoumaném období se v prosinci neuskutečnil žádný sňatek. V březnu bylo oddáno pouhých 6 párů a po něm následuje měsíc duben, kdy bylo uskutečněno 19 sňatků.

V období let 1875–1900 byl opět sledován průměrný věk mužů a žen, ve kterém vstupovali do manželství. V den uskutečněných sňatků bylo mužům v průměru 27,9 let. Průměrný věk žen, které vstupovaly do svazku manželského je 25 let. Ženy byly v den sňatku průměrně o 2,9 let mladší než muži. Průměrný věkový rozdíl snoubenců byl opět zjišťován z jednotlivých věkových rozdílů párů. V druhém sledovaném období byl průměrný věkový rozdíl jednotlivých snoubenců 4,6 let. Nejvyšší věk muže v den sňatku byl 60 let, jednalo se o dva muže z roku 1888 a 1895. Naopak nejnižší věk u muže je 21 let, jednalo se dokonce o 4 oddané páry. Nejstarší nevěstou je žena ve věku 55 let, která si brala muže ve věku 56 let. Sňatek byl uskutečněn 3. srpna 1891. Nejnižší zaznamenaný věk u nevěsty byl 16 let. V tomto věku byly oddány celkem 2 nevěsty. První nevěstou z 22. listopadu 1886 je Barbora Smethaus, která byla oddána s Antonínem Veselým (27 let). Druhá nevěsta jménem Antonie Prošková uzavřela sňatek s Josefem Kubištou (24 let) 3. října 1897. Nejvyšší věkový rozdíl mezi snoubenci byl 27 let a sňatek byl uskutečněn 13. října 1895. Jednalo se o nádeníka Josefa Dvořáčka (60 let) z Braníka č. 141 a Kateřinu Mrázkovou (33 let) ze Škvoretic u Blané, jejíž rodiče v době sňatku již nežili. Kopii matričního zápisu nejvyššího věkového rozdílu mezi snoubenci lze vidět na obrázku č. 2.

Obrázek 2: Kopie matričního zápisu nejvyššího věkového rozdílu mezi snoubenci v roce 1895

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=F80E5470FEFD4415AEAA54CBBAAE1B40&scan=93#scan93>

Nejčastěji snoubenci pocházeli z Braníka a jeho okolí, konkrétně z Podolí, Michle, Dolní a Horní Krče. Velice často snoubenci pocházeli z Prahy, Benešova, Berouna a Mělníka.

V některých případech snoubenci pocházeli i ze vzdálenějších míst, například ze Strakonice nebo dokonce z Drážďan. Vzhledem k tomu, že byl ve většině případů sňatek uskutečněn v místě bydliště nevěsty, jsou uvedené oblasti místem původu spíše ženicha. Ve zkoumaném období, tedy v letech 1850–1900, snoubenci většinou pocházeli ze stejné společenské vrstvy. Jejich rodiče mívali stejná nebo podobná povolání, ale také samotní snoubenci se živilí podobně (pokud žena pracovala).

5.3 Matriky zemřelých

Údaje z matrik zemřelých byly čerpány z jedné knihy z farního obvodu Michle a ze 3 matričních knih farního obvodu Podolí. Od roku 1850 byly v knize předtištěny tyto kolonky (chronologicky): měsíc a den úmrtí a pohřbu, číslo domu, jméno zemřelého, náboženské vyznání (katolické/nekatolické, pohlaví (mužské/ženské), věk a nemoc. Od roku 1857 byla navíc uvedena kolonka stav (manželský/svobodný) a věk byl rozložen na 3 části (roky/měsíce/dny) pro konkrétnější představu o věku zemřelého. Dále zde vznikla část pro místo pohřbení, jméno pochovávajícího kněze a informace o svátosti zaopatření.

Z matričních knih byly pro tuto část využity údaje o datu smrti a pohřbu, věk, rodinný stav a náboženství. Pohřeb byl pořádán téměř vždy třetí den po smrti, pouze v případě podezřelého úmrtí byl pohřeb odložen kvůli pitvě o několik dní. Ke jménu zemřelé osoby se připojovaly další informace. U zemřelého muže bylo uvedeno jeho povolání a případně odkud pocházel. Pokud zemřela žena, uvádělo se jméno manžela a zpravidla i jeho povolání. V případě úmrtí dítěte bylo zapsáno jméno rodičů a povolání otce. Stejný zápis býval proveden i u zemřelých svobodných žen.

Do kolonek o stavu, náboženském vyznání a pohlaví se zapisovalo stejným způsobem jako u matrik oddaných a narozených, tedy se pouze odškrtno nebo byl zapsán slovně. Místo pohřbení znamenalo, kam byl zemřelý uložen. Místní obyvatelé byli pohřbíváni na hřbitově v Podolí až do doby, než byl vystaven nový hřbitov v Braníku. V kolonce u jména pochovávajícího kněze byl někdy zapisován i hrobník, který zemřelého pohřbíval. Poslední zápis se týkal zaopatření zemřelého. Zapisovalo se, zda byl před smrtí zaopatřen knězem či ne. V případě nezaopatření byl v některých případech zapsán důvod. Například bylo

zapsáno: nezaopatřen z důvodu nedbalosti manželky nebo nezaopatřen z důvodu náhlého úmrtí.

5.3.1 Úmrtnost mezi lety 1850–1900

Graf 11: Počet zemřelých v letech 1850–1874

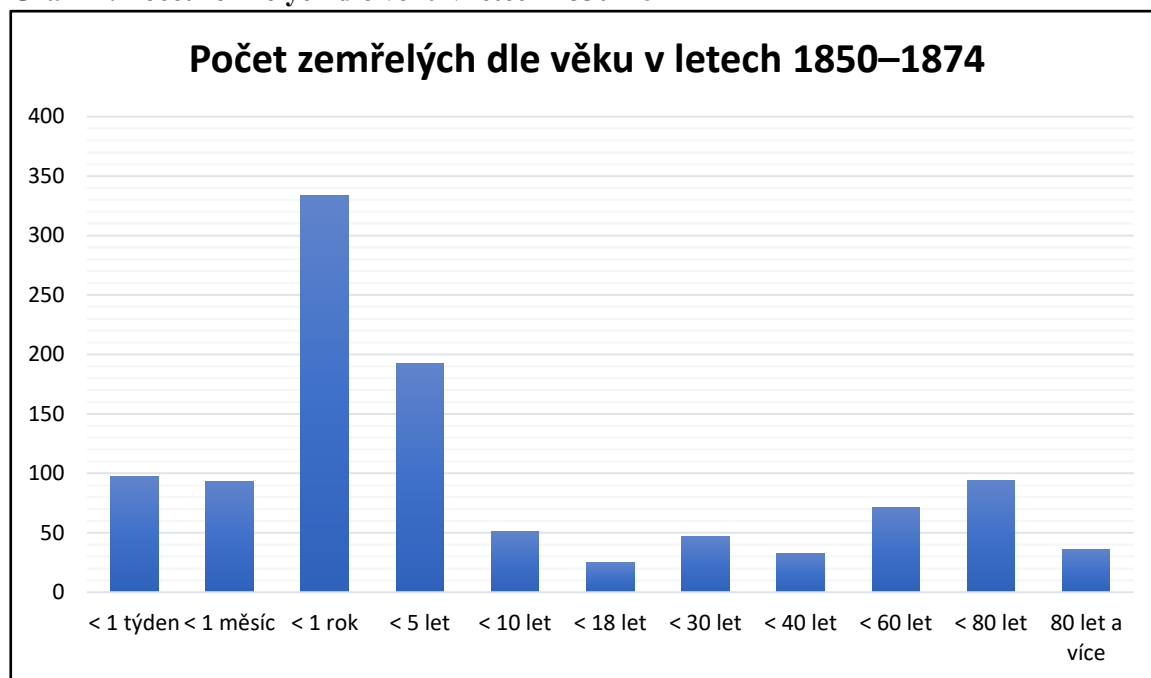
Zdroj: vlastní zpracování

V prvním sledovaném období, tedy v letech 1850–1874 celkem zemřelo 1 073 lidí. Průměrný počet zemřelých udává, že ročně zemřelo necelých 43 osob, což nesplňuje žádný sledovaný rok. Na grafu č. 11 ukazuje nejvyšší počet zemřelých rok 1866, kdy přišlo o život 111 lidí. Jedná se o téměř třikrát vyšší počet než stanovuje průměr. Extrémní výkyv ukazuje na fakt, že v srpnu roku 1866 vypukla epidemie cholery, která zapříčinila smrt celkem 69 lidí. Nejméně zemřelých bylo sledováno v roce 1851, kdy je v matrikách uvedeno pouze 16 osob. V tomto období (1850–1874) zemřelo celkem 554 mužů, což je přibližně 52%, naopak 519 žen, což činí přibližně 48%. Je zřejmé, že počet zemřelých mužů a žen je vcelku vyrovnaný.

Příčin úmrtí je v matričních záznamech uvedeno několik desítek. Mezi nejčastější příčinou byla uvedena tuberkulóza, souchotiny a úbytě. Ve skutečnosti se jedná o jednu nemoc a tou je právě tuberkulóza. Další častou příčinou je vodnatelnost, plicní onemocnění, vrozená slabost a sešlost věkem. Vzhledem k tomu, že v prvním sledovaném období vypukla

epidemie cholery, je jednou z nejčastějších příčin úmrtí právě tato nemoc. V matrikách se vyskytují i ojedinělé příčiny smrti, jedná se například o záznam: samovražda utopením nebo zbláznila se a oběsila.

Graf 12: Počet zemřelých dle věku v letech 1850–1874

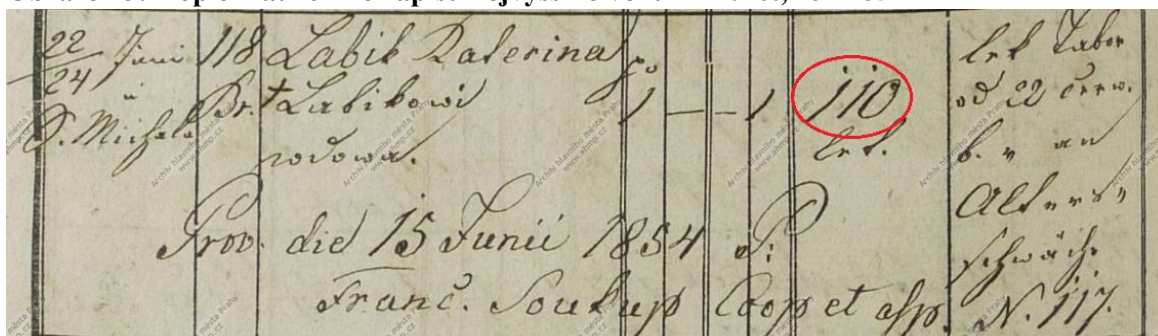

Zdroj: vlastní zpracování

Mimo celkový počet zemřelých lze sledovat počet zemřelých dle věku. Z grafu č. 12 lze vyčíst, že nejvíce lidí zemřelo ve věku do jednoho roku. Konkrétně se jednalo o 334 dětí, což je přibližně 31% z celkového počtu 1 073 lidí. Pokud se uvaží počet zemřelých dětí do 10 let, jedná se o více jak 71% všech zemřelých. Nejmenší počet zemřelých bylo ve věku do 18 let, kdy se jedná o 25 osob. Vyjma dětí zemřelo nejvíce osob ve věku 60–80 let, jedná se o 94 osob, což představuje necelých 9%.

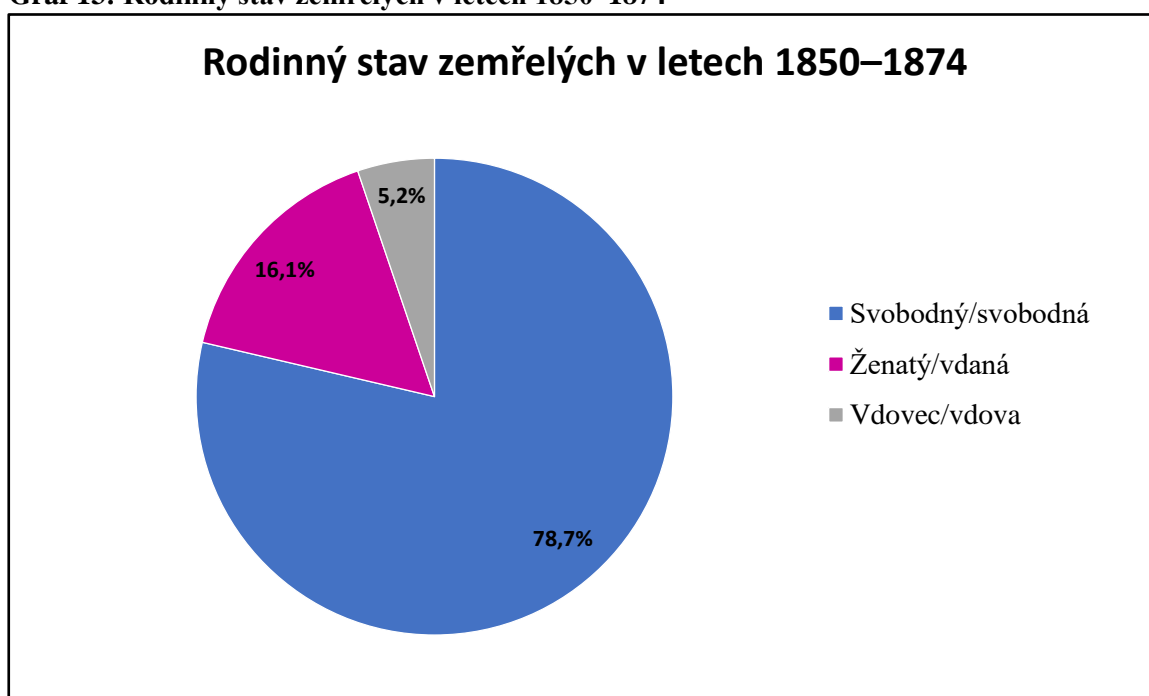
Nejstarší zemřelou osobou v Braníku ve sledovaném období byla vdova Kateřina Labiková z čp. 118, která zemřela 22. června 1854 a byla pochována o dva dny později. Údajně žena zemřela ve věku 110 let, což ukazuje kopie matričního zápisu na obrázku č. 3. Tento údaj s největší pravděpodobností není pravdivý, protože v té době se věk dost často odhadoval z důvodu absencí rodných listů i neznalosti data narození.

Obrázek 3: Kopie matričního zápisu nejvyššího věku – 110 let, rok 1854

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=447B4F204D404B37843D0B0F095744F7&scan=321#scan321>

Graf 13: Rodinný stav zemřelých v letech 1850–1874

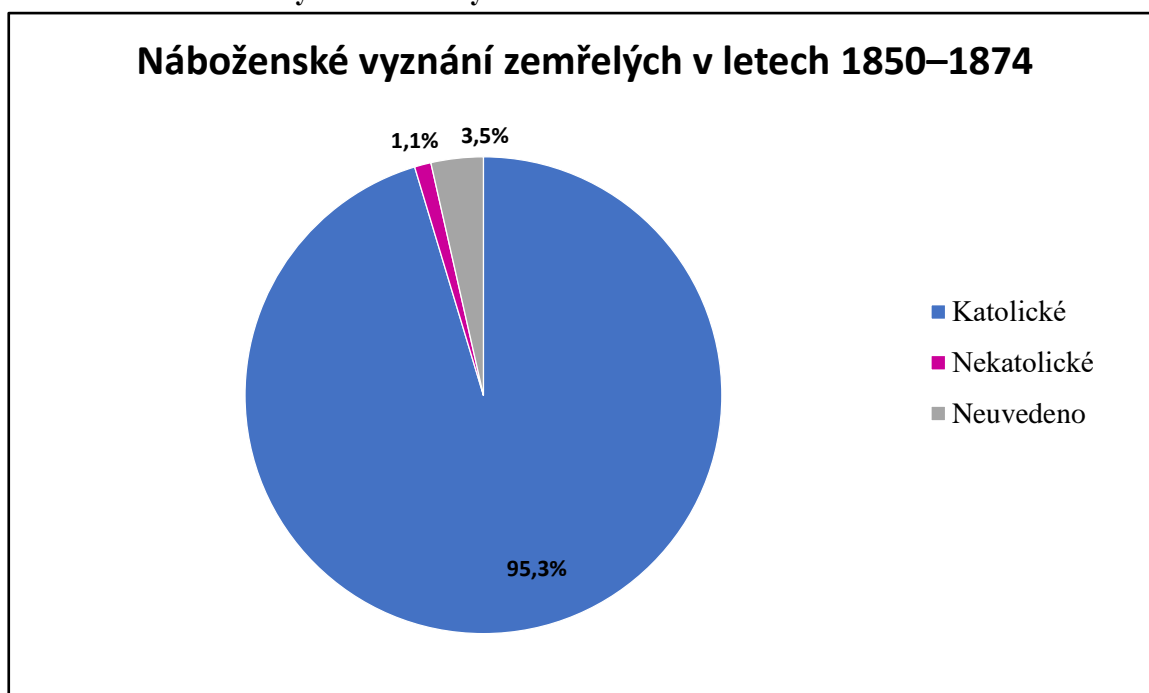

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 13, který udává rodinný stav zemřelých v prvním stanoveném období lze vyčíst, že většina byla svobodná, konkrétně 844 osob (78,7%). Vysoký počet poznamenává fakt, že většinu tvoří zemřelé děti. V té době byla velmi vysoká dětská úmrtnost. Druhou skupinu tvoří osoby v manželském svazku s počtem 173 lidí (16,1%). Poslední skupinou jsou vdovci nebo vdovy, kterých bylo v tomto období pouze 56 (5,2%).

Graf 14: Náboženské vyznání zemřelých v letech 1850–1874

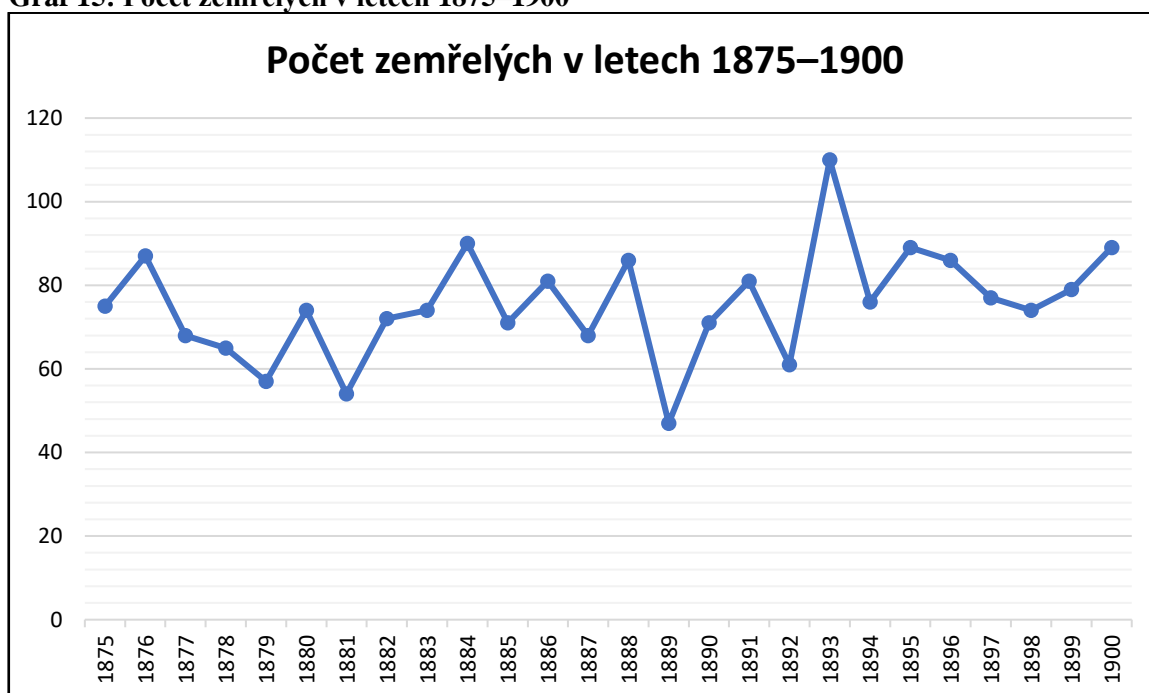

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu č. 14 je znázorněno, že během období let 1850–1874 celkem zemřelo 1 023 osob (95,3%) katolického vyznání. Vzhledem k tomu, že v té době byla většina obyvatel na tomto území katolického vyznání, není tento počet nijak překvapující. Dále u 38 obyvatel (3,5%) nebylo uvedeno žádné vyznání. Velkou část ze zmíněného počtu tvořily mrtvě narozené děti, u kterých se ve většině případů nezapisovalo vyznání. Poslední skupinou jsou lidé s nekatolickým vyznáním v počtu 12 osob (1,1%) a z toho 5 osob je židovského vyznání.

Židé byli zapisováni do matrik různými způsoby. V některých případech byly nalezeny zápisy na konci matričních knih, kde byla vyhrazena strana jen pro ně a někteří zemřelí židovského vyznání byly zapsáni běžně mezi ostatními katolíky. V kolonce vyhrazené pro náboženství byli zapisováni jako izraelité.

Graf 15: Počet zemřelých v letech 1875–1900

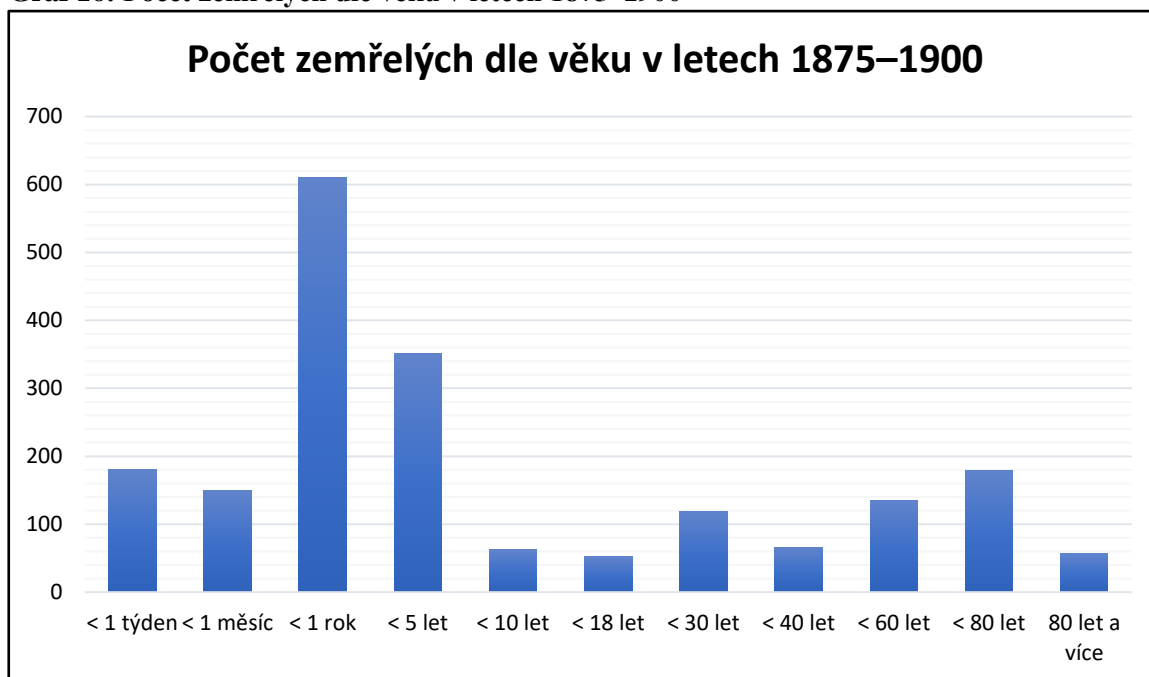

Zdroj: vlastní zpracování

Během druhého sledovaného období, konkrétně v letech 1875–1900, celkem zemřelo 1 962 lidí. Průměrně ročně zemřelo lehce přes 75 osob, k čemuž došlo pouze v prvním sledovaném roce (1875). Nejvyšší počet osob dle grafu č. 15 zemřelo v roce 1893, kdy přišlo o život 110 lidí. Nejnižší hodnotu ukazuje rok 1889, kdy zemřelo pouze 47 osob. V letech 1875–1900 zemřelo celkem 1 002 mužů, což je přibližně 51% a 960 žen, tedy necelých 49%. Počet zemřelých mužů a žen je relativně vyrovnaný. Z grafu č. 15 lze vyčíst, že vývoj zemřelých v tomto sledovaném období je velmi nestálý s řadou kolísavých hodnot.

Ve druhém sledovaném období se nejčastější příčiny smrti příliš neměnily. Nejvíce lidí zemřelo na infekční onemocnění zvané tuberkulóza. Dále se opět jednalo o vodnatelnost, plicní onemocnění a vrozenou slabost. Sešlost věkem již byla uváděna méně než v předchozím období. U starých obyvatel byla více uváděna tuberkulóza. U narozených dětí se vyskytovaly i neobvyklé příčiny smrti jako například: následkem otočení šňůry či zadržení hlavičky v pánvi. Vyskytovala se tu i náhlá úmrtí, která nebyla způsobena nemocí, ale úrazy. Jednalo se například o zápisy: střelná rána do hlavy, utopila se v jámě nebo roztržení mozku po přejetí vozem.

Graf 16: Počet zemřelých dle věku v letech 1875–1900

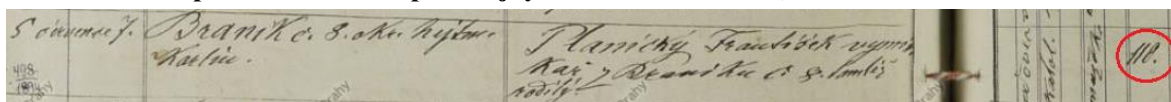

Zdroj: vlastní zpracování

V letech 1875–1900 lze na grafu č. 16 opět sledovat počet zemřelých dle věku. Nejvíce lidí zemřelo ve věku do jednoho roku, konkrétně se jednalo o 611 dětí, což je z celkového počtu 1 962 lidí přibližně 31%. Při uvážení počtu všech zemřelých dětí do 10 let, jedná se celkem o 69% z celkového počtu zemřelých. Nejméně osob zemřelo ve věku do 18 let, kdy se jednalo o celkový počet 52 lidí (2,7%). Mezi lidmi nad 18 let jich nejvíce zemřelo ve věku mezi 60-80 lety, konkrétně se jedná o 179 osob (9,1%).

Nejstarší zemřelou osobou byl výminkář František Planický z Braníku č. 8, který zemřel 5. července 1880 údajně ve věku 118 let. Údaj je pravděpodobně nepravdivý, protože se v té době věk zemřelého občas odhadoval. Kopie matričního zápisu o nejstarší zemřelé osobě dokládá obrázek č. 4.

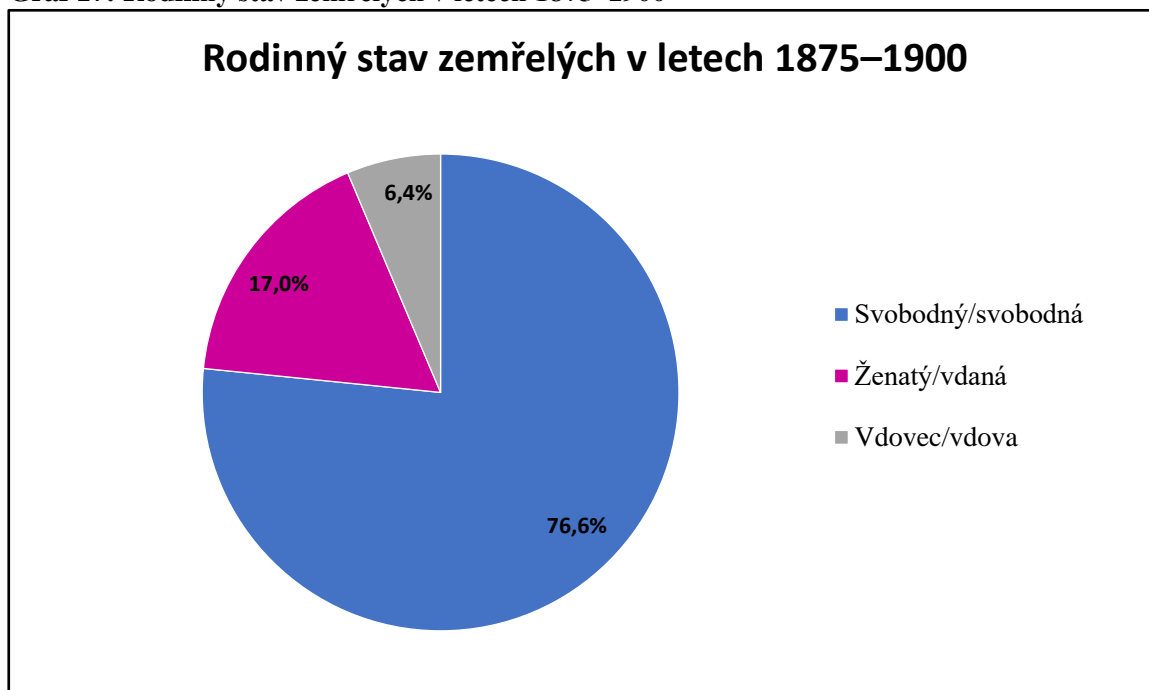
Obrázek 4: Kopie matričního zápisu nejvyššího věku – 118 let, rok 1880

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=6F8BA958604A479C94411EEAD7E67D93&scan=247#scan247>

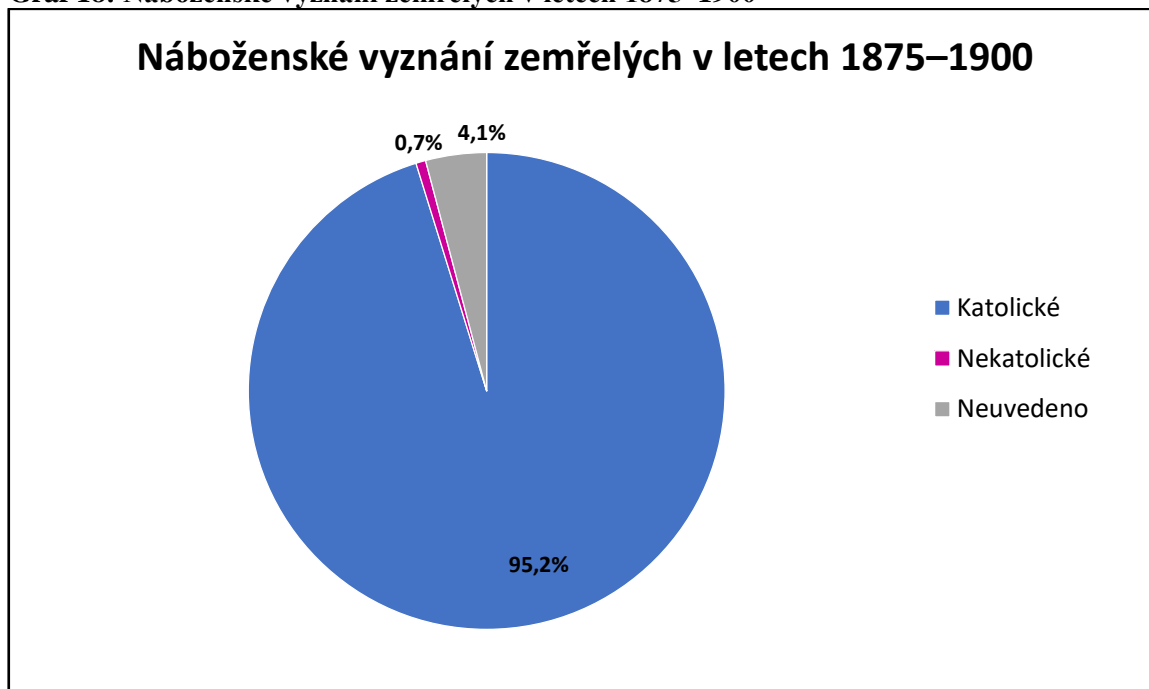
Graf 17: Rodinný stav zemřelých v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 17, který znázorňuje rodinný stav zemřelých v letech 1875–1900 lze vyčíst, že většina osob, celkem 1 503 (76,6%) byla svobodná. Stejně jako v minulém období zde měla velký vliv vysoká dětská úmrtnost. Celkem 334 osob (17%) bylo ženatých či vdaných. Poslední zaznamenanou skupinou jsou vdovci či vdovy s počtem 125 osob (6,4%).

Graf 18: Náboženské vyznání zemřelých v letech 1875–1900

Zdroj: vlastní zpracování

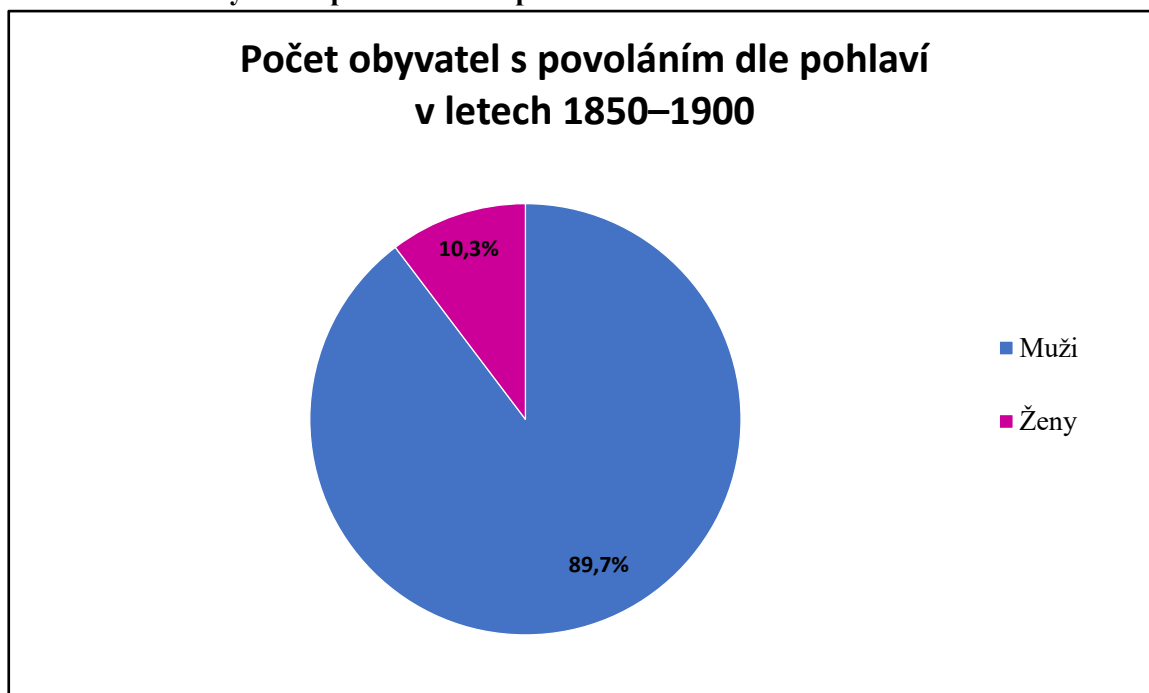
Dle grafu č. 18 byla většina zemřelých katolického vyznání, jedná se celkem o 1 868 osob (95,2%). Dále u 81 lidí (4,1%) nebylo uvedeno žádné vyznání. Opět je to z toho důvodu, že většina z nich jsou mrtvě narozené děti, u kterých se vyznání neuvádělo. Nakonec z celkového počtu 1 962 zemřelých bylo pouze 13 osob nekatolického vyznání. Z tohoto počtu byly pouze 3 osoby židovského vyznání.

5.4 Povolání obyvatel

Jedním z údajů v matričních knihách je záznam o povolání obyvatel. V matrice narozených je uvedeno zaměstnání rodičů a prarodičů dítěte. Matriky oddaných uvádějí informace o povolání snoubenců a jejich rodičů, nakonec v matrice zemřelých je uvedeno povolání zemřelého. V případě zemřelého dítěte je uvedeno povolání rodičů a pokud je zemřelou žena, je uvedeno i povolání manžela nebo rodičů.

Povolání obyvatel Braníka bylo zjišťováno ze všech tří druhů matrik. Vzhledem k tomu, že Braník v letech 1850–1900 nebyl samostatnou farností, bylo zapotřebí čerpat informace z matrik farnosti Podolí a farnosti Michle. Z matrik narozených byly využity informace o povolání rodičů, z matrik oddaných informace o povolání snoubenců a z matrik zemřelých povolání zesnulých. Matriky byly přepsány a zpracovány do přehledných tabulek a následně seskupeny z důvodu možného opakování stejných osob.

Graf 19: Počet obyvatel s povoláním dle pohlaví v letech 1850–1900

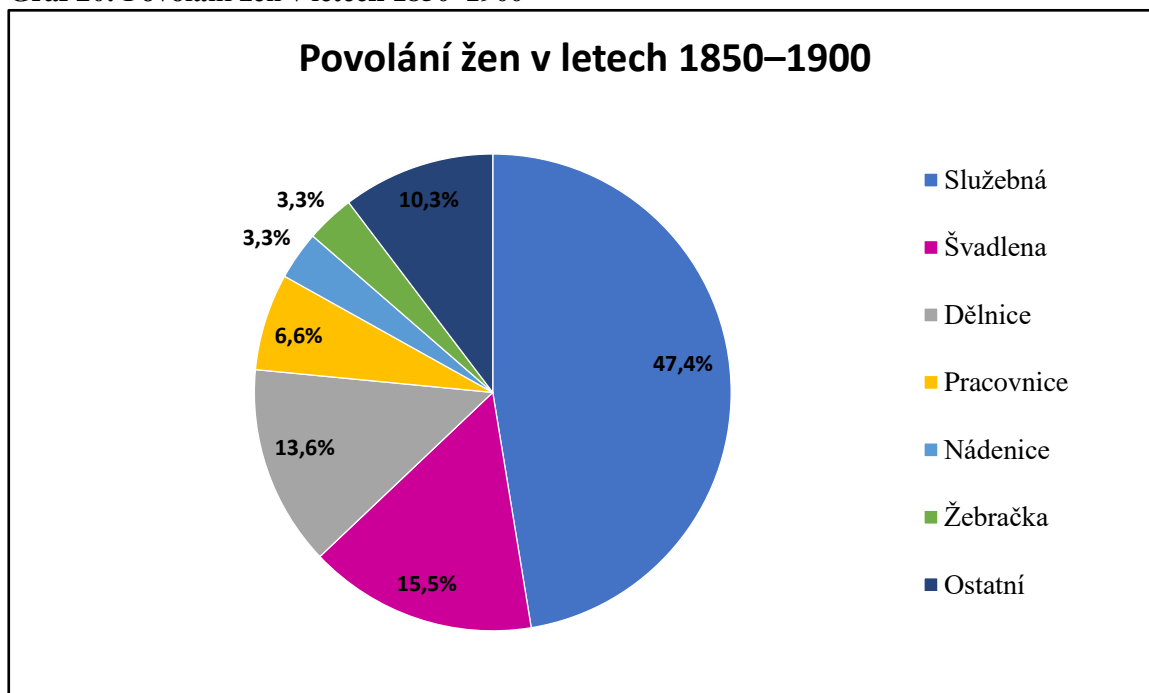

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafu č. 19 lze vidět, že za celé období, tedy v letech 1850–1900, bylo zaznamenáno celkem 2 066 obyvatel s povoláním. Z celkového počtu bylo uvedeno povolání u 213 žen (10,3%) a 1 853 mužů (89,7%). Vysoký početní rozdíl mezi pohlavími není překvapující, protože v té době ženy většinou nepracovaly.

V matrikách narozených bylo povolání u žen uvedeno pouze v případě, že se jednalo o svobodnou matku. U manželských párů bylo povolání uvedeno pouze u muže. V matrikách oddaných je situace odlišná. V několika případech bylo uvedeno, čím se žena živila. U zemřelých žen bylo povolání zaznamenáno jen v případě svobodných žen a pouze výjimečně u vdov. Po seskupení všech matrik bylo zjištěno, že ženy vykonávaly pracovní činnost pouze v případě, dokud byly svobodné a bezdětné. Po uskutečněné svatbě se ženy svého zaměstnání vzdaly a zůstávaly v domácnosti. Většinou vykonávaly běžné domácí práce a staraly se o děti. V některých případech pomáhaly manželům s hospodářstvím nebo s orbou a sklizní na poli.

Graf 20: Povolání žen v letech 1850–1900

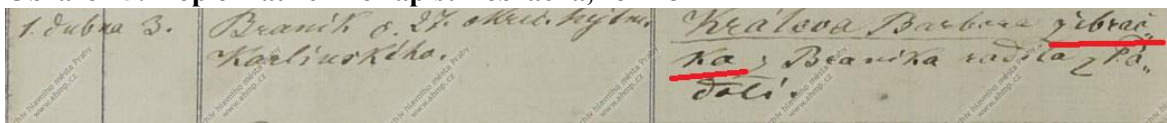
Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 20 lze vyčíst, že nejvíce žen vykonávalo povolání služebné. Jednalo se celkem o 101 žen (47,4%), tedy necelá polovina všech zaměstnaných obyvatel ženského pohlaví. Druhým nejčastějším povoláním byla švadlena, konkrétně se tak živilo 33 žen (15,5%). Švadlena byla jedno z mála povolání, které mohly ženy vykonávat. Většinou šily košile, bílé prádlo, zástěry, kalhoty a podobně.

Dále se ženy živily jako dělnice (22 žen), pracovnice (14 žen) a nádenice (7 žen). Dělnice a pracovnice většinou vykonávaly práci v různých blízkých továrnách a nádenice byly většinou chudé ženy, které byly najímány na konkrétní pracovní úkony. Mohlo se například jednat o sklizeň na poli, kdy měl sedlák nedostatek lidí a potřeboval pomoc. Nádenice dostávaly za každý odpracovaný den mzdu. Dělnice a pracovnice žijící v Braníku pracovaly především v místní cementárně nebo nedalekém cukrovaru.

Další zjištění v grafu uvedené „povolání“ je žebračka. Celkem se tímto způsobem živilo 7 žen. Jednalo se o starší chudé ženy, které na ulici žebrale peníze. Jednou z nich byla svobodná žena Barbora Králová narozená v Podolí. Zemřela ve věku 82 let a matriční zápis o její smrti je uveden na obrázku č. 5.

Obrázek 5: Kopie matričního zápisu-žebračka, rok 1871

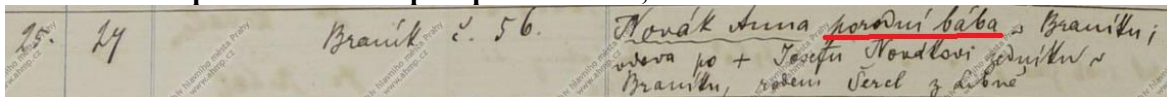
Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=6F8BA958604A479C94411EEAD7E67D93&scan=152#scan152>

Dále se celkem 5 žen živilo jako mlékařky a u 5 žen bylo uvedeno výminkářka. Jednalo se o vdovu, která zmíněné označení přebrala po svém muži, nebo se za výminkářku označovala žena, jejíž muž byl výminkář. Povolání zelinářka znamenalo prodavačku a pěstitelku zeleniny a v Braníku se jím živily 4 ženy. Pouze 3 ženy se živily jako kuchařky.

V matričních knihách se ve sledovaném období objevily pouze 2 ženy s povoláním porodní bába a zjevně to pro Braník, kde se ročně rodilo kolem sta dětí, bylo dostatečné. Jednou z nich je Anna Nováková (rozená Šerclová) z čp. 56, která zemřela jako vdova po Josefu Novákovi, zedníku v Braníku, ve věku pouhých 38 let. Kopii matričního zápisu o jejím úmrtí z července roku 1884 lze vidět na obrázku č. 6. Poslední tři uvedená povolání žen jsou domkářka (1 žena), majitelka domu (1 žena) a obchodnice (1 žena).

Obrázek 6: Kopie matričního zápisu-porodní bába, rok 1884

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=4E5BCD08324F4F11A9EF6CD32C6FB11A&scan=12#scan12>

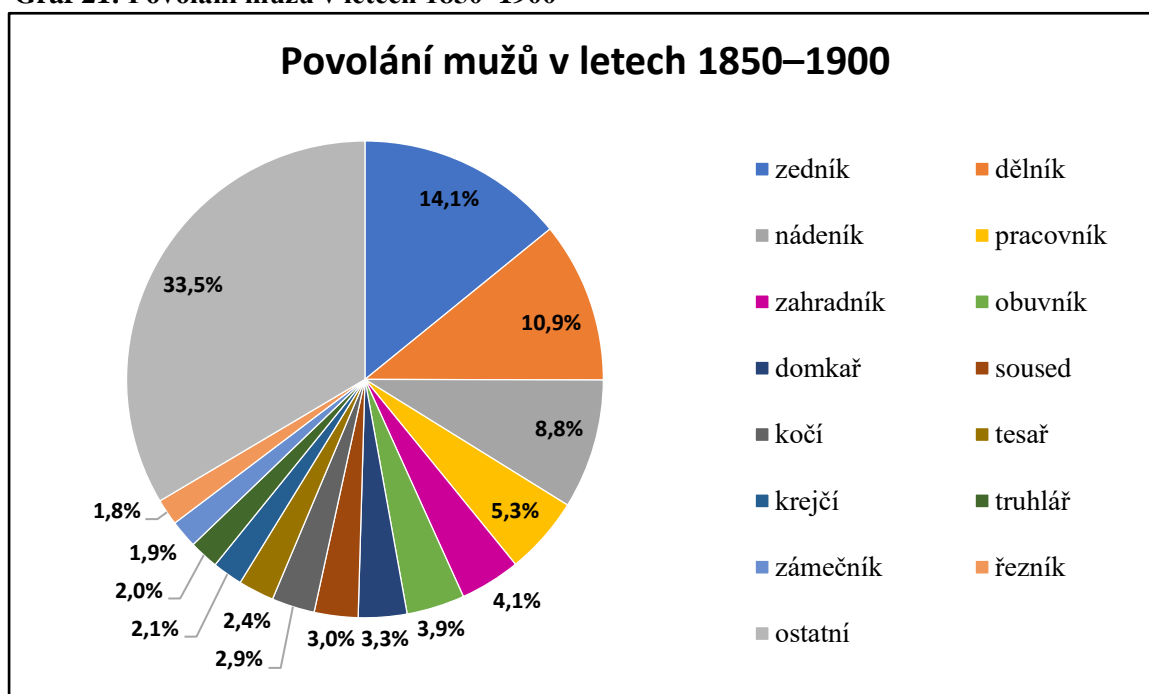
Zaznamenaná povolání u mužů v Braníku jsou velmi rozmanitá oproti povolání žen. Za celé zkoumané období bylo zaznamenáno necelých 200 druhů povolání. Muži měli ve většině případů uvedené své povolání u všech matričních zápisů. Výjimečně nebylo zapsáno v matrikách oddaných u snoubence, který měl relativně nízký věk. Zřejmě začal vykonávat povolání až po svatbě, protože v matrikách narozených je povolání otce již zapsáno. Ve zkoumaném období bylo zvykem, že se muž musí postarat o svou ženu a děti, proto bylo pro muže nezbytné pracovat.

Dříve nebylo běžné, že by si muž vybíral úplně dle své vůle povolání, které by chtěl vykonávat. Zejména to platilo u nejstarších synů. V případě řemesel bylo běžné, že se povolání předávalo z otce na syna, například se mohlo jednat o obuvníka (v Braníku jedno

z častějších povolání). Děti vyrůstaly v obuvnickém prostředí bývaly od určitého věku svým otcem vedeny k učení se jeho řemeslu. Pokud se synové učili dobře, většinou v dospělosti u řemesla zůstávali. Výběr povolání záležel také na společenském postavení. Nemanželské děti byly většinou odsunuty na okraj společnosti a z toho se odvíjelo i jejich budoucí povolání. V dospělosti se pak tito muži živili především jako nádeníci a podobně. Dítě narozené do bohatší rodiny mělo větší možnosti ve výběru povolání oproti chudším dětem. Lidé svá povolání relativně často měnili dle toho, co bylo na určitém místě žádané a potřebné. V Braníku bylo běžné, že obyvatelé měnili svá povolání i třikrát během zkoumaného období.

Graf 21: Povolání mužů v letech 1850–1900

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu č. 21 jsou uvedena povolání mužů zjištěná v letech 1850–1900. Nejčastěji se braničtí muži živili jako zedníci s celkovým počtem 262. Zedníci byli stavební řemeslníci, kteří nejčastěji, jak už název napovídá, stavěli zdi a vykonávali různé zednické práce. Druhým nejčastějším povoláním byl dělník. Tuto činnost vykonávalo celkem 202 mužů. Pracovníků ve zkoumaném období bylo celkem 98. Dělníci a pracovníci vykonávali v té době v podstatě stejnou činnost, jen v matrikách se to odlišovalo. Braničtí dělníci pracovali přímo v Braníku nebo jeho bezprostředním okolí. Nejvíce z nich docházelo do místní vápenky, která se nacházela pod skálou u řeky Vltavy. Branickou vápenku lze vidět v příloze C. Vápenec

se těžil přímo ze skály (lomu) a následně se drtil palicemi na menší kusy. Následně se čistil a někdy i prosíval. Nadrcený vápenec se vypaloval v příslušných pecích.

Hned vedle vápenky byla postavena cementárna, kde také pracovalo mnoho místních obyvatel. Cementárna se nacházela na místě dnešního plaveckého stadionu v Podolí. Dělníci pracovali i v cukrovaru v sousedních Modřanech, který byl v provozu od roku 1861 a za času svého fungování zaměstnával velké množství okolních obyvatel. Pro představu – roku 1891 měl cukrovar 827 zaměstnanců a 35 parních strojů. V neposlední řadě dělníci pracovali i v původní vodárně v Podolí.

Celkem 163 mužů se živilo jako nádeníci. Jednalo se především o chudší obyvatele, kteří neměli svůj dům a žili většinou v jedné místnosti pohromadě s jinými lidmi. Každý den se báli o práci, jelikož byli najímáni pouze na denní bázi. Nádeníci vykonávali v podstatě jakoukoli i hůře placenou práci, která jim byla nabídnuta. Pomáhali sedlákům při sklizni obilí, na vinicích nebo v ovocných sadech česali ovoce. V zimních obdobích měli většinou o práci nouzi.

Velmi oblíbeným povoláním v Braníku byl zahradník. Celkem se tímto způsobem živilo 76 mužů. V Braníku bylo velké množství zahrad, na kterých byla provozována zahradnictví. V dřívějších dobách byla tato oblast proslulá svými květinovými zahradami, proto není překvapením, že ve zmíněném oboru pracovalo relativně velké množství místních obyvatel.

Dalším velmi často vyskytovaným povoláním byl obuvník. Celkem se v Braníku vyskytovalo 73 obuvníků. Živili se vyráběním bot a také jejich opravou. Nejprve byly boty šity pomocí ševcovské dratve (speciální nit), dřevěných klínek, hřebíčků a cvočků. Až na konci 19. století byly užívány šicí stroje.

U 61 obyvatel se zapisovalo jako povolání domkař. Ve skutečnosti se nejednalo o povolání jako takové, ale spíše o postavení ve společnosti. Domkař je osoba, která má ve svém vlastnictví domek s malou zahradou, ale bez jakékoli půdy. V některých případech bylo k označení domkař uvedeno i jiné povolání. Dalším velmi častým uvedeným povoláním byl soused. Stejně jako v případě domkaře se nejednalo o povolání. Soused byl vlastník

nemovitosti a tzv. právoplatný občan obce. Na vesnicích se jednalo o sedláky a ve městech o měšťany.

Další dle pořadí v grafu je povolání kočí. Za celé zkoumané období bylo zaznamenáno celkem 54 mužů, kteří se živili jako kočí. Pracovali především pro vápenku v Braníku a cementárnu v Podolí. Dále bylo v Braníku celkem 45 tesařů, kteří dělali především krovky a střechy. Jedná se o nejstarší dřevařské řemeslo. Tesaři byli velmi užiteční při stavění domů, kostelů, mostů a podobně. Vyráběli například stropní trámy, podlahy a bedně. V neposlední řadě byli velmi zruční ve výrobě hrubého nábytku.

Během let 1850–1900 žilo v Braníku celkem 38 krejčích. Jejich práce spočívala ve stříhání látek, šití šatů a oděvů a také jejich úprav. Dříve se vše dělalo pouze ručně pomocí nůžek a jehel. Postupně s příchodem průmyslové výroby začalo řemeslo upadat a krejčích ubývalo.

Dalším zaznamenaným řemeslem bylo truhlářství, kterým se živilo 37 mužů. Původně bylo truhlářství součástí řemesla tesařství, ale ve 12. století se za toto povolání začala odlišovat. Během 13. století byli spíše označováni za stolaře, protože právě výroba stolů byla jejich hlavní náplní práce. Postupem času se truhlářství zdokonalovalo a rozšířil se okruh vyráběných věcí. Vyráběli se truhly, almary, skříně, židle a postele z různých druhů dřeva. Později se část truhlářů specializovala na stavební truhlářství, které spočívalo ve výrobě rámu oken, podlah a zárubní. Další specializací bylo nábytkové truhlářství, umělecké truhlářství nebo parketářství. V matrikách bylo označení povolání pouze truhlář bez jakékoli specializace. Lze tedy předpokládat, že truhláři v Braníku vyráběli především nábytek.¹¹⁸

Mezi jedno z nejčastějších povolání patřil zámečník. V Braníku se vyskytovalo 35 mužů vykonávajících zmíněné řemeslo. Původně patřilo ke kovářskému řemeslu, které také pracuje s železem. Hlavní rozdíl mezi nimi je ve způsobu zpracování železa. Kováři pracovali s rozžhaveným železem a oproti tomu zámečníci s ním pracovali ve studeném stavu. Jejich práce spočívala v řezání, pilování a vrtání kovů a následné výrobě různých předmětů. Vyráběli nábytkové kování, mříže, kliky, kostelní kříže a jak již název vypovídá

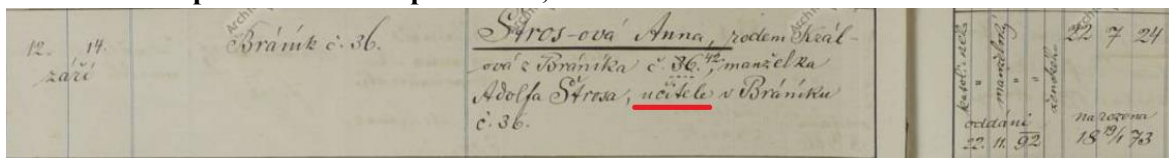
¹¹⁸ JANOTKA, Miroslav a LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla: vyprávění o lidech a věcech*. Praha: Svoboda, 1984. Členská knihovna (Svoboda). s. 121–126.

také zámky. Postupem času se od zámečníků oddělili zámkaři, kteří se věnovali pouze výrobě klíčů a zámků.

Posledním častěji uvedeným povoláním jsou řezníci. Během zkoumaného období bylo v Braníku celkem 33 mužů vykovávající povolání řezník. Jedná se o jedno z nejstarších řemesel a ti co ho vykonávali patřili mezi společensky uznávané obyvatele. Řezníci poráželi dobytek, který následně porcovali a prodávali. Ve dvou případech byli uvedeni řezníci uzenáři. Uzenářství bylo bezesporu spjato s řeznickou profesí. Celkem 621 mužů vykonávalo ostatní povolání jako například povolání rolník, bednář, kovář, mlynář, obchodník s obilím, rukavičkář, sedlář, mlékař, dozorce při plynárně a kamnář.

Vzhledem k tomu, že byla v Braníku škola, vyskytovalo se zde celkem 8 učitelů, tehdy ještě pouze muži. Učitelé se pravděpodobně neustále stěhovali, protože o každém z nich byly ve všech zkoumaných matrikách uvedeny vždy maximálně dva záznamy. Jedním z učitelů byl Adolf Štros z Braníku č. 36, který byl ženatý s Annou Královou z Braníku. Záznam o úmrtí jeho manželky z roku 1895, která zemřela ve věku pouhých 22 let, je na obrázku č. 7.

Obrázek 7: Kopie matričního zápisu-učitel, rok 1895

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

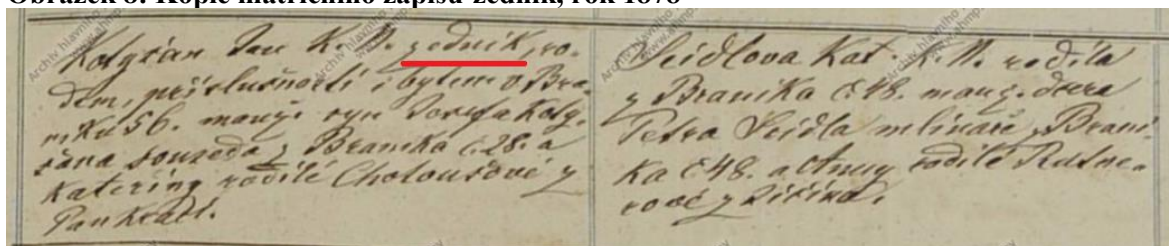
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=4E5BCD08324F4F11A9EF6CD32C6FB11A&scan=166#scan166>

Zkoumáme-li Braník je nezbytné zmínit povolání skalník, kterým se živilo 31 mužů. Jedná se o řemeslníka, který lámal kámen ze skal. Je překvapující, že řemeslo nevykonávalo více lidí, vzhledem k výskytu skály v Braníku, kde se nejméně od poloviny 18. století až do roku 1928 těžil kvalitní devonský vápenec. Fotografii skály (lomu) lze vidět v příloze I.

Braník byl odpradáвна proslulý obchodováním se dřevem, proto se ve zkoumaném období, ve 2. polovině 19. století, vyskytovalo 24 plavců a 6 obchodníků s dřívím. Náplní práce bylo splavovat dřevo po Vltavě, které následně obchodníci prodávali.

Většina povolání byla provozována během celého zkoumaného období, tedy během let 1850–1900. Výjimečně zde byla povolání zaznamenána v pozdějších matričních záznamech. Jedná se také o hostinského, který byl prvně v zápisu až v roce 1871. Například Jan Kotyšan, žijící v Braníku, manžel Kateřiny rozené Seidlové, se v dřívějších zápisech vyskytoval s povoláním zedník, jak lze vidět na obrázku č. 8.

Obrázek 8: Kopie matričního zápisu-zedník, rok 1878

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=C1E9844F94E846FFB0AEBD5AFFEC29AB&scan=13#scan13>

Pozdější záznam udává, že Jan změnil své zaměstnání na hostinského. Kopie matričního zápisu úmrtí jeho dcery Berty s uvedeným povoláním otce je na obrázku č. 9. Vzhledem k tomu, že ve stejné době byl jeho příbuzný Josef (původně také zedník) zaznamenán také jako hostinský, je pravděpodobné, že hostinec provozovali společně. Hostinec se nacházel v ulici Mezivrší, na jehož místě se nyní nachází obchod s potravinami. Hned vedle je v provozu novější hostinec, kterému se dodnes nesprávně říká U Kotyšanů.

Obrázek 9: Kopie matričního zápisu-hostinský, rok 1886

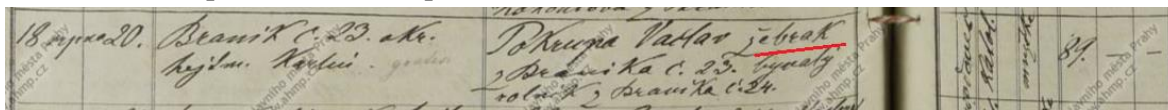

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=4E5BCD08324F4F11A9EF6CD32C6FB11A&scan=28#scan28>

Povolání, které se naopak vyskytovalo ve starších matrikách je žebrák. Nejnovější zápis o tomto způsobu obživy je z roku 1880. Jde o zápis z matriky zemřelých a jednalo se o Václava Pokrupu z Braníku č. 23, který zemřel 18. srpna 1880 ve věku 89 let. Zápis je uveden na obrázku č. 10. Pozdější zápisy o žebrácích nebyly uvedeny, je tedy pravděpodobné, že vymizelo z oblasti. Všichni zaznamenaní byli ve vysokém věku, proto by případní další žebráci pravděpodobně za posledních 20 zkoumaných let byli zapsáni v matrice zemřelých. Většinou to byli lidé bezdětní a žijící osaměle.

Obrázek 10: Kopie matričního zápisu-žebrák, rok 1880

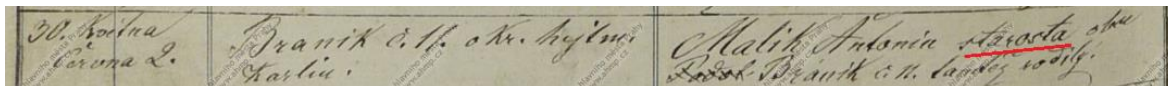

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=6F8BA958604A479C94411EEAD7E67D93&scan=248#scan248>

V matrikách byli zaznamenáni také 3 starostové samostatné obce Braník. Až do poloviny 19. století byl místo starosty tzv. rychtář, kterého dosazovala vrchnost. Na konci roku 1877 byl zvolen starostou Antonín Malík z Braníku č. 11, ale bohužel již 30. května 1878 zemřel. Matriční zápis o úmrtí je na obrázku č. 11. Jeho nástupcem se stal Josef Novotný, který se původně živil jako truhlář a tesař. Za jeho působení byla v Braníku přestavena škola a zřízen nový hřbitov v Braníku. Jeho nástupcem byl od roku 1890 Antonín Procházka, který byl stavitel a majitel domu. Za jeho působení byl zřízen poštovní úřad a postavena nová škola, která zde stojí dodnes. V roce 1898 ze své funkce rezignoval a nastoupil po něm nový starosta Václav Ryba. Ten byl ve zkoumaných matrikách zaznamenán ještě jako soustružník a obchodník s dřevem.¹¹⁹

Obrázek 11: Kopie matričního zápisu-starosta, rok 1878

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

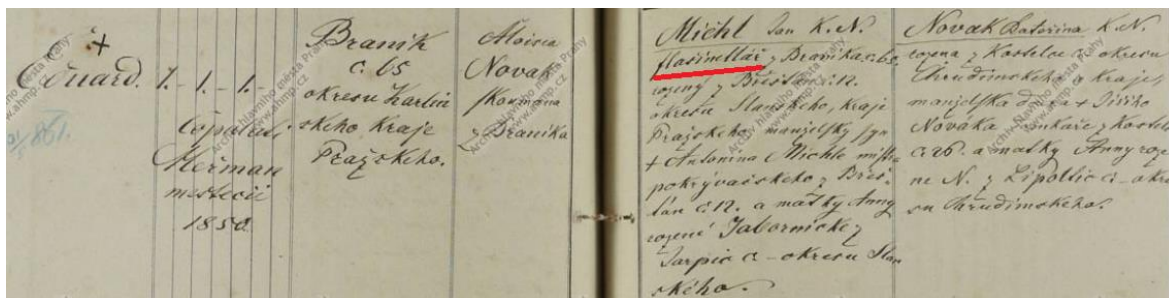
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=6F8BA958604A479C94411EEAD7E67D93&scan=227#scan227>

U všech uvedených řemesel byly v matrikách zaznamenány i jejich stupně. Jednalo se o pomocníky, tovaryše a mistry. Pomocníci pouze pomáhali mistrovi v jeho práci. Tovaryš byl najímán mistrem, ale nejdříve musel složit tovaryšskou zkoušku. Tu bylo možné skládat až po důkladném vyučení. Mistr byl nejvyšší stupeň, jaký mohl řemeslník získat. Jednalo se o samostatného kvalitního řemeslníka, který mohl najímat tovaryše. Mistrem se mohl stát pouze ten, kdo složil mistrovskou zkoušku. V průběhu let lze v matrikách zaznamenat řadu těchto postupů v řemeslné práci. Například z pomocného kováře se stal nejprve kovářský tovaryš, a nakonec mistr kovář. Tento konkrétní postup byl zaznamenán celkem u 6 obyvatel v Braníku.

¹¹⁹ BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-31-7. s. 41-43.

Ve zkoumaných matrikách byla zaznamenána také relativně neobvyklá povolání, jako například flašinetář, leštič pokojů, sběratel zkamenělin či sluha v porodnici. Flašinetář se vyskytoval v Braníku pouze jeden. Jednalo se o Jana Michla z Braníku č. 65, který se živil také jako nádeník a jeho ženou byla Kateřina Nováková z Kostelce. Na obrázku č. 12 je matriční záznam o narození jejich syna Eduarda z 12. března 1861.

Obrázek 12: Kopie matričního zápisu-flašinetář, rok 1861

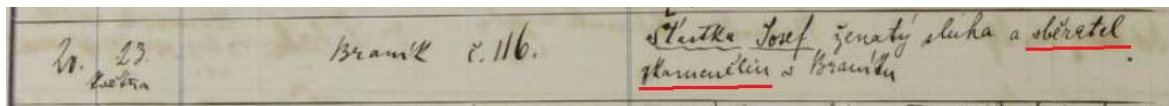

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=E995F7A942B2441FA85B01B1729802D1&scan=154#scan154>

Sběratelem zkamenělin byl Josef Šťástka z Braníku č. 116, který se živil také jako sluha. Matriční zápis o jeho úmrtí je na obrázku č. 13. Neobvyklé je také povolání sluha v porodnici, konkrétně se jednalo o Josefa Černého. Zajímavostí je, že se muž původně živil jako krejčí. Zmíněná radikální změna povolání je v matrikách obyvatel Braníku ojedinělá.

Obrázek 13: Kopie matričního zápisu-sběratel zkamenělin, rok 1886

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=4E5BCD08324F4F11A9EF6CD32C6FB11A&scan=29#scan29>

6 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zpracovat vývoj zaměstnanecké struktury obyvatel v pražské čtvrti Braník a vytvořit historicko-demografický obraz oblasti v rozmezí let 1850–1900. Pro přehlednost byl demografický výzkum rozdělen na dvě části, konkrétně na období let 1850–1874 a 1875–1900.

U narozených osob byl zkoumán počet narozených v jednotlivých letech, jména dětí, struktura pohlaví, poměr nemanželských dětí a náboženské vyznání. Z matriky oddaných byl zkoumán počet sňatků v letech a jednotlivých měsících, průměrný věk a věkový rozdíl snoubenců. U zemřelých byl sledován počet zesnulých, jejich věk, rodinný stav a náboženské vyznání. Pro zjištění povolání obyvatel byly zkoumány všechny tři druhy matričních knih. Z knihy narozených bylo zkoumáno povolání rodičů dítěte, v knize oddaných bylo zjištěno povolání snoubenců a u knih zemřelých byla věnována pozornost povolání zesnulých.

V letech 1850–1900 se v pražské čtvrti Braník narodilo celkem 4 267 dětí, z nichž bylo 53 párů dvojčat. Ve 20 případech se jednalo o dvojčata ženského pohlaví, v 16 případech o mužského pohlaví a 17 párů dvojčat bylo smíšených. Nejvíce narozených dětí bylo zaznamenáno v roce 1897, kdy přišlo na svět 143 dětí. Naopak nejméně narozených bylo v roce 1855, kdy se narodilo pouhých 35 dětí. Co se týče poměru mužů a žen, celkem se narodilo 2 155 dětí mužského pohlaví a 2 112 dětí ženského pohlaví. Nejčastějším jménem byl u chlapců Josef a u dívek Marie. Poměr manželských dětí je přibližně 92% oproti nemanželským dětem, kterých bylo zaznamenáno přibližně 8%. Většina dětí se narodila rodičům katolického vyznání.

Z matričních záznamů oddaných bylo zjištěno, že se uskutečnilo celkem 897 sňatků během zkoumaného období. Nejvíce svateb se uskutečnilo v roce 1895, kdy se oddalo 41 snoubenců. Naopak nejmenší počet sňatků byl uskutečněn v roce 1852, kdy vstoupily do sňatku manželského pouze 3 páry. Co se týče nejvíce preferovaného měsíce pro uskutečnění sňatku byl v matričních zápisech zaznamenán měsíc listopad s počtem 151 oddaných. Oproti tomu nejméně oblíbeným měsícem byl prosinec, kdy se neuskutečnila žádná svatba. Následně byl sledován průměrný věk snoubenců, který byl u ženichů 28,7 let

a u nevěsty 25,8 let. Nejvyšší věkový rozdíl mezi snoubenci byl 36 let a sňatek proběhl v roce 1856. Nejvyšší věk snoubence byl zaznamenán v roce 1862, kde se jednalo o muže ve věku 71 let. Naopak nejmladší nevěstou byly hned dvě dívky ve věku 16 let. Snoubenci nejčastěji pocházeli z Braníka a jeho okolí. Vzhledem k tomu, že svatby byly ve většině případů uskutečněny v místě bydliště nevěsty, pocházeli z jiných míst většinou muži. U nich byly uvedeny například města Benešov, Beroun nebo Strakonice.

Z matričních knih zemřelých bylo zaznamenáno celkem 3 035 zesnulých osob. Nejvíce lidí bylo uvedeno v matričních záznamech z roku 1866, kdy zemřelo celkem 111 osob. V srpnu téhož roku vypukla epidemie cholery, která zapříčinila smrt většiny zemřelých. Naopak nejméně osob bylo zaznamenáno v roce 1851, kdy zesnulo pouze 16 lidí. Výzkum ukazuje, že většina obyvatel byla katolického vyznání, konkrétně se jednalo o 95% zemřelých. Bez uvedeného či nekatolického vyznání bylo zaznamenáno nepatrné množství zesnulých osob. V případě uvedeného rodinného stavu byla většina obyvatel ve stavu svobodný (2 347 osob), dále ve svazku manželském (507 osob) a neméně bylo vdov a vdovců (181 osob). Tato situace nastala z toho důvodu, že ve zkoumaném období byla vysoká dětská úmrtnost. Nejvíce zemřelých bylo ve věku do 1 roku, kdy zesnulo 945 dětí, což tvoří 31% všech zaznamenaných. Při uvážení všech zemřelých dětí do 10 let, jedná se o 69,9% z celkového počtu zesnulých. Nejméně zemřelých bylo ve věku od 10 do 18 let (77 osob) a dále se jednalo o 93 osob ve věku 80 let a více.

Za celé období let 1850–1900 bylo zaznamenáno celkem 2 066 výskytů povolání. V 89,7% případů bylo uvedeno mužské povolání a u žen se jednalo o pouhých 10,3%. Vzhledem k tomu, že ženy v té době většinou nepracovaly a zůstávaly v domácnosti, není tento poměr nijak překvapující. Povolání bylo v matričních knihách uvedeno pouze u svobodných žen a výjimečně u vdov. Nejčastějším povoláním byla služebná, čímž se živila necelá polovina všech zaměstnaných žen. V této oblasti se vyskytovalo celkem 33 švadlen a 22 dělnic. Dále se ženy živily jako pracovnice, nádenice, žebračky a podobně.

Muži byli v minulosti živitelé rodin, a proto byla prakticky ve všech případech uvedena jejich povolání. V matrikách oddaných se vyskytují případy nezaměstnaných mužů, jedná se o velmi mladé ženichy, kteří si práci našli až po svatbě. Ve zkoumaném období lidé svou

profesi relativně často měnili, ale většinou se jednalo o podobná povolání. Nejčastěji se muži živili jako zedníci v počtu 262 a dále jako dělníci, nádeníci a pracovníci. Celkově tato povolání vykonávalo 39,1% mužů. Většinou pracovali v místní vápence, cukrovaru v Modřanech a cementárně v nedalekém Podolí. Braník byl proslulý svými zahradami, proto zde bylo relativně velké množství zahradníků. Ve spoustě případů se zapisovalo jako povolání domkař a soused. Jednalo se o vlastníky domků a jiných nemovitostí.

Velmi často se muži věnovali různým řemeslům, nejčastěji se jednalo o obuvníky, tesaře, krejčí, truhláře, zámečníky a řezníky. U řemesel byly zaznamenávány určité stupně. Nejprve se jednalo o pomocníky, posléze o tovaryše, a nakonec se řemeslník mohl stát mistrem. Pro každý stupeň musela být složena příslušná zkouška. V matričních záznamech se vyskytovala také neobvyklá povolání jako například flašinetář, sběratel zkamenělin, leštič pokojů a sluha v porodnici. Sluhou v porodnici byl muž, který se původně živil jako krejčí. Tak razantní změna povolání byla matričních knihách ojedinělá.

Povolání uvedená v matričních knihách se v průběhu zkoumaných let nijak neměnila. Výzkumy ukázaly, že se jedná pouze o dva druhy obživy, které se vyskytovaly jen v některých obdobích. Prvním je povolání hostinského, který byl prvně v zápisu uveden až v roce 1871. Od tohoto roku bylo v Braníku zaznamenáno celkem 22 mužů, kteří provozovali uvedenou živnost. Naopak ve starších matričních záznamech se vyskytovalo celkem 6 zápisů o žebrácích. Naposledy bylo povolání uvedeno v roce 1880, kdy zemřel poslední z nich. V následujících matričních knihách se již záznamy o žebrácích nevyskytovaly, proto je pravděpodobné, že tento způsob obživy vymizel z oblasti.

Hlavní cíl diplomové práce byl splněn. Dle uskutečněného výzkumu byl vytvořen souhrnný historicko-demografický vývoj a zpracována zaměstnanecká struktura v pražské čtvrti Braník v rozmezí let 1850–1900. Do budoucna by bylo dobré zpracovat i zbývající období a vytvořit tak ucelený obraz o životě původních obyvatel pražské čtvrti Braník.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

AUGUSTA, Pavel, ed. *Knihy o Praze 4: Nusle, Michle, Krč, Podolí, Braník*. Praha: MILPO, 1996. ISBN 80-901749-5-7.

AUGUSTA, Pavel, ed. *Praha 4 křížem krážem*. Praha: Milpo media, 2005. *Knihy o Praze*. ISBN 80-903481-8-1.

BRONCOVÁ, Dagmar a POLÁK, Milan. *Praha 4 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2014. *Knihy o Praze*. ISBN 978-80-87040-31-7.

HÁSEK, Václav. *Učebnice pro začínající rodopisce*. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, 2014. ISBN 978-80-905500-1-8.

JANOTKA, Miroslav a LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla: vyprávění o lidech a věcech*. Praha: Svoboda, 1984. *Členská knihnice (Svoboda)*.

LAŠŤOVKOVÁ, Barbora. *Pražské usedlosti*. 2. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-346-6.

LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4069-0.

MATĚJKA, Ivan a OUSRATA, Jan Jakub. *Slavné stavby Prahy 4*. Praha: Foibos ve spolupráci s městskou částí Praha 4, 2008. *Slavné stavby*. ISBN 978-80-87073-11-7.

Praha 4. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6.

ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4.

ŘIČAŘ, Kristoslav. *Občanská genealogie: základy rodopisné práce*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-1081-1

ŘIČAŘ, Kristoslav. *Úvod do genealogie: kdo jsou moji předkové a odkud přišli?*. Praha: Horizont, 1995. ISBN 80-7012-082-7.

VODÁKOVÁ, Alena, KALIBOVÁ, Květa a PAVLÍK, Zdeněk, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-30-3.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Řemesla a výroba*. Praha: Vyšehrad, 2015. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-634-5.

WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 218 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.

Internetové zdroje:

Historický lexikon obcí České republiky — 1869–2005 [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf/cf538eaa-7f70-49f6-8e76-dc88932650ef?version=1.0>

Jak se zrodilo branické pivo. [online]. vyšehradskéj.cz, [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://vysehradskej.cz/branicky-pivovar/>

MERXBAUER, Václav a NITRA, Josef. *140. výročí založení sboru dobrovolných hasičů Braník*. [online]. (PDF). sdhbranik.webnode.cz, 2011 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z:

https://sdhbranik.webnode.cz/_files/200000603-4aea24cddf/Bran%C3%ADk%20140_k%20tisku.pdf

O nás. [online]. franostbranik.cz, [cit. 2018-03-09]. Dostupné z:

<https://www.farnostbranik.cz/o-nas/>

Počet domů podle výsledků sčítání od roku 1869 v městských částech Prahy a jejich částech. [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=Bran%C3%ADk&bkvt=QnJhbsOta..&katalog=all&pvo=SCHIST08domy1>

Počet obyvatel podle výsledků sčítání od roku 1869 v městských částech Prahy a jejich částech. [online]. Český statistický úřad, [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=Bran%C3%ADk&bkvt=QnJhbsOta..&katalog=all&pvo=SCHIST08obyv>

8 Seznam obrázků, grafů, tabulek a příloh

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Kopie matričního zápisu nejvyššího věkového rozdílu mezi snoubenci v roce 1856	58
Obrázek 2: Kopie matričního zápisu nejvyššího věkového rozdílu mezi snoubenci v roce 1895	60
Obrázek 3: Kopie matričního zápisu nejvyššího věku – 110 let, rok 1854	64
Obrázek 4: Kopie matričního zápisu nejvyššího věku – 118 let, rok 1880	67
Obrázek 5: Kopie matričního zápisu-žebračka, rok 1871.....	72
Obrázek 6: Kopie matričního zápisu-porodní bába, rok 1884.....	72
Obrázek 7: Kopie matričního zápisu-učitel, rok 1895	76
Obrázek 8: Kopie matričního zápisu-zedník, rok 1878	77
Obrázek 9: Kopie matričního zápisu-hostinský, rok 1886	77
Obrázek 10: Kopie matričního zápisu-žebrák, rok 1880	78
Obrázek 11: Kopie matričního zápisu-starosta, rok 1878.....	78
Obrázek 12: Kopie matričního zápisu-flašinetář, rok 1861	79
Obrázek 13: Kopie matričního zápisu-sběratel zkamenělin, rok 1886.....	79

Seznam grafů:

Graf 1: Počet narozených v letech 1850–1874	49
Graf 2: Pohlaví narozených v letech 1850–1874.....	50
Graf 3: Počet manželských/nemanželských dětí v letech 1850–1874.....	51
Graf 4: Počet narozených v letech 1875–1900	52
Graf 5: Pohlaví narozených v letech 1875–1900.....	53
Graf 6: Počet manželských/nemanželských dětí v letech 1875–1900.....	54
Graf 7: Počet oddaných v letech 1850–1874	56
Graf 8: Počet oddaných dle měsíců v letech 1850–1874.....	57
Graf 9: Počet oddaných v letech 1875–1900	58
Graf 10: Počet oddaných dle měsíců v letech 1875–1900.....	59
Graf 11: Počet zemřelých v letech 1850–1874	62
Graf 12: Počet zemřelých dle věku v letech 1850–1874	63
Graf 13: Rodinný stav zemřelých v letech 1850–1874.....	64
Graf 14: Náboženské vyznání zemřelých v letech 1850–1874.....	65
Graf 15: Počet zemřelých v letech 1875–1900	66
Graf 16: Počet zemřelých dle věku v letech 1875–1900	67
Graf 17: Rodinný stav zemřelých v letech 1875–1900.....	68
Graf 18: Náboženské vyznání zemřelých v letech 1875–1900.....	68
Graf 19: Počet obyvatel s povoláním dle pohlaví v letech 1850–1900	70
Graf 20: Povolání žen v letech 1850–1900.....	71
Graf 21: Povolání mužů v letech 1850–1900	73

Seznam tabulek:

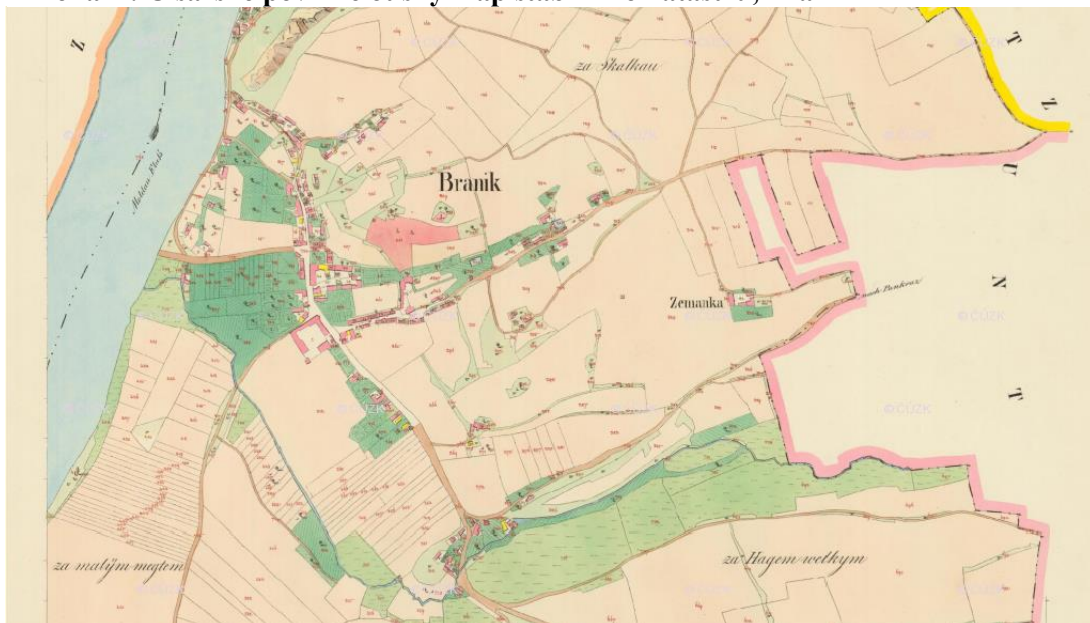
Tabulka 1 - Demografický vývoj v letech 1869–2011	47
Tabulka 2: Nejčastější jména pokřtěných dětí v letech 1850–1874	50
Tabulka 3: Nejčastější jména pokřtěných dětí v letech 1875–1900	53

Seznam příloh:

Příloha A: Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Braník	88
Příloha B: Indikační skica stabilního katastru, Braník, rok 1841	88
Příloha C: Pohled na vápenku v Braníku, rok 1923	89
Příloha D: Pohled na zahrady v Braníku, rok 1923	89
Příloha E: Pivovar v Braníku, rok 1900.....	90
Příloha F: Pohled na ledárnu v Braníku, 1920.....	90
Příloha G: Pohled na ledárnu v Braníku a pivovar, rok 1926.....	91
Příloha H: Pohled na kostel sv. Prokopa v Braníku, rok 1936	91
Příloha I: Pohled na lom v Braníku, rok 1957	92

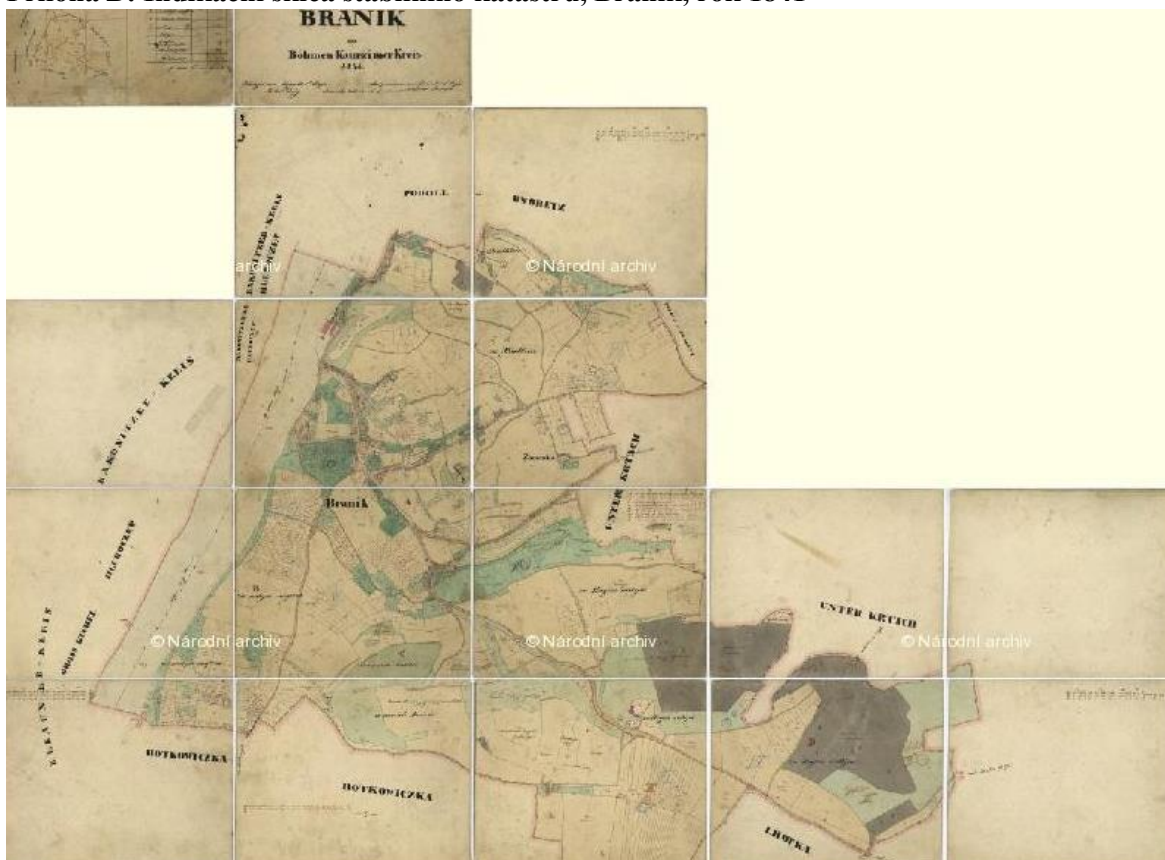
9 Přílohy

Příloha A: Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Braník

Zdroj: Český úřad zeměměřičský a katastrální. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/0461-1/0461-1-003_index.html

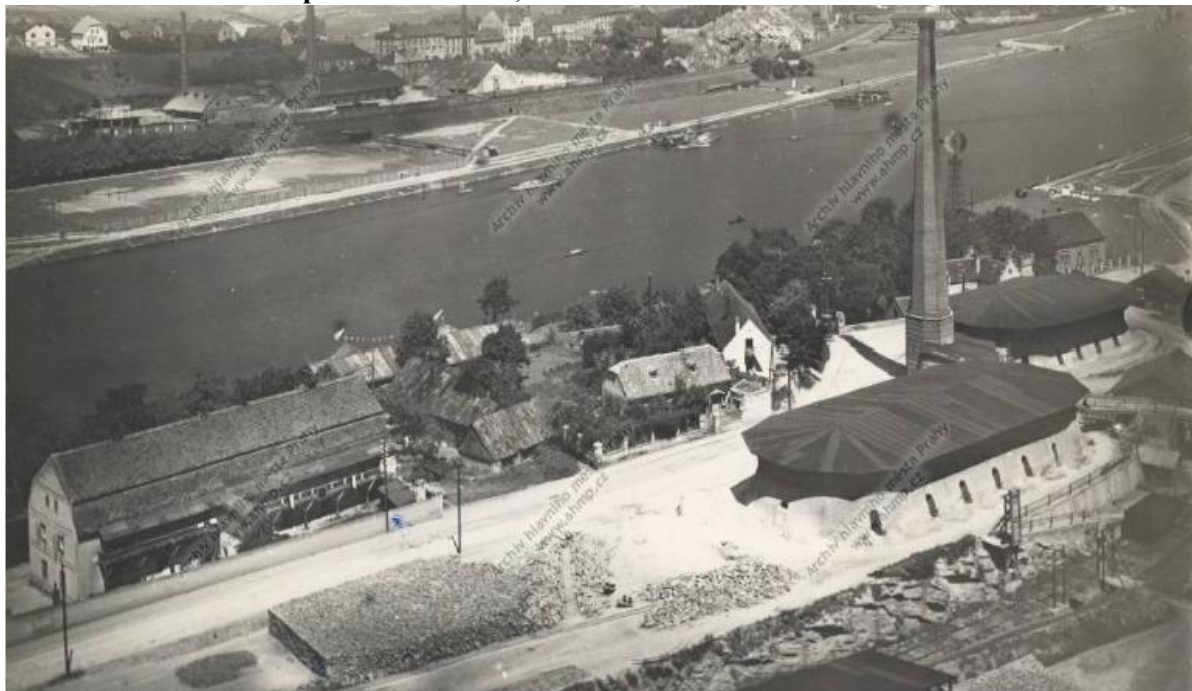
Příloha B: Indikační skica stabilního katastru, Braník, rok 1841

Zdroj: Český úřad zeměměřičský a katastrální. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/skici/skici/KRM/KRM032018410/KRM032018410_index.html

Příloha C: Pohled na vápenku v Braníku, rok 1923

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A1186D81B67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Příloha D: Pohled na zahrady v Braníku, rok 1923

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A1187DBAB67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Příloha E: Pivovar v Braníku, rok 1900

Společenský pivovar pražských sládků v Braníku.

Zdroj: *Praha 4*. Praha: Informatorium, 2001. ISBN 80-86073-69-6. s. 60.

Příloha F: Pohled na ledárnu v Braníku, 1920

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A0C4F73FB67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Příloha G: Pohled na ledárnu v Braníku a pivovar, rok 1926

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A0C50BC8B67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Příloha H: Pohled na kostel sv. Prokopa v Braníku, rok 1936

Zdroj: Archiv hl. města Prahy. Dostupné z:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A0C509DEB67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Příloha I: Pohled na lom v Braníku, rok 1957

Zdroj: BÁRTA, Jan. Vápence Branického lomu [online]. fotoarchiv.geology.cz [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <http://fotoarchiv.geology.cz/cz/foto/9799/>